

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI
SPOŁECZNEJ

REGIONALNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

2013 - 2018

*„Dzieci to przyszli ludzie.
Więc dopiero będą, więc jakby ich jeszcze nie było...
A przecież jesteśmy: żyjemy, czujemy, cierpimy”
Janusz Korczak*

Kielce 2013r.

Spis treści

Wstęp	5
I Przedmiot oraz główne założenia Programu	6
1.1. Założenia Programu	7
1.2. Przedmiot Programu	7
1.3. Główny cel Programu	7
1.4. Adresaci Programu	7
1.5. Miejsce realizacji Programu	8
1.6. Czas realizacji Programu	8
1.7. Koordynator Programu	8
1.8. Uwarunkowania prawne	8
1.9. Podstawowe pojęcia	10
1.9.1. Rodzina	10
1.9.2. Dziecko	15
1.9.3. Piecza zastępcza	16
II Diagnoza sytuacji	20
2.1. Diagnoza sytuacji demograficzno – społecznej w województwie świętokrzyskim	20
2.1.1. Świętokrzyskie na tle pozostałych województw	20
2.1.2. Charakterystyka demograficzna województwa świętokrzyskiego	20
2.1.3. Gospodarka i rynek pracy w województwie świętokrzyskim	22
2.1.4. Poziom życia mieszkańców oraz gospodarstw domowych w województwie świętokrzyskim	25
2.1.5. Małżeństwa, separacje, rozwody w województwie świętokrzyskim	27
2.1.6. Migracje zarobkowe rodziców w województwie świętokrzyskim	30
2.1.7. Dzieci w województwie świętokrzyskim	32
III Diagnoza sytuacji w gminach województwa świętokrzyskiego	34
3.1. Gminne programy wspierania rodziny w województwie świętokrzyskim	34
3.2. Gminny system wsparcia rodziny	38
3.2.1. Formy wsparcia rodziny	38
3.2.2. Formy pracy z rodziną w gminach województwa świętokrzyskiego	40
3.2.3. Gminne specjalistyczne poradnictwo w województwie świętokrzyskim	43
3.2.4. Porady udzielane rodzicom w ramach poradnictwa specjalistycznego	46
3.2.5. Zespół interdyscyplinarny	47
3.3. Asystent rodziny w gminach województwa świętokrzyskiego	49
3.3.1. Szkolenia dla asystentów rodzin	60
3.3.2. Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – „Asystent rodziny”	62
3.4. Wsparcie środowiska lokalnego	63
3.4.1. Rodzina wspierająca	63

3.4.2. Placówki wsparcia dziennego	65
3.4.3. Współpraca z rodzicami zastępczymi na terenie gmin województwa świętokrzyskiego	70
3.5. Współfinansowanie przez gminę pobytu dziecka w pieczy zastępczej	71
IV Diagnoza sytuacji w powiatach województwa świętokrzyskiego	76
4.1. Powiatowe programy rozwoju pieczy zastępczej.....	76
4.2. Organizatorzy pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim	78
4.3. Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.....	81
4.3.1. Wsparcie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w województwie świętokrzyskim.....	81
4.3.2. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim.....	82
4.3.3. Szkolenie rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego w województwie świętokrzyskim.....	84
4.4. Rodzinna piecza zastępcza w województwie świętokrzyskim w 2012r.	85
4.5. Rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w latach 2011 i 2012	88
4.6. Rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w 2012r.	91
4.6.1. Rodziny zastępcze zawodowe w województwie świętokrzyskim w 2012r.....	92
4.6.2. Rodziny zastępcze niezawodowe w województwie świętokrzyskim w 2012r.....	94
4.6.3. Rodzina zastępcza spokrewniona w województwie świętokrzyskim w 2012r.	95
4.6.4. Rodzinne dom dziecka w województwie świętokrzyskim w 2012r.	96
4.7. Wykształcenie osób sprawujących pieczę zastępczą nad dziećmi w województwie świętokrzyskim w 2012r.....	97
4.8. Kandydaci na rodziny zastępcze oraz zorganizowane szkolenia w województwie świętokrzyskim w 2012r.	98
4.9. Współpraca z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w 2012r.	100
4.10. Rodzina pomocowa w województwie świętokrzyskim w 2012r.	101
4.11. Instytucjonalna piecza zastępcza w województwie świętokrzyskim w 2012r.	102
V Ośrodek adopcyjny	106
5.1. Procedura adopcyjna.....	106
5.2. Ośrodek Adopcyjny w Województwie Świętokrzyskim.....	108
5.3. Podstawowe definicje	109
5.4. Adopcje w Polsce w latach 2000 - 2011	111
VI Rodzina w lokalnym systemie opieki i społecznego wsparcia	116
6.1. Zadania samorządu gminnego, powiatowego i województwa w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.....	116
6.2. Główne problemy i zagrożenia współczesnej rodziny.....	119
6.3. Działania profilaktyczne i wspierające rodzinę w województwie świętokrzyskim.....	123

VII Obszar pomocy społecznej	129
7.1. Zadania samorządu gminnego, powiatowego i województwa w świetle ustawy o pomocy Społecznej.....	129
7.2. Infrastruktura społeczna regionu świętokrzyskiego.....	130
7.3. Zaplecze instytucjonalno - kadrowe pomocy społecznej	132
7.4. Powody ubiegania się o pomoc.....	134
VIII Analiza SWOT	137
IX Cele i zadania Programu	141
X Realizatorzy Programu	150
XI Instrumenty finansowe	150
XII Promocja Programu	151
XIII Monitorowanie i ewaluacja Programu	152
Zakończenie	153
Bibliografia	154
Spis map	155
Spis schematów	155
Spis tabel	156
Spis wykresów	158

Wstęp

Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej to krok na drodze prowadzącej do utworzenia wzoru rodziny kierującej się dobrem dziecka.

W naszym przekonaniu podana dłoń rodzinie skutecznie pomoże przezwyciężyć trudności wychowawcze i życiowe.

Każde dziecko ma swoje potrzeby, ważne sprawy i własne zdanie. Do obowiązków rodziców należy stworzenie takich reguł i zasad obowiązujących w rodzinie, których dziecko będzie przestrzegało, ale zarazem muszą one być zgodne z ogólnie przyjętymi normami społecznymi. Problem pojawia się w chwili, gdy rodzice naruszają przepisy prawa i normy współżycia społecznego.

Prawa przynależne rodzinie wg Karty Praw Rodziny z 22 października 1983 roku, to:

- ✚ prawo rodziny do dawania życia i wychowywania dzieci;
- ✚ prawo rodziny do istnienia i rozwoju przy użyciu koniecznych środków, narzędzi oraz instytucji;
- ✚ prawo rodziny do polityki prorodzinnej w kwestiach prawnych, gospodarczych, społecznych i finansowych;
- ✚ prawo do prywatności i intymności życia rodzinnego;
- ✚ prawo rodziny do swobodnego dokonywania wyborów, wypowiedzi w swoich sprawach, do zrzeszania się.

Choć te prawa zostały spisane 30 lat temu to po dziś dzień są aktualne i w myśl ich założeń powstał Regionalny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

I Przedmiot oraz główne założenia

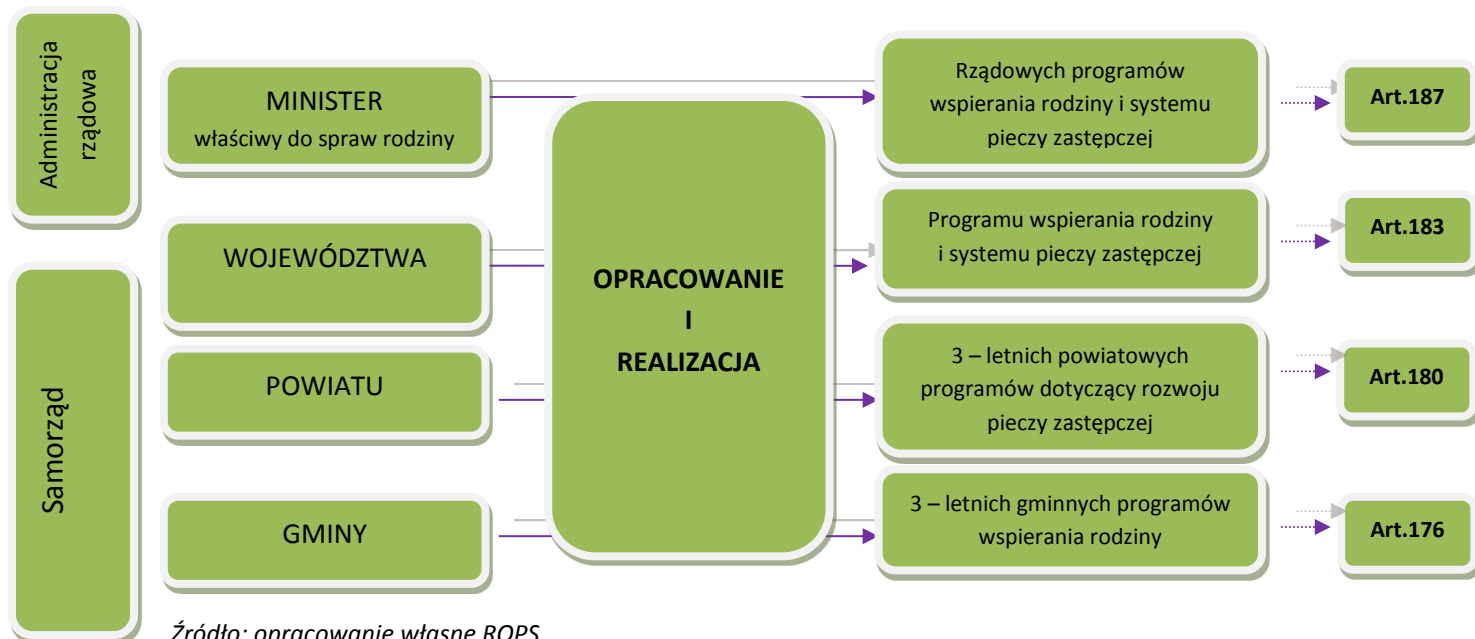
Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła nowe rozwiązania w dziedzinie wsparcia dziecka i rodziny. Nowy podział zadań dla samorządów wskazuje nowe idee w realizacji: tam gdzie pojawiają się problemy w rodzinie i konieczność podjęcia oddziaływań wspieramy rodzinę. Gdy wyczerpane zostaną wszelkie instrumenty wsparcia lub z jakiegokolwiek powodu dalsze wsparcie nie jest możliwe organizujemy system pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 183 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych samorządu województwa należy opracowanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej opracował Program wyznaczający działania mające na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności wychowawcze i opiekuńcze. Wskazuje on metody pracy z rodziną tak, aby mogła ona pełnić prawidłowe funkcje rodzinne.

W oparciu o Ustawę opracowany został schemat obrazujący realizację Programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na poszczególnych szczeblach samorządu i administracji rządowej.

Schemat nr 1; Realizacja programów dotyczących wspierania rodziny i systemów pieczy zastępczej.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

1.1. Założenia Programu

Założenia Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej to:

- ✚ pośredniczenie w udzielanej pomocy rodzinom naturalnym- powiat , gmina;
- ✚ wspieranie osób odpowiedzialnych za pomoc rodzinom naturalnym we właściwym wypełnianiu funkcji;
- ✚ upowszechnianie wiedzy o placówkach oferujących wsparcie rodziny.

1.2. Przedmiot Programu

Przedmiot Programu

Przedmiotem Programu są możliwości kreowania potencjału środowisk, które będą mogły wesprzeć rodzinę.

1.3. Główny cel Programu

Główny cel Programu

Głównym celem Programu jest wykreowanie systemu wsparcia dla rodziny naturalnej oraz zastępczej.

1.4. Adresaci, odbiorcy Programu

Program adresowany jest do:

- ✚ mieszkańców województwa świętokrzyskiego.
- ✚ samorządów powiatowych, gminnych ;
- ✚ asystentów rodzin;
- ✚ rodzin zastępczych;
- ✚ organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- ✚ placówek wsparcia dziennego;
- ✚ ośrodka adopcyjnego;
- ✚ kandydatów na rodziców zastępczych, adopcyjnych;
- ✚ rodzin przysposabiających;
- ✚ rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo - wychowawczych;
- ✚ organizacji pozarządowych;

1.5. Miejsce realizacji Programu

Miejscem realizacji Programu jest teren województwa świętokrzyskiego.

1.6. Czas realizacji Programu

Lata 2013 – 2018.

1.7. Koordynator Programu

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach.

1.8. Uwarunkowania prawne

Realizacja Programu oraz polityki wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej bazuje na następujących aktach prawnych:

- + Ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 roku (Dz.U. z 2001r. Nr 142);
- + Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (Dz.U. z 2013r. Nr 182);
- + Ustawa o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz.U. z 2013r. Nr 135);
- + Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz.U. z 2005r. Nr 180);
- + Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 roku (Dz.U. z 2010r. Nr 234);
- + Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 (Dz.U. z 2008r. Nr 69);
- + Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 (Dz.U. z 2007r. Nr 70);

Program zgodny jest z podstawowymi założeniami :

- + Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 przyjętej Uchwałą Nr XVI/296/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 stycznia 2012r.;
- + Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 przyjętej Uchwałą Nr XLII/508/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 października 2006r.;
- + Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016;
- + Świętokrzyskiego Programu Pomocy Społecznej na lata 2012 – 2017;
- + Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012 – 2017;

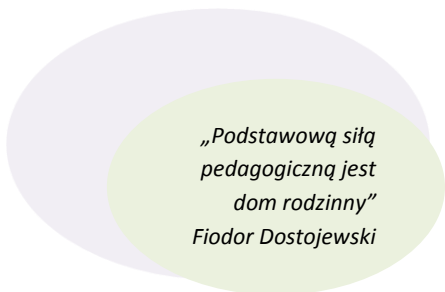
Program został opracowany na podstawie danych z :

- + Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej;
- + Ministerstwa Sprawiedliwości;
- + Głównego Urzędu Statystycznego;
- + Urzędu Statystycznego w Kielcach;
- + Ośrodka Adopcyjnego;
- + Sądu Okręgowego w Kielcach;
- + Dane z ankiety opracowanej przez ROPS skierowanej do powiatów i gmin województwa świętokrzyskiego;
- + Świętokrzyskie Rodziny Zastępcze 2011 – Wyniki badania społecznego zrealizowanego w ramach projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej „Edukacja receptą na lepsze jutro”, Kielce 2011r.

1.9. Podstawowe pojęcia

1.9.1 Rodzina

„Podstawową siłą pedagogiczną jest dom rodzinny”
Fiodor Dostojewski

Rodzina to instytucja stale ewoluująca. Czynnikiem, determinującym jej modyfikację są przemiany: społeczne, ekonomiczne, uwarunkowania kulturowe, historyczne oraz religijne.

Definicja rodziny w prawie polskim:

Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 roku, nie podaje jednej definicji rodziny. Wyjaśniono jedynie pośrednio, czym jest rodzina.

- ✚ Art. 23: „Małżonkowie mają równe prawa i obowiązki w małżeństwie. Są obowiązani do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz do współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli.”
- ✚ Art. 27: „Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokojenia potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym.”

Rodzina według Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego to związek dwojga ludzi, kobiety i mężczyzny wychowujących razem dzieci, posiadających równe prawa i obowiązki, zobowiązanych do wspólnego pożycia, wzajemnej pomocy, współdziałania i wierności.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.:

- ✚ Art. 18: „Małżeństwo, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”;
- ✚ Art. 48: „Rodzice mają prawo do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem”;
- ✚ Art. 71: „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych”;
- ✚ Art. 72: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”.

Rodzina przez Ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r., określana jest jako: podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci.

W ww. ustawie centralnym punktem (wyjścia) jest rodzina, nie dziecko. Sytuacja dziecka postrzegana jest przez pryzmat rodziny. Z ustawy wynika, że w pierwszej kolejności należy pomóc rodzinie, jeśli to zawiedzie należy wtedy myśleć o zapewnieniu dziecku pieczy zastępczej.

Definicja Rodziny

Rodzina zgodnie z definicją Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r, to: osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

Rodzina wg definicji wypracowanej na Światowym Szczycie Rozwoju Społecznego, Kopenhaga 1995r.,§26 stanowi podstawową komórkę społeczeństwa, odgrywającą kluczową rolę w rozwoju społecznym i jako taka powinna być wspierania względem prawa, zdolności i zakresu odpowiedzialności jej członków.

Władza rodzicielska. Wg Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego rodzice nad dzieckiem sprawują **władze rodzicielską**. Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom obejmując obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka. Dziecko natomiast winne jest posłuszeństwo rodzicom. Władzę rodzicielską powinni sprawować rodzice zgodnie z dobrem dziecka, uwzględniając stopień jego dojrzałości. Dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską do 18 roku życia. Granicą władzy rodzicielskiej jest dobro dziecka. Zasada dobra dziecka to nakaz kierowania się kryterium najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka w działalności publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej, sądów, władz administracyjnych, ciał ustawodawczych.

Władza rodzicielska

Charakter władzy rodzicielskiej wyznacza wielostronny stosunek prawny łączący rodziców z dzieckiem, osobami trzecimi, instytucjami publicznymi:

- ✚ Relacja rodziców z dzieckiem to **stosunek rodzinno prawny**, regulowany na gruncie Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Granicą interwencji prawnej jest przekonanie, że działania rodziców (rodzica) naruszają dobro i interes dziecka;

- ✚ Relacja z osobami trzecimi to **relacje cywilnoprawne** wynikające z podmiotowego prawa rodziców do dziecka, np. osoby trzecie nie mogą bez wiedzy rodzica podejmować decyzji wobec dziecka;
- ✚ Relacja z Państwem (instytucjami publicznymi) to **stosunek administracyjnoprawny** wynikający z obowiązków rodzica względem dzieci, np. obowiązek szkolny, obowiązek szczepień, badań przesiewowych.

W przypadku niewywiązywania się rodziców z wychowania i opieki nad małoletnimi dziećmi, na instytucjach i służbach społecznych spoczywa obowiązek dostrzeżenia problemu i zaproponowania w porę adekwatnej do potrzeb pomocy. Egzekucja obowiązków rodzicielskich następuje w trybie administracyjno – prawnym.¹

Władza rodzicielska może ustać przed ukończeniem 18 roku życia dziecka z następujących przyczyn:

- ✚ śmierć dziecka lub rodziców;
- ✚ częściowe lub całkowite ubezwłasnowolnienie rodziców;
- ✚ zaprzeczenie ojcostwa lub macierzyństwa, unieważnienie uznania lub przysposobienia dziecka, uchylenie prawomocnego wyroku ustalającego ojcostwo;
- ✚ pozbawienie lub zawieszenie przez sąd rodzinny władzy rodzicielskiej;
- ✚ pozbawienie przez sąd karny, praw rodzicielskich i opiekuńczych;
- ✚ rozwiązanie przysposobienia.

Tabela nr 1; Władza rodzicielska.

Sąd opiekuńczy może władzę rodzicielską		
OGRANICZYĆ	ZAWIESIĆ	POZBAWIĆ
W przypadku: - zagrożenia dobra dziecka, - jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom żyjącym w rozłączeniu, sąd może powierzyć wykonywanie władzy jednemu z nich, ograniczając władzę rodzicielską drugiemu. Art. 107 i 109 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego	W przypadku: - pojawienia się przemijającej przeszkody (choroba, konieczność poddania się zabiegowi, wyjazd) w wykonywaniu władzy rodzicielskiej sąd może orzec jej zawieszenie- po jej ustaniu sąd uchyli zawieszenie. Art. 110 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego	W przypadku: - trwałej przeszkody; - nadużywania władzy rodzicielskiej; - zaniedbywania obowiązków względem dziecka. Pozbawienie władzy rodzicielskiej może dotyczyć jednego rodzica. Art.111 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego
Ustanie przyczyny ograniczenia , zawieszenia i pozbawienia władzy rodzicielskiej stanowi podstawę do przywrócenia władzy rodzicielskiej.		

Źródło: opracowanie własne ROPS.

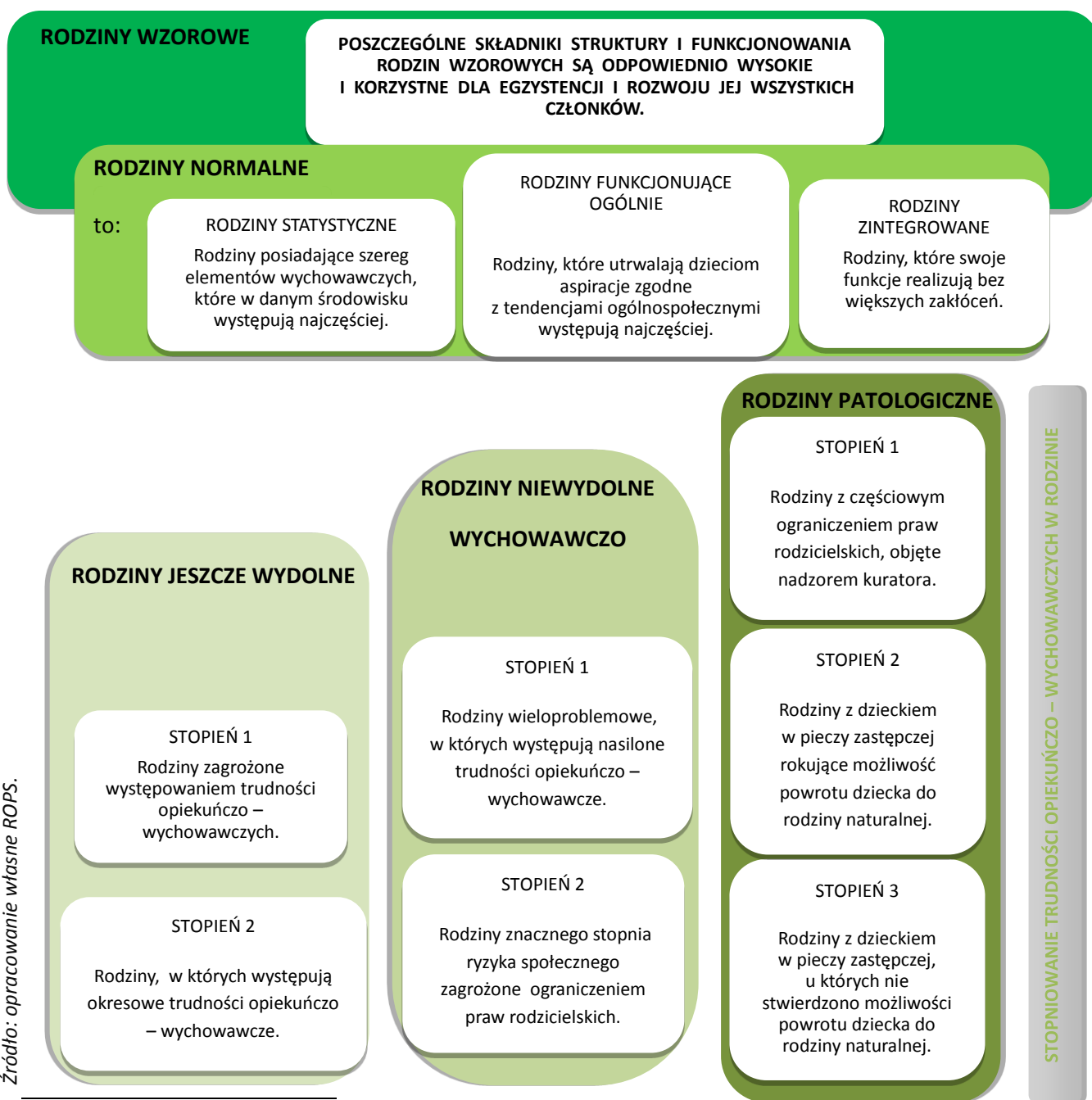
¹ Pomoc i interwencja w rodzinie, czyli co każdy pracujący z dzieckiem i rodziną wiedzieć powinien, M. Kaczmarek, Warszawa, 2011.

Regulacje prawne w Ustawie o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej odwołują się w korzeniach aksjologicznych wychowania do zasad: pomocniczości, autonomii, prymatu rodziny, poszanowania praw dziecka do życia w rodzinie, personalizmu, stałości opieki.²

Schemat nr 2 obrazuje rodziny o różnym poziomie funkcjonowania wychowawczego w odniesieniu do typologizacji Stanisława Kawuli z uwzględnieniem opracowania charakterystyki stopnia trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej w rodzinach z dziećmi dokonanej przez Barbarę Kowalczyk.

Schemat nr 2; Charakterystyka rodzin o różnym poziomie funkcjonowania wychowawczego w odniesieniu do typologizacji S. Kawuli oraz przy uwzględnieniu stopniowania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej wg. B. Kowalczyk.

² Pomoc i interwencja w rodzinie, czyli co każdy pracujący z dzieckiem i rodziną wiedzieć powinien, M. Kaczmarek, Warszawa, 2011.

Zasada pomocniczości, która sprowadza się do poglądu, że obowiązkiem społeczeństwa jest wspomaganie jej części składowych w naturalnym rozwoju. W myśl tej zasady nie można ingerować w sprawy, gdy ta społeczność potrafi sama rozwiązać swoje problemy. W sytuacji, gdy rodzina nie potrafi samodzielnie rozwiązać swoich problemów, obowiązek ingerencji spoczywa na służbach publicznych, to tzw. subsydiarne towarzyszenie. Pomoc na tym etapie musi uwzględniać naturalną aktywność rodziny oraz ich wolę, by nie uzależnić ich od pomocy czyli należy ich wspomóc, a nie wyręczać.

Zasada autonomii rodziny przejawia się poprzez przestrzeganie ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, ochrony czci i dobrego imienia oraz prawo do decydowania o swoim życiu prywatnym. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami.

Zasada poszanowania prawa dziecka do życia w rodzinie, to przede wszystkim:

- + uznanie przez wszystkich podmiotowości dziecka w wymiarze prawnym, jak i praktycznym;
- + istnienie obowiązków rodziców względem dziecka;
- + zobowiązanie Państwa, by w drodze odpowiedniego ustawodawstwa, w realizacji prorodzinnej polityki prawnej, społecznej i gospodarczej stworzyło warunki do urzeczywistnienia prawa dziecka do wychowania w rodzinie.

Jeśli dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej to jego prawem jest podtrzymywanie kontaktów z rodziną naturalną.

Zasada prymatu rodziny stosownie została określona w Karcie Praw Rodziny - dokument Stolicy Apostolskiej z 1982r. „Rodzice, ponieważ dali życie dzieciom, mają pierwotne, niezbywalne prawo i pierwszeństwo do wychowania potomka i dlatego muszą być uznani za pierwszych i głównych jego wychowawców”. Rodzina wiezie prym w wychowaniu dzieci.

Zasada personalizmu wyrażana jest w indywidualnym podejściu do dziecka i do rodziny, decyzje podejmowane są przy współudziale wychowanka zarówno w rodzinnych, jak i instytucjonalnych formach opieki.

Zasada planowania stałości opieki polega zgodnie z założeniami Ustawy na podejmowaniu takich decyzji, które ułatwią w jak najkrótszym czasie wykreowanie najlepszego systemu pomocy dziecku i rodzinie. Zasada ta wyraża się najlepiej w przygotowywanym planie pracy z rodziną.

1.9.2. Dziecko

Po raz pierwszy konieczność ochrony praw dziecka dostrzeżono w końcu XIX wieku. W 1924 spisując Deklarację Praw Dziecka przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Ligi Narodów zwaną Deklaracją Genewską. Uznaje się w niej, że wszystkie kobiety i mężczyźni niezależnie od narodowości zobowiązują się dać dziecku wszystko, co posiadają najlepszego i stwierdzają, że ciężką na nich, bez względu na rasę, narodowość i wyznanie, następujące obowiązki:

1. Dziecku powinno się dać możliwość normalnego rozwoju fizycznego i duchowego.
2. Dziecko głodne powinno być nakarmione, dziecko chore powinno być pielęgnowane, dziecko wykolejone – wrócone na właściwą drogę, sierota i dziecko opuszczone – wzięte w opiekę i wspomaganie.
3. Dziecko powinno przed innymi otrzymać pomoc w czasie klęski.
4. Dziecko powinno być przygotowane do zarobkowania na życie i zabezpieczenie przed wszelkim wyzyskiem.
5. Dziecko winno być wychowywane w wierze, że jego najlepsze cechy powinny być oddane na usługi współbraci.

Dzieci krytykowane uczą się potępić.

Dzieci otoczone wrogością uczą się agresji.

Dzieci żyjące w strachu uczą się lękliwości.

Dzieci doświadczające litości uczą się rozczulać nad sobą.

Dzieci wyśmiewane uczą się nieśmiałości.

Dzieci otoczone zazdrością uczą się zawiści.

Dzieci zawstyżone uczą się poczucia winy.

Dzieci zachęcane uczą się wiary w siebie.

Dzieci otoczone wyrozumiałością uczą się cierpliwości.

Dzieci chwalfone uczą się wdzięczności.

Dzieci akceptowane uczą się kochać.

Dzieci otoczone aprobatą uczą się lubić siebie.

Dzieci darzone uznaniem uczą się, że dobrze mieć cel.

Dzieci żyjące w otoczeniu szczerości, uczą się prawdomówności.

Dzieci traktowane uczciwie uczą się prawdy i sprawiedliwości.

Dzieci żyjące w poczuciu bezpieczeństwa uczą się ufności.

Dzieci otoczone przyjaźnią uczą się radości życia.

W jakim otoczeniu żyje Twoje dziecko?

Tłumaczenie: Katarzyna Gromelską

W preambule Konwencji o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989r. (Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991roku), uznaje się, że dziecko do pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

Dziecko wg Konwencji o prawach dziecka z 20 listopada 1989r., to: istota ludzka w wieku poniżej osiemnastu lat chyba, że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletniość.

Dziecko wg Ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka z dnia 6 stycznia 2000r.m, to:

Definicje dziecka

każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności.

Małoletni

Małoletni wg Kodeksu cywilnego z dnia 23 kwietnia 1964r. to osoba do momentu uzyskania pełnoletności lub, gdy małoletni wstąpi w związek małżeński, czyli w pełnoletność.

Nieletni

Nieletni wg Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z 26 października 1982r., to osoby, które:

- ✚ nie ukończyły 18 lat i stosuje się do nich przepisy w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji;
- ✚ dopuściły się czynu karnego po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17;
- ✚ w stosunku do których orzeczono środki wychowawcze lub poprawcze, nie dłużej niż do ukończenia 21 lat.

Pełnoletni

Pełnoletnim wg Kodeksu cywilnego z dnia 23 kwietnia 1964r. jest ten, kto ukończył 18 lat lub zawarł związek małżeński i nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

1.9.3. Piecza zastępcza.

Piecza zastępcza jest sprawowana od chwili, gdy rodzina biologiczna nie jest w stanie zapewnić dziecku opieki i wychowania. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Dopuszczalna jest również możliwość umieszczenia dziecka w przypadku pilnej przeszkody oraz na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka. Następuje na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

Zainteresowanie opieką nad dzieckiem w zastępczym środowisku rodzinnym zaczęło się w Polsce kształtować dopiero w początkach XX wieku. Na ten stan rzeczy wpływały przede wszystkim losy narodu, które przez wiele lat pozostawały pod zaborami. Po I wojnie światowej sieroty i pólsieroty stanowiły ok. 50% ogółu dzieci. Problemy sieroctwa, a także potrzeby w zakresie ochrony zdrowia i pomocy materialnej zmusiły państwo do ingerencji w sprawę opieki nad dzieckiem.³

Problemy opieki nad dzieckiem zostały uwzględnione w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z roku 1921, której art. 103 głosił „Dzieci bez dostatecznej opieki rodzicielskiej, zaniedbane

³ *Rodzina zastępcza jako forma opieki nad dzieckiem*, E. Różańska, A. Tynelski, Kielce 1981

pod względem wychowawczym, mają prawo do opieki i pomocy państwa w zakresie określonym ustawą”. Artykuł ten nie znalazł jednak pełnego rozwinięcia w późniejszym ustawodawstwie. Wydana została jedynie ramowa ustawa o opiece społecznej, która przez cały okres międzywojenny, a także po wojnie, stanowiła główną podstawę prawną w zakresie opieki nad dzieckiem. Była to ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 roku o opiece społecznej. Mimo, iż ustawa ta miała charakter ogólny i nie określała konkretnych obowiązków państwa w zakresie opieki nad dzieckiem, to jednak trzeba pamiętać, że był to pierwszy w Polsce dokument dotyczący tej opieki. Artykuł 1 i 2 określał ogólne cele i zakres opieki społecznej, w tym także opieki nad dzieckiem:

Art.1: „Opieką społeczną w rozumieniu niniejszej ustawy jest zaspakajanie ze środków publicznych niezbędnych potrzeb życiowych tych osób, które trwale lub chwilowo własnymi środkami materialnymi lub własną pracą uczynić tego nie mogą, jak również zapobieganie wytwarzaniu się stanu, powyżej określonego”.

Art.2: „Opieka społeczna w zakresie powyższym obejmuje w szczególności:

pkt.a: opiekę nad niemowlętami, dziećmi i młodzieżą, zwłaszcza nad sierotami, półsierotami, dziećmi zaniedbanymi, opuszczonymi, przestępnymi oraz zagrożonymi przez wpływ złego otoczenia”.⁴

Pieczą zastępczą, zgodnie z zapisami Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zapewnia:

1. Pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka;
2. Przygotowanie dziecka do:
  - ✚ godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia;
  - ✚ pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki;
  - ✚ nawiązywanie i podtrzymywanie bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
3. Zaspakajanie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno – rekreacyjnych.

Pieczę zastępczą sprawuje się w formie :

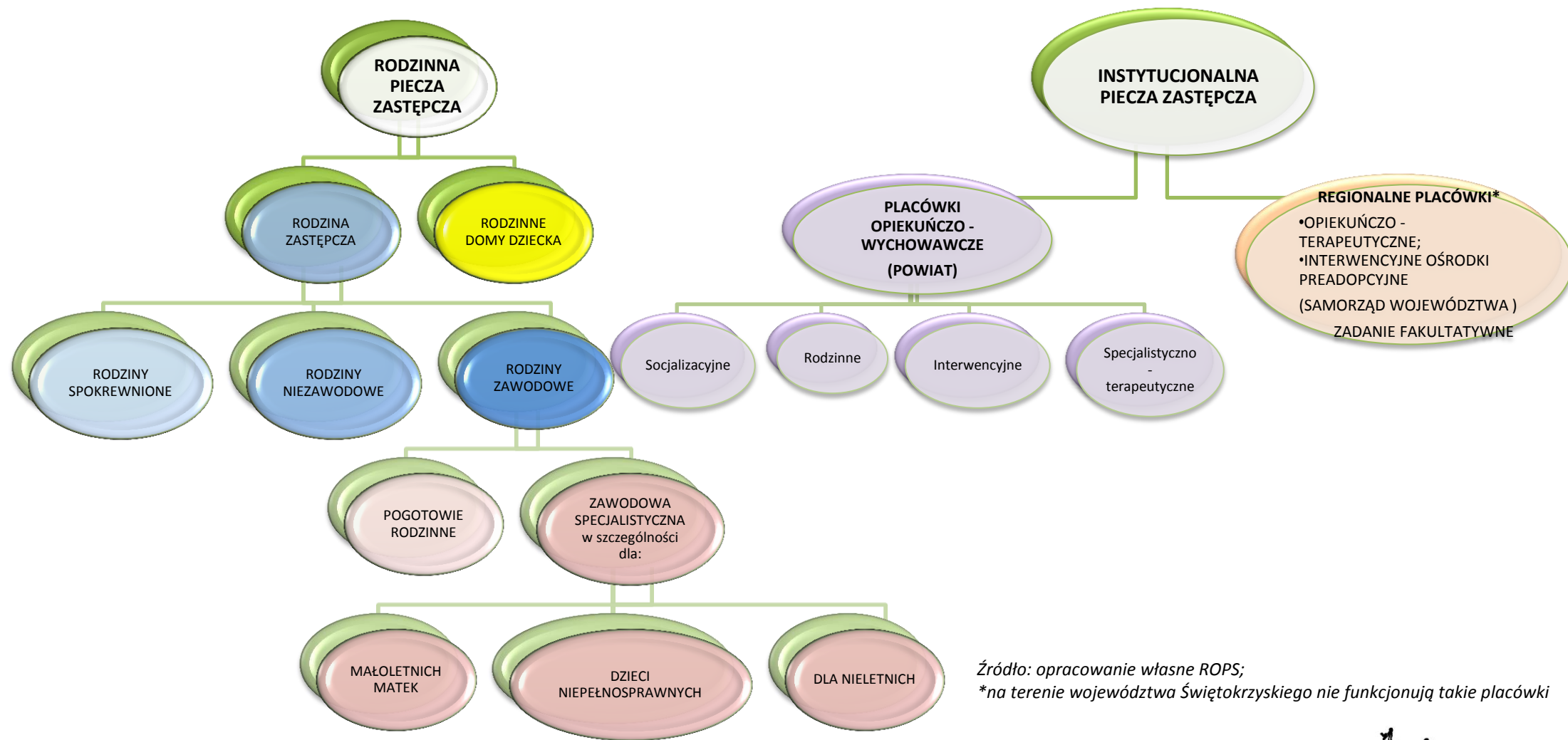
- ✚ Rodzinnej
- ✚ Instytucjonalnej

Formy pieczy
zastępczej

⁴ Ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 roku o opiece społecznej

Schemat nr 3; Formy pieczy zastępczej rodzinna i instytucjonalna.

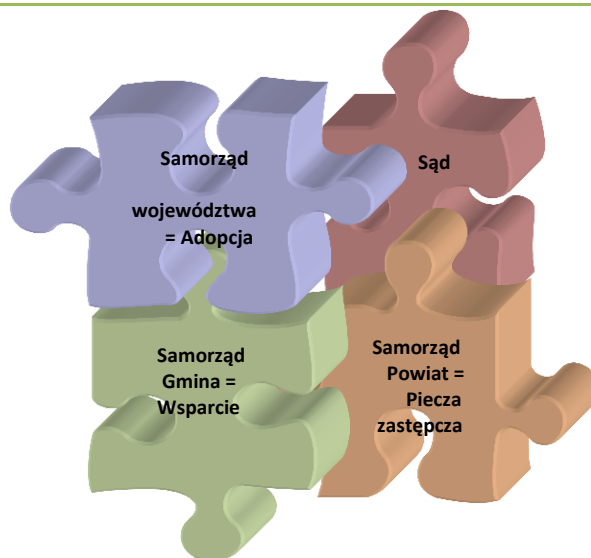

Źródło: opracowanie własne ROPS;
*na terenie województwa Świętokrzyskiego nie funkcjonują takie placówki

Tabela nr 2; Elementy systemu pieczy zastępczej.

Elementy systemu pieczy zastępczej wg Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

SAMORZĄD	GINNY	Odpowiedzialny jest za wsparcie rodzin przeżywających trudności. Pomoc udzielana jest na terenie gminy w formie pracy z rodziną.
	POWIATOWY	Odpowiedzialny jest za organizowanie pieczy zastępczej dla dzieci, które nie mogą się wychowywać w rodzinie biologicznej. Piecza zastępcza przyjmować może rodzinne i instytucjonalne formy wsparcia. Za formy rodzinne odpowiada organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.
	WOJEWÓDZTWA	Odpowiedzialny jest za realizację procedury adopcyjnej, prowadzi ośrodki adopcyjne.
	SĄD OPIEKUŃCZY	Wydaje stosowne orzeczenia w sprawie sposobu wykonywania przez rodziców władzy rodzicielskiej i monitoruje sytuację dziecka.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

I Diagnoza sytuacji

2.1. Diagnoza sytuacji demograficzno – społecznej w województwie świętokrzyskim

2.1.1. Świętokrzyskie na tle pozostałych województw

Tabela nr 3 ; Wybrane wskaźniki ogólnopolskie i wojewódzkie w 2011r.

Wyszczególnienie	Polska	Świętokrzyskie
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej	122	108
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,34	- 1,67
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	- 0,11	- 1,82
Współczynnik aktywności zawodowej wg BAEL w %	56,1	57,5
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w %	50,7	50,1
Stopa bezrobocia według BAEL%	9,7	13,0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w zł	3604,02	3022,12
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacona przez ZUS w zł	1669,22	1494,87
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł	986,24	960,41
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych	104,3	104,7
Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym w ha	6,9	3,9
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) na 1 zatrudnionego w przemyśle w zł	438819,00	375796,00
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) na 1 zatrudnionego w budownictwie w zł	394783,00	386527,00
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	3,4	2,4
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	1013	839
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności	19	5
Dynamika nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach	111,9	109,1

Źródło: opracowanie własne, dane Urząd Statystyczny w Kielcach

2.1.2. Charakterystyka demograficzna województwa świętokrzyskiego

Województwo Świętokrzyskie zamieszkuje 3,34% ogółu Polaków, czyli 1289 tys. mieszkańców. Z czego w miastach 571 tys. kobiet i mężczyzn, a na wsi żyje 718 tys., czyli 55,7% ogółu mieszkańców regionu świętokrzyskiego.

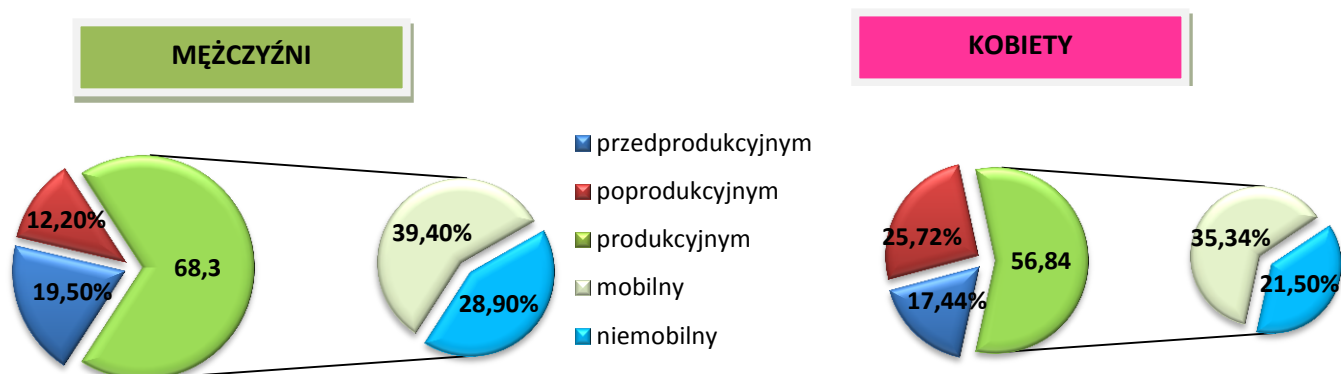

Tabela nr 4; Ludność w województwie świętokrzyskim stan na dzień 31 grudzień 2011r.

Wyszczególnienie		2011
Ludność w województwie świętokrzyskim:	ogółem w tys.	1289
	miasta	44,3%
	kobiety	51,6%
	w wieku przedprodukcyjnym	18,5%
	w wieku produkcyjnym	62,4%
	w wiek poprodukcyjny	19,1%
Liczba ludności na 1 km ²		110
Kobiet na 100 mężczyzn		107
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		60

Źródło: opracowanie własne, dane Główny Urząd Statystyczny

Wykres nr 1; Ludność w województwie świętokrzyskim według ekonomicznych grup wiekowych stan na dzień 31 grudzień 2011 r.

Źródło: opracowanie własne, dane Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 r.

Województwo świętokrzyskie zamieszkuje 665 tys. kobiet oraz 624 tys. mężczyzn, z czego w wieku produkcyjnym jest 803 tys. kobiet i mężczyzn. W wieku poprodukcyjnym jest 171 tys. kobiet czyli 13,26% oraz 76 tys. mężczyzn, tj. 5,89% ogółu mieszkańców świętokrzyskiego.

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny, czyli różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów dla województwa świętokrzyskiego w 2011 roku statystycznie wyniosła -1,7. Przyrost naturalny dla miasta wyniósł -1,2, a dla świętokrzyskich wsi, -2,1.

Poza granicami Polski urodziło się 9 tys. mieszkańców świętokrzyskiego tj. 0,69% ogółu.

2.1.3. Gospodarka i rynek pracy w województwie świętokrzyskim

Rok 2011 dla gospodarki w województwie świętokrzyskim pozwolił na utrzymanie dobrej koniunktury, co znalazło odzworowanie w sferze produkcji, jak i usług. Drugi rok z rzędu nastąpił wzrost produkcji przemysłowej. Jego skala była zbliżona do uzyskanej rok wcześniej i wyniosła 8,6%. Tempo wzrostu produkcji sprzedanej w skali roku było w świętokrzyskim dodatnie w roku 2011. Na korzystne wyniki wpłynął przede wszystkim wyraźny wzrost w przetwórstwie przemysłowym o 10,7%. Wydajność pracy w przemyśle była wyższa od 2010 roku o 6,4%. W roku 2011 wzrosły ceny towarów i usług konsumpcyjnych do roku poprzedniego o 4,7%. Na przestrzeni roku 2012 nastąpiła poprawa warunków płacowych w sektorze przedsiębiorstw. Przeciętne wynagrodzenie wzrosło o 4,5% w stosunku do roku poprzedniego.

Bezrobotny wg Ustawy z dnia 20 kwietnia

2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy:

to osoba niezatrudniona i niewykonywująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, nieucząca się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego w zakresie tej szkoły lub w szkole wyższej, gdzie studiuje niestacjonarnie, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Długotrwale bezrobotny wg Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy:

to bezrobotny pozostający

w rejestrze urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego.

Stopa bezrobocia jest to wielkość statystyczna obrazująca wielkość bezrobocia. Liczy się ją jako stosunek liczby osób zarejestrowanych jako poszukujące pracy do zasobu siły roboczej.⁵

Zatrudnienie wg Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oznacza wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego oraz umowy o prace nakładczą.

⁵ www.bankier.pl

Tabela nr 5; Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz emerytura brutto w 2011 r. w województwie świętokrzyskim.

Wyszczególnienie w złotych	2011 rok
Wynagrodzenie	3 022,12
Emerytura	1 607,01
Emerytura i renta rolników indywidualnych	960,41
Renta z tytułu niezdolności do pracy	1 164,99
Renta rodzinna	1 348,34

Przeciętne wynagrodzenie oznacza przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu statystycznego w Dzienniku Urzędowym RP "Monitor Polski".

Źródło: opracowanie własne, dane Główny Urząd Statystyczny

Przeciętna emerytura w województwie świętokrzyskim w 2011 roku wyniosła 53,17% wynagrodzenia za pracę. Zmniejszyła się liczba emerytów i rencistów, natomiast wzrosła przeciętna wysokość świadczenia emerytalno – rentowego. W skali roku przeciętna emerytura i renta wypłacona przez ZUS zwiększyła się o 5,5% do roku poprzedniego.

Dobre warunki w gospodarce sprzyjały zwiększeniu zatrudnienia. W roku 2011 przedsiębiorcy częściej oferowali miejsca pracy, niż je ograniczali.

We wrześniu 2012 roku do urzędów pracy w województwie świętokrzyskim zgłoszono 3,7 tys. ofert zatrudnienia, tj. o 1,2 tys. więcej niż w sierpniu 2012 roku i o 1,9 tys. więcej niż rok temu we wrześniu. Na jedną ofertę pracy przypada w omawianym miesiącu 52 bezrobotnych. Liczba ofert zgłoszonych od początku roku 2012 przez zakłady do urzędów pracy wyniosła 21,9 tys. tj. o 2,5 tys. więcej niż w poprzednim roku.

Bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy województwa świętokrzyskiego we wrześniu 2012 roku było 80,3 tys., czyli o 1,1% mniej niż w sierpniu oraz więcej o 2,5% niż rok wcześniej. Kobiety stanowiły 51,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W skali roku zatrudnienie najbardziej zwiększyło się w administracji.

Tabela nr 6; Liczba bezrobotnych w 2011 i 2012 r. w województwie świętokrzyskim.

Wyszczególnienie w tys.		2012		
		2011	sierpień	wrzesień
Bezrobotni	zarejestrowani	78,3	81,2	80,3
	nowo zarejestrowani	9,2	8,5	9,5
	wyrejestrowani	9,5	7,6	10,4

Źródło: opracowanie własne, dane Główny Urząd Statystyczny

Liczba bezrobotnych w województwie świętokrzyskim wg stanu na 31.10.2012r. wg Wojewódzkiego Urzędu Pracy:

- + bezrobotnych do 25 r.ż. → 21,1% ogółu;
- + bezrobotnych kobiet → 50,7% ogółu;
- + bezrobotnych zamieszkałych na wsi → 54,5% ogółu;
- + bezrobotnych bez prawa do zasiłku → 83,3% ogółu;
- + bezrobotnych niepełnosprawnych → 5,2% ogółu.

Wykres nr 2; Struktura zarejestrowanych bezrobotnych w urzędach pracy w województwie świętokrzyskim w 2011 roku ze względu na wykształcenia.

Źródło: opracowanie własne, dane Urząd Statystyczny w Kielcach

Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła w 2012 roku⁶ 14,8% i była o 0,3% wyższa niż przed rokiem. Najwyższa stopa bezrobocia w 2012 roku przypada na powiat skarżyski i wynosi 25,4%, konecki 21,1%. Natomiast powiatem o najniższej stopie bezrobocia jest powiat buski – 7,8% oraz pińczowski 8,9%.

⁶ Komunikat o sytuacji społeczno – gospodarczej województwa świętokrzyskiego we wrześniu 2012r.

Wg Głównego Urzędu Statystycznego:

Gospodarstwo domowe wieloosobowe to zespół osób mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się. Wielkość gospodarstwa domowego określa się na podstawie liczby osób wchodzących w skład danego gospodarstwa.

Gospodarstwo domowe

Gospodarstwo domowe jednoosobowe to osoba utrzymująca się samodzielnie, tzn. nie łącząca swoich dochodów z innymi osobami, bez względu na to czy mieszka sama czy z kimś.

Budżet gospodarstwa domowego to systematyczne zestawienie przychodów i rozchodów gospodarstwa domowego za dany okres.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2011 roku przeciętny miesięczny dochód rozporządzany na osobę w zaokrągleniu do 1 zł ukształtował się na poziomie 1227zł. W województwie świętokrzyskim na 1 osobę w gospodarstwie domowym przypada 86,6% średniej krajowej miesięcznego dochodu. W roku 2011 po raz pierwszy od sześciu lat odnotowano spadek dochodów gospodarstw domowych.

Poziom przeciętnych miesięcznych wydatków w gospodarstwach domowych na osobę w 2011 roku wyniósł 1015 zł i był niższy o 1,8% niż w roku poprzednim w stosunku do średniej krajowej wskaźnik przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie świętokrzyskim wyniósł 83,6%.

Ponad połowa obywateli w roku 2011 oceniła swoją sytuację materialną jako przeciętną. W roku 2011 odnotowano spadek ilościowego spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych, zwłaszcza – cukru, mięsa wołowego, masła. Miejsce zamieszkania jest ściśle powiązane z modelem żywienia.

Mieszkańcy miast w porównaniu z gospodarstwami zamieszkującymi wieś spożywali w przeliczeniu na 1 osobę więcej napojów bezalkoholowych (9,0 l w miastach i 6,7 l na wsi), w tym wód mineralnych lub źródlanych (4,6 l i 2,9 l), ryb (0,45 kg w miastach i 0,3 kg na wsi), natomiast mniej mleka (3,1 l w miastach i 3,9 l na wsi).

Poprawę można zaobserwować natomiast w wyposażeniu gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania.

Poziom i różnice w stosunku do gospodarstw najbiedniejszych obrazuje zestawienie:

- komputer z dostępem do Internetu – 73% (różnica 14,1 pkt. proc.);
- telewizor plazmowy – 54% (24,5 pkt. proc.);
- samochód osobowy – 68% (11,3 pkt. proc.).

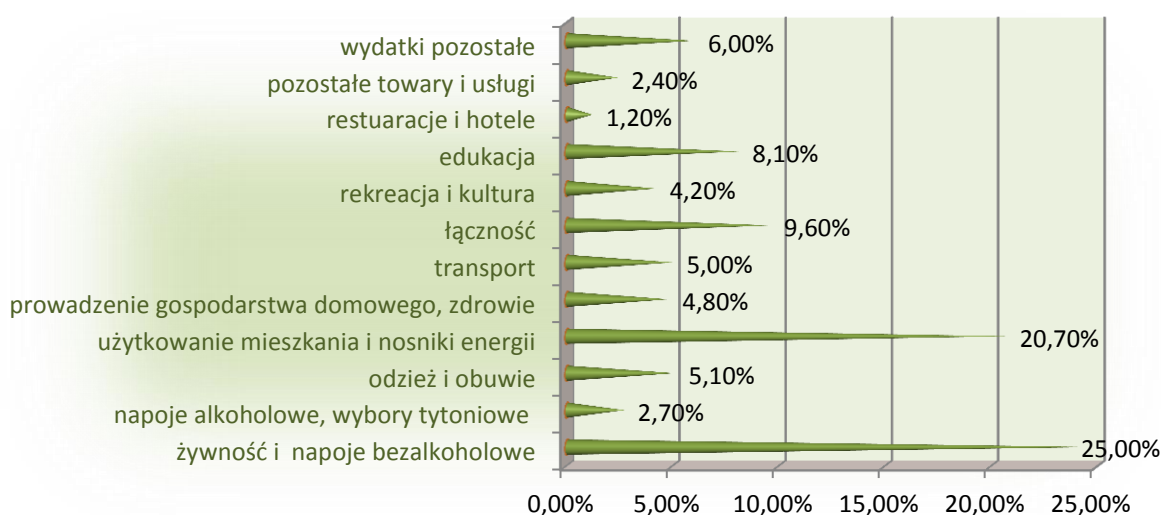
- ✚ gospodarstwa domowe w mieście były o wiele lepiej wyposażone niż gospodarstwa na wsi.

Sytuacja dochodowa była najlepsza w 2011 roku dla małżeństw bez dzieci, których przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę był o 42,1% powyżej średniej krajowej i wyniósł ok. 1743 zł, podczas, gdy małżeństwa z dziećmi na utrzymaniu dysponowały dochodem o 8,7% mniejszym (podobnie jak w 2010 r.).

W najtrudniejszej sytuacji materialnej były małżeństwa posiadające troje i więcej dzieci na utrzymaniu, gdzie dochód rozporządzalny na osobę był o 41,4% niższy niż średnia dla Polski ogółem (719 zł). Rodziny samotnych matek lub ojców z dziećmi na utrzymaniu dysponowały przeciętnym miesięcznym dochodem o 16,7% niższym od przeciętnej dla gospodarstw ogółem (1023 zł).

Poniżej przeciętnej krajowej (o 16,4%) kształtował się również poziom miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwach domowych, które miały w swoim składzie osobę niepełnosprawną. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny wynosił w tych gospodarstwach ok. 1025 zł na osobę, podczas gdy w gospodarstwach niemających w rodzinie osoby niepełnosprawnej – ok. 1287 zł na osobę i był on o 4,9% wyższy od przeciętnego w kraju.

Tabela nr 7; Struktura wydatków gospodarstw domowych w % w 2011 roku.

Źródło: opracowanie własne, dane Urząd Statystyczny w Kielcach

Różnice w strukturze wydatków gospodarstw domowych między rokiem 2011, a 2010 wyniosło 0,3 pkt, proc. Najwięcej wydatków ponoszą rodziny na zakup żywności i napojów bezalkoholowych oraz na utrzymanie mieszkań i jego wyposażenie, prowadzenie gospodarstwa domowego i na wydatki zdrowotne w sumie 45,7% ogółu wydatków.

2.1.5. Małżeństwa, separacje, rozwody w województwie świętokrzyskim

Małżeństwo zgodnie z definicją zawartą w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wступują ze sobą w związek małżeński. Małżeństwo może zostać zawarte również w obecności duchownego lub przed polskim konsulem, gdy znajdują się poza granicami polskimi.

Małżeństwo

Separacja polega na uchyleniu wspólnoty małżeńskiej, jednak bez prawa wступowania przez małżonków w nowy związek małżeński. Separacja nie rozwiązuje związku małżeńskiego. Orzeczenie o separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielności majątkowej.

Separacja

Rozwód to rozwiązanie małżeństwa, na skutek zupełnego i trwałego rozkładu pożycia między małżonkami, orzekane przez sąd na wniosek jednego lub obojga małżonków.

Rozwód

Rozkład pożycia małżeńskiego oznacza, że małżonków przestała łączyć więź uczuciowa, fizyczna, ekonomiczna.

Tabela nr 8; Ruch naturalny ludności (1000 ludności) w województwie świętokrzyskim w latach 2005,2010,2011.

Wyszczególnienie	2005	2010	2011
POLSKA			
Małżeństwo	5,42	5,98	5,41
Urodzenia żywe	9,55	10,82	10,17
Zgony	9,65	9,91	9,83
w tym niemowląt	6,42	4,98	4,73
Przyrost naturalny	- 0,10	0,91	0,34
ŚWIĘTOKRZYSKIE			
Małżeństwo	5,52	6,15	5,42
Urodzenia żywe	8,86	9,77	9,14
Zgony	10,51	10,99	10,81

w tym niemowląt	5,92	6,27	6,03
Przyrost naturalny	- 1,65	- 1,23	- 1,67
KIELCE			
Małżeństwo	5,15	6,07	5,12
Urodzenia żywe	7,90	9,61	9,13
Zgony	8,18	9,16	8,81
w tym niemowląt	7,90	3,58	5,41
Przyrost naturalny	- 0,28	0,45	0,32

Źródło: opracowanie własne, dane Urząd Statystyczny w Kielcach

W 2011 roku zostało zawartych w województwie świętokrzyskim 6881 małżeństw. Separacji w świętokrzyski w 2011 roku było 65. Natomiast rozwodów w 2011 roku było 1310.

Tabela nr 9; Rozwody wg przyczyny

rozwody wg przyczyny	wyłącznie	łącznie z innymi przyczynami
niedochowanie wierności	98	177
nadużywanie alkoholu	138	243
naganny stosunek do członków rodziny	40	226
trudności mieszkaniowe	0	11
nieporozumienie na tle finansowym	28	106
niezgodność charakterów	424	171
niedobór seksualny	0	3
dłuższa nieobecność	68	130
różnica światopoglądowe	3	7
inne	18	18

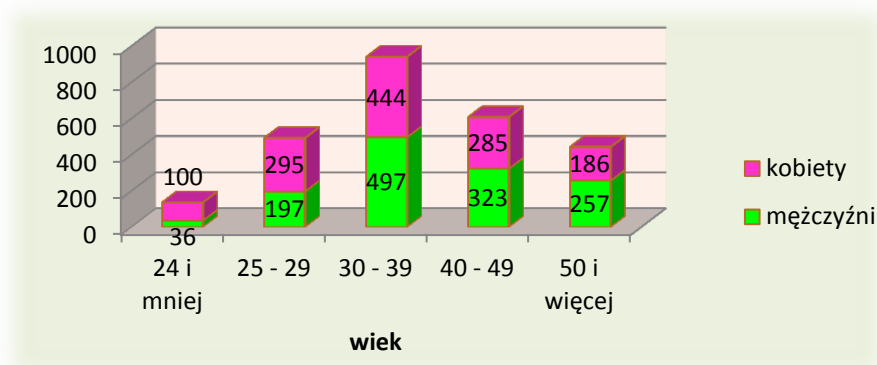
Źródło: opracowanie własne, dane Urząd Statystyczny w Kielcach

Schemat nr 4; Rozwody wg miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo.

Z powyższego zestawienia wynika, iż 64,58% ogółu stanowili rozwodzący się zamieszkujący miasta w województwie świętokrzyskim. Głównymi powodami rozwodów (wyłącznymi) w 2011 roku w województwie świętokrzyskim była niezgodność charakterów 51,89 % oraz problemy z nadużywaniem alkoholu 16,89 %. 4,89 % stanowiły rozwody z powodu naganego stosunku do członków rodziny. Najmniej rozwodów było w 2011 roku z powodu niedoboru seksualnego.

Wykres nr 3; Rozwody wg płci i wieku osób w momencie orzeczenia rozvodu- województwo świętokrzyskie,2011r.

Źródło: opracowanie własne, dane Urząd Statystyczny w Kielcach

Najwięcej rozwodów orzeczonych zostało w grupie wiekowej 30 – 39 lat, wśród kobiet 33,89% oraz wśród mężczyzn 37,93% z ogółu w tej grupie wiekowej.

Tabela nr 10; Rozwody wg liczby małoletnich dzieci w rodzinie – województwo świętokrzyskie,2011r.

Liczba małżeństw	wyszczególnienie
518	bez dzieci
527	z 1 dzieckiem
227	z 2 dziećmi
31	z 3 dziećmi
7	z 4 dziećmi i więcej

Małżeństwa z jednym dzieckiem stanowiły w 2011 roku w województwie świętokrzyskim największą grupę rozwodzących się - 40,22%, w następnej kolejności były małżeństwa bezdzietne – 39,54%.

Źródło: opracowanie własne, dane Urząd Statystyczny w Kielcach

2.1.6. Migracje zarobkowe rodziców w województwie świętokrzyskim

Otwarcie granic zachodnich w roku 2004 dla członków Unii Europejskiej spowodowało wzrost migracji związanych z możliwościami zarobkowymi.

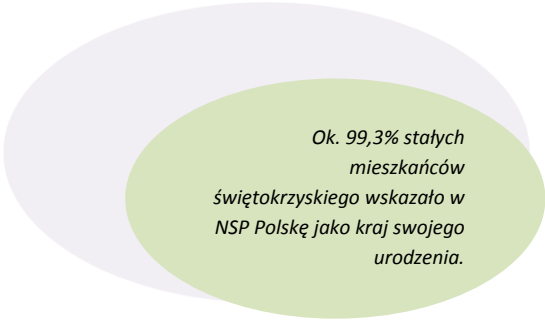
Migracja jest to pojęcie, które określa zjawisko społeczne, polegające na trwałym lub czasowym opuszczeniu miejsca stałego pobytu i przemieszczaniu się w inne miejsce.

Definicja migracji

Na skutek otwarcia rynku pracy i wyjazdów w poszukiwaniu zatrudnienia, obok pozytywnych aspektów, czyli zwiększeniu zarobków i poprawy poziomu życia, pojawia się szereg również negatywnych konsekwencji jak: problemy społeczno – rodzinne. Wyjazd rodzica lub rodziców dla dziecka powoduje całkowitą zmianę jego sytuacji życiowej. Może prowadzić do powstania problemów wychowawczych związanych z brakiem dostatecznej opieki.⁷

Determinanty zagrożenia spowodowanego migracją dla właściwego rozwoju dzieci i stabilności rodziny /wg E. Kozdrowicz i B. Walczak/, to:

- ✚ niezrozumienie rzeczywistości rodzinnej związanej z wyjazdem rodzica;
- ✚ brak stabilnego rytmu życia;
- ✚ osłabienie więzi rodzinnej spowodowanej brakiem ciągłości w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej;
- ✚ huśtawka nastrojów spowodowana radością ze spotkania z rodzicem i smutkiem z rozstaniem;
- ✚ skrajne postawy wobec nieobecnego rodzica lub rodziców: idealizowanie go lub pomniejszanie jego ważności;
- ✚ na skutek poprawy sytuacji materialnej utrwalenie przekonania o umieszczeniu dóbr materialnych na szczycie hierarchii wartości;
- ✚ brak jednego z rodziców może spowodować zakłócenia z identyfikacją płci.⁸

Ok. 99,3% stałych mieszkańców świętokrzyskiego wskazało w NSP Polskę jako kraj swojego urodzenia.

⁷ *Sytuacja rodzinna i społeczna dzieci rodziców migrujących zarobkowo z województwa świętokrzyskiego*, A. Dąbrowska, Kielce 2011r.

⁸ *Szkoła wobec mobilności zawodowej rodziców i opiekunów. Niezbędnik nauczyciela. Zeszyty metodyczne*, E. Kozdrowicz, B. Walczak, Warszawa 2008

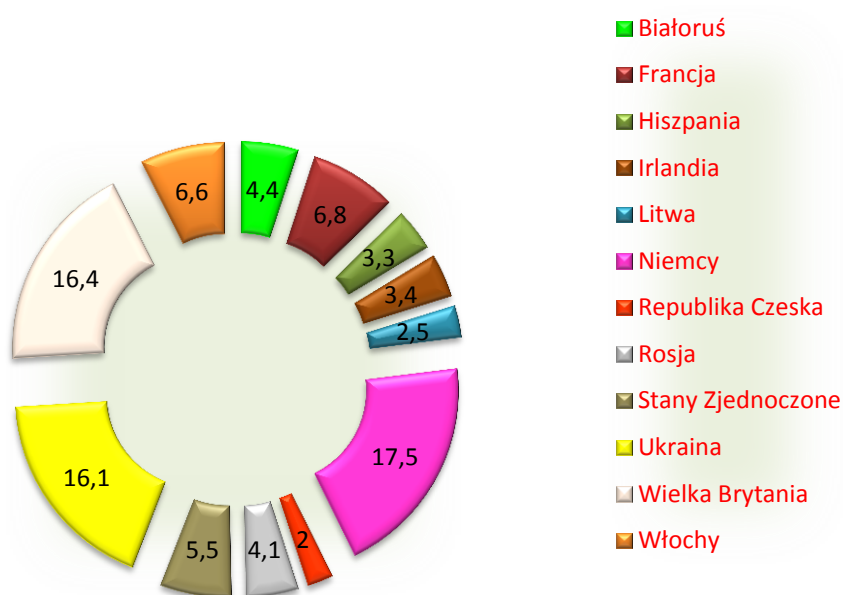
Tabela nr 11; Saldo migracji na 1000 ludności.

Wyszczególnienie	2005	2010	2011
POLSKA			
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych			
na pobyt stały	- 0,34	- 0,06	- 0,11
w tym zagranicznych	- 0,34	- 0,06	- 0,11
ŚWIĘTOKRZYSKIE			
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych			
na pobyt stały	- 1,74	- 2,00	- 1,82
w tym zagranicznych	- 0,01	0,02	0,08
KIELCE			
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych			
na pobyt stały	- 4,93	- 5,52	- 3,45
w tym zagranicznych	0,01	- 0,25	0,03

Źródło informacji: Urząd Statystyczny w Kielcach

Analiza wyników Narodowego Spisu Powszechnego w 2011r. wykazała, że spośród osób, które urodziły się poza granicami Polski, (674,9 tys. osób) najmniejszy odsetek zamieszkuje województwo świętokrzyskie - 1,3% ogółu. Zdecydowana większość urodzonych za granicą mieszkańców województwa świętokrzyskiego ma obywatelstwo polskie - ponad 90% ogółu. Najwięcej osób urodzonych poza granicami Polski zamieszkuje powiat kielecki – 28% ogółu oraz powiat ostrowiecki 11,1%.

Wykres nr 4 zaprezentował podział - mieszkańców województwa świętokrzyskiego wg kraju urodzenia.

Źródło: Urząd Statystyczny w Kielcach

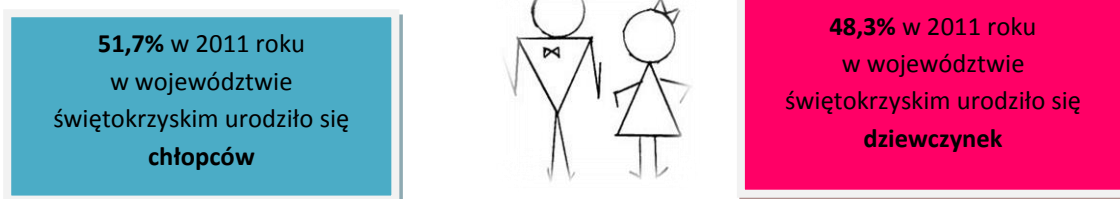
Wykres nr 4; Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego urodzeni poza granicami Polski – dane % za 2011r.

W 2011 roku najczęściej mieszkańców naszego regionu zdecydowało się na urodzenie dzieci w Niemczech i w Wielkiej Brytanii oraz na Ukrainie.

2.1.7. Dzieci w województwie świętokrzyskim

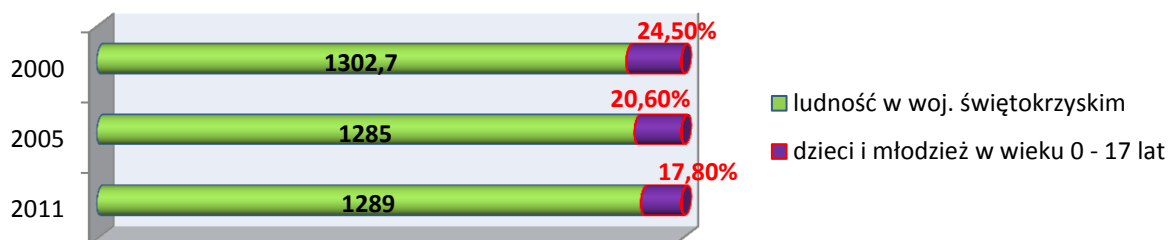
W województwie świętokrzyskim w 2011 roku przyszło na świat 11600 dzieci czyli o 6,8% mniej niż w roku 2010. Najwięcej dzieci urodziło się w powiecie kieleckim 18,7%. Ponad połowę, bo 51,7% noworodków stanowili chłopcy.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W województwie świętokrzyskim w roku 2011 urodziło się 5 997,20 tys. chłopców i 5 602,80 tys. dziewczynek.

Wykres nr 5; Udział dzieci i młodzieży w wieku 0 – 17 lat w ogólnej liczbie ludności w województwie świętokrzyskim.

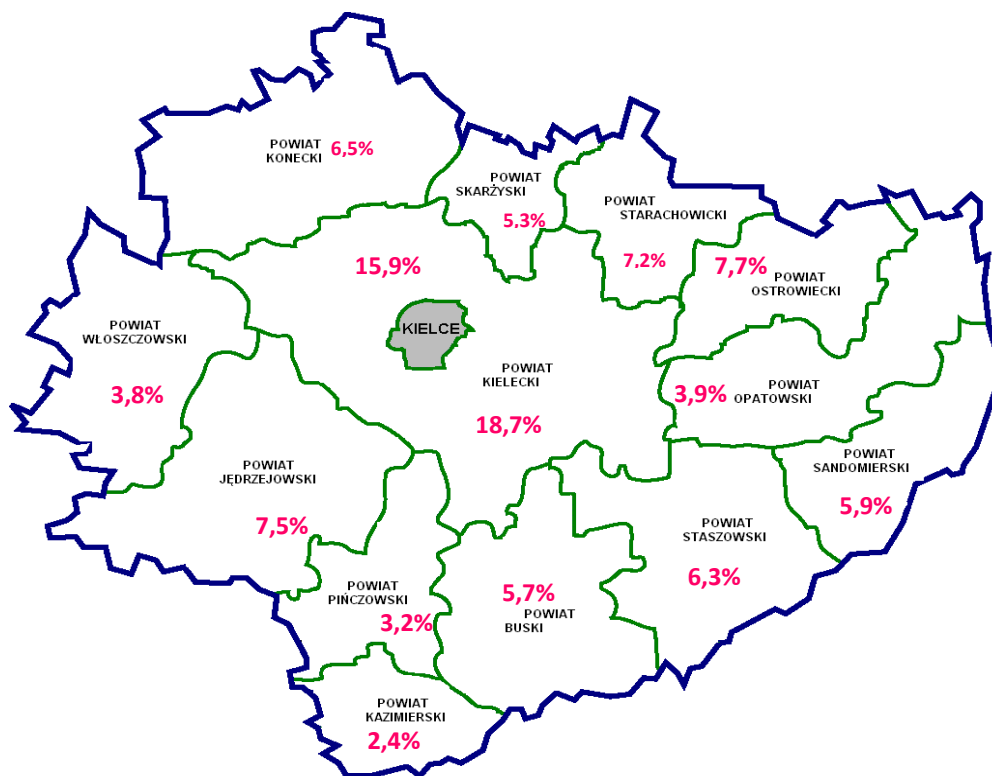
Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Liczba dzieci i młodzieży w województwie świętokrzyskim z roku na rok maleje i tak w 2000 wynosiła 319,16 tys. w 2005 – 264,71tys., a w 2011 już było dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie mieszkańców świętokrzyskiego 229,71 tys.

Mapa nr 1; Liczba urodzeń dzieci według powiatów w województwie świętokrzyskim w 2011 roku.

Źródło: opracowanie własne, dane Główny Urząd Statystyczny

Najwięcej dzieci w 2011 roku w województwie świętokrzyskim urodziło się w powiecie kieleckim 18,7%, w Mieście Kielce 15,9%. W następnej kolejności w powiecie ostrowieckim urodziło się 7,7% ogółu. Najmniej urodziło się dzieci w powiecie kazimierskim – 2,4% ogółu. Należy zaznaczyć, iż powiat kielecki jest największy pod względem wielkości – liczy 19 gmin.

III Diagnoza sytuacji w gminach województwa świętokrzyskiego

3.1. Gminne programy wspierania rodziny w województwie świętokrzyskim

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku jednym z zadań gminy jest opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Z danych zebranych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej za 2012 r. wynika, iż 16 gmin w naszym regionie opracowało programy wspierania rodziny.

Tabela nr 12; Gminny Program Wspierania Rodziny dane za 2012 r.

Czy został opracowany gminny program wspierania rodziny?	Liczba gmin	Nazwa gminy
TAK	16	Bodzechów, Busko - Zdrój, Ćmielów, Daleszyce, Gnojno, Iwaniska, Kije, Łączna, Pińczów, Sandomierz, Solec – Zdrój, Starachowice, Stąporków, Waśniów, Wilczyce, Zagnańsk
NIE	86	Baćkowice, Bejsce, Bieliny, Bliżyn, Bodzentyn, Bogoria, Brody, Chęciny, Chmielnik, Czarnocin, Dwikozy, Działoszyce, Fałków, Gowarczów, Górno, Imielno, Jędrzejów, Kazimierza Wielka, Klimontów, Kluczewsko, Końskie, Koprzywnica, Krasocin, Kunów, Lipnik, Łągów, Łoniów, Łopuszno, Łubnice, Małogoszcz, Masłów, Michałów, Miedziana Góra, Mirzec, Mniów, Morawica, Moskorzew, Nagłowice, Nowa Słupia, Nowy Korczyn, Obrazów, Oksa, Oleśnica, Opatowiec, Opatów, Osiek, Ostrowiec Świętokrzyski, Ożarów, Pacanów, Pawłów, Piekoszów, Pierzchnica, Połaniec, Radoszyce, Radków, Raków, Ruda Maleniecka, Rytwiany, Sadowie, Samborzec, Secemin, Sędziszów, Sitkówka- Nowiny, Skalbierz, Skarżysko-Kościelne, Skarżysko- Kamienna, Słupia Jędrzejowska, Słupia Konecka, Smyków, Sobków, Staszów, Stopnica, Strawczyn, Suchedniów, Szydłów, Tarłów, Tuczepy, Wąchock, Wiślica, Włoszczowa, Wodzisław, Wojciechowice, Zawichost, Złota

Zadania własne gminy zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
  - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa;
  - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających;
  - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
  - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
  - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo- wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo- terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo- finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;
- 8) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Tabela nr 13; Wykaz gmin w województwie świętokrzyskim posiadających opracowany program wspierania rodziny w 2012 roku.

Gmina	Nazwa Programu	Numer i data uchwały	Termin obowiązywania
Bodzechów	Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Bodzechów na lata 2013-2015	Nr XXX/87/2012 z dnia 13 grudnia 2012 r.	2013-2015
Busko Zdrój	Gminny Program Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną	Nr XXXIX/431/10 z dn. 29.04.2010	2010-2015
Ćmielów	Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Ćmielów	Nr XXIV/2013 Rady Miejskiej z dnia 24 stycznia 2013r.	2013-2015
Daleszyce	Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2012 – 2014	Nr XXI/61/2012 z dnia 28.09.2012r.	2012 - 2014
Gnojno	Gminny Program Wsparcia Rodziny	Nr XXIII/149/12 z dnia 27 września 2012r.	2012 - 2014
Iwaniska	Program wspierania rodziny w Ośrodku Pomocy Społecznej w Iwaniskach	Nr XXXV/209/12 Rady Gmin Iwaniska z dnia 2 sierpnia 2012	2012 - 2014
Kije	Gminny Program wspierania rodziny na lata 2013 - 2015	Nr XXVII/201/13 z dnia 18 marca 2013 R.	2013-2015
Łączna	Gminny Program wspierania Rodziny w Gminie Łączna	Nr XXI/167/2012 Rady Gminy w Łącznej z dn. 26 września 2012	2012-2015
Pińczów	Gminny Program Wspierania Rodzin w Gminie Pińczów na lata 2012-2014	Nr XXXII/260/12 Rady Miejskiej w Pińczowie z dnia 28 listopada 2012 roku.	2012-2014
Sandomierz	Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2013-2015 w Gminie Sandomierz	uchwała Rady Miasta Sandomierza Nr XXIV/268/12	2013-2015
Solec-Zdrój	Program Wspierania Rodziny w Gminie Solec – Zdrój na lata 2012-2014	Nr XVI/83/2012 z dnia 28 maja 2012r.	2012-2014
Starachowice	Gminny Program Profilaktyki Opieki nad Dzieckiem i Rodziną na lata 2011-2015	Nr XVI/16/2010 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 29.XII.2010	2011-2015
Stąporków	Gminny Program Wspierania Rodziny w gminie Stąporków	Nr XXXI/273/2012 Rady Miejskiej w Stąporkowie z dnia 21 grudnia 2012r	2012-2014

Waśniów	Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Waśniów na lata 2013-2015	Nr XXXI/154/2012 Rady Gminny Waśniów z dnia 31.12.2012 r.	2013-2015
Wilczyce	Gminny Program Wspierania Rodziny na 2013-2016	uchwała nr XX/122/2013	2013-2016
Zagnańsk	Gminny Program Wsparcia Rodziny na lata 2013-2015	Nr 123/2012 Rady Gminy w Zagnańsku z dnia 28.11.2012 r.	2013-2015

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Na 102 gminy w województwie świętokrzyskim 16 posiada opracowany program wspierania rodziny.

Podczas opracowania gminnych programów wsparcia rodziny, należy zebrać informacje świadczące o zakresie występowania problemów opiekuńczo – wychowawczych, poczynając od rozeznania wszystkich rodzin z dziećmi, uwzględniając również te rodziny, w których dziecko przebywa w systemie pieczy zastępczej. Ponadto należy zbadać jakie formy wsparcia są dostępne dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz jakie instytucje i podmioty działają na rzecz dziecka oraz rodziny na terenie gminy.

Informacje potrzebne do opracowania diagnozy przy sporządzaniu gminnych programów wsparcia rodziny:

✚ charakterystyka rodzin zagrożonych deficytami w sferze opiekuńczo – wychowawczej:

- rodziny z problemami ubóstwa;
- rodziny z dziećmi korzystające z zasiłku rodzinnego oraz zaliczki alimentacyjnej;
- rodziny z dziećmi korzystające ze świadczeń materialnych pomocy społecznej;
- rodziny z dziećmi korzystające z dodatków mieszkaniowych;

✚ charakterystyka rodzin wykazujących deficyty w sferze opiekuńczo – wychowawczej:

- rodziny w których występuje przemoc;
- rodziny w których występuje problem uzależnienia;
- rodziny w których występują okresowe lub nasilone trudności opiekuńczo – wychowawcze;
- rodziny zagrożone ograniczeniem praw rodzicielskich;
- rodziny z częściowym ograniczeniem praw rodzicielskich, objęte nadzorem kuratora;

✚ charakterystyka rodzin z dzieckiem w pieczy zastępczej:

- rodziny z dzieckiem w pieczy zastępczej: w placówkach opiekuńczo –

wychowawczych, w rodzinnym domu dziecka, w rodzinach zastępczych.⁹

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie jest jedynym aktem prawnym dotyczącym problematyki wspierania rodzin z dziećmi i nakładających zadania na gminy w tym zakresie, pozostałe ustawy to:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
5. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych;
6. Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
7. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych;

Program wspierania rodziny powinien też być spójny z aktami prawa miejscowego:

1. Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych;
2. Innymi gminnymi programami, w szczególności: Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Programem Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
3. Ustawą regulującą współpracę w realizacji programu z organizacjami pozarządowymi – ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
4. Strategią Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012 – 2020.
5. Regionalnym Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 - 2018.

Fundamentem gminnych programów wspierania rodziny powinno być dobro dziecka, które potrzebuje szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, troski o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, zapewnienie ochrony przysługujących im praw i wolności oraz dobro rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci.

---

⁹ „Gminny program wspierania rodziny”, B. Kowalczyk

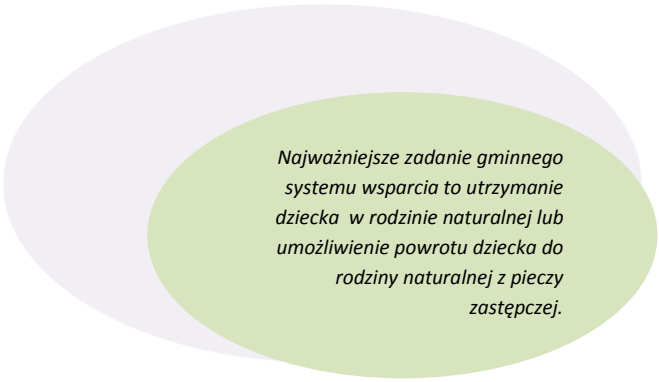
3.2. Gminny system wsparcia rodziny

3.2.1. Formy wsparcia rodziny

Pomoc rodzinie i dzieciom to zadanie samorządu gminnego wynikające z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W art. 176, na gminę zostaje nałożony obowiązek utworzenia i rozwoju systemu opieki nad dzieckiem oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych.

Wsparcie ma na celu zgodnie z art. 8 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

- + wzmocnienie roli i funkcji rodziny;
- + rozwijanie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych rodziny;
- + podniesienie świadomości w planowaniu oraz funkcjonowaniu rodziny;
- + wzmocnienie integracji rodziny, przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny, dążenie do reintegracji rodziny dzięki czemu zwiększą się szanse na pozostawienie dziecka w jego naturalnym środowisku.

Najważniejsze zadanie gminnego systemu wsparcia to utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej lub umożliwienie powrotu dziecka do rodziny naturalnej z pieczy zastępczej.

Powyższe cele realizowane są przez różnorodne formy wsparcia:

- + asystent rodziny;
- + rodzina wspierająca;
- + praca z rodziną;
- + pomoc w opiece i wychowaniu dziecka;
- + usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi, w tym usługi specjalistyczne;
- + grupy wsparcia, samopomocowe;
- + placówki wsparcia dziennego dla dzieci.

Ustawa o wspieraniu rodziny nie jest jedynym dokumentem, który zawiera zapisy dotyczące wspierania rodziny w wypełnianiu jej funkcji. Innymi ważnymi ustawami są:

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r.

- + Praca socjalna to działania na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności

- życiowej;
- ✚ Świadczenia materialne;

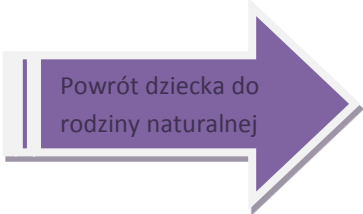
Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982r.

- ✚ Programy opiekuńczo – wychowawcze i terapeutyczne, najczęściej w formie świetlicy – działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w odniesieniu do dzieci i młodzieży;

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r.

- ✚ Poradnictwo, Interwencja – przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w szczególności przez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą.¹⁰

Schemat nr 5; Wsparcie rodzin w zależności od stopnia nasilenia problemów opiekuńczo – wychowawczych, rola pracownika socjalnego i asystenta rodziny.

CELE	RODZINY	FORMY POMOCY
	z okresowymi trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi	PRACA SOCJALNA: opiekuńcze placówki wsparcia dziennego; konsultacje; poradnictwo specjalistyczne; grupy wsparcia i samopomocowe
	wieloproblemowe z nasilonymi trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi	PRACA SOCJALNA, USŁUGI ASYSTENTA RODZINY: opiekuńcze i specjalistyczne placówki wsparcia dziennego; poradnictwo specjalistyczne; grupy wsparcia i samopomocowe; terapia i mediacja; usługi opiekuńcze; rodziny wspierające
	zagrożone ograniczeniem praw rodzicielskich	USŁUGI ASYSTENTA RODZINY: praca socjalna; specjalistyczne placówki wsparcia dziennego; poradnictwo specjalistyczne; grupy wsparcia i samopomocowe; terapia i mediacja; usługi opiekuńcze; rodziny wspierające
	z dzieckiem w pieczy zastępczej	USŁUGI ASYSTENTA RODZINY: praca socjalna; poradnictwo specjalistyczne; grupy wsparcia i samopomocowe; terapia i mediacja; rodziny wspierające

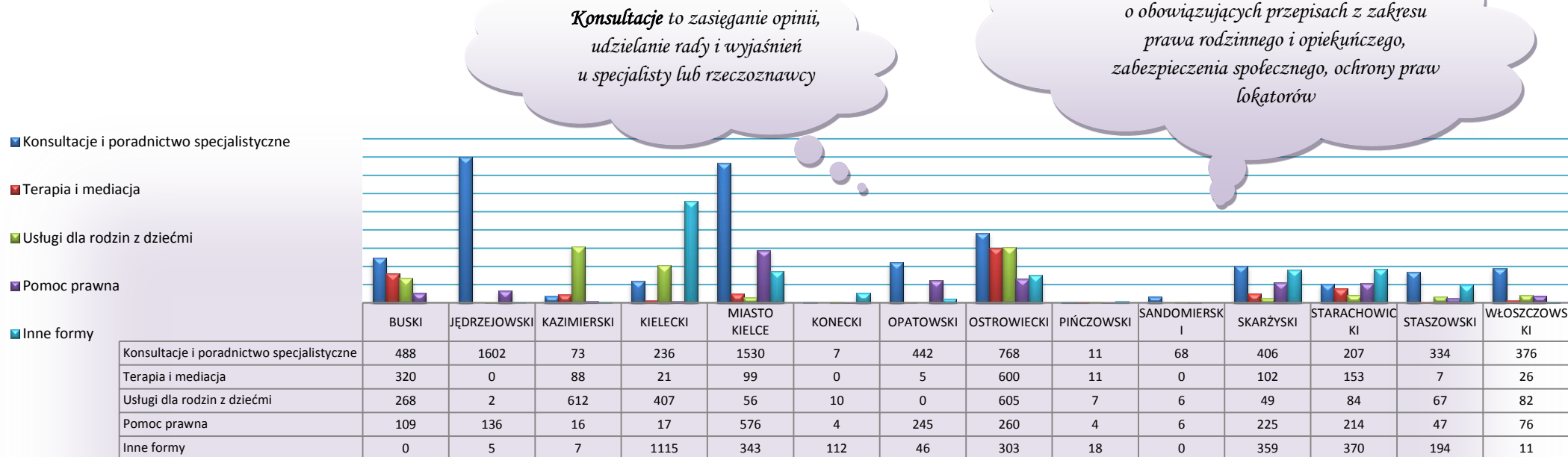
Źródło: opracowanie własne, dane B. Kowalczyk „Gminny system wspierania rodziny”.

¹⁰ „O gminnym systemie wsparcia rodziny” B. Kowalczyk

3.2.2. Formy pracy z rodziną w gminach województwa świętokrzyskiego

Wykres nr 6; Formy pracy z rodziną w gminach województwa świętokrzyskiego w 2011r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Zapisy Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (art. 10, pkt. 3) określają formy pracy z rodziną, należą do nich:

1. Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne;
2. Terapia i mediacja;
3. Usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne;
4. Pomoc prawna szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
5. Organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”

Zgodnie z wyżej przedstawionym zestawieniem graficznym i tabelarycznym najwięcej konsultacji i porad udzieliły gminy powiatu jędrzejowskiego 24, 46 % ogółu , najmniej natomiast ośrodki znajdujące się w powiecie koneckim, tylko 0,10 % oraz w powiecie pińczowskim 0,16 % udzielonych wszystkich konsultacji w województwie świętokrzyskim w 2012r.

41,90 % rodzinnych terapii i mediacji w województwie świętokrzyskim zostało zrealizowanych w gminach powiatu ostrowieckiego. W gminach powiatów; jędrzejowskiego, koneckiego i sandomierskiego nie realizowano tych form pracy z rodziną.

W myśl zapisów ustawy o pomocy społecznej usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina i najbliżsi tej pomocy nie mogą zapewnić. Usługi przyznaje, ustala ich zakres ośrodek pomocy społecznej. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych osoby i jej rodziny. Najwięcej pomocy w tej postaci udzielono w 2012 r. w powiecie kazimierskim 27, 14 % ogółu, natomiast gminy powiatu opatowskiego nie podjęły pracy z rodziną w tej formie.

Pomoc prawna w województwie świętokrzyskim w 2012r. została udzielona w każdym powiecie, najwięcej informacji o przepisach prawnych udzieliło Miasto Kielce 29,76 % w następnej kolejności powiat ostrowiecki – 13, 43% ogółu.

Wśród innych form wsparcia rodziny najczęściej wymieniane to:

- Praca socjalna pracowników ośrodka pomocy społecznej;
- Warsztaty rodzinne;
- Praca rodziny z asystentem w oparciu o wspólnie ustalony plan pracy;

- ✚ Kierowanie do specjalistów (logopeda, pedagog);
- ✚ Współpraca z kuratorem, pielęgniarką środowiskową, dzielnicowym, współpraca z PUP;
- ✚ Praca z indywidualnym przypadkiem, wzmacnianie pozytywnych zachowań, modelowanie, towarzyszenie, podnoszenie poczucia własnej wartości;
- ✚ Pomoc w uzyskaniu zasiłku rodzinnego, stypendium szkolnego, pomoc w uzyskaniu orzeczeń o niepełnosprawność;
- ✚ Współpraca ze szkołą, pedagogiem, nauczycielami;
- ✚ Współpraca ze środowiskiem lokalnym, sąsiadami, policją, służbą zdrowia, oświatą, organizacjami pozarządowymi w zakresie organizacji czasu wolnego, półkolonii, obozów, działań integracyjnych, imprez okolicznościowych;
- ✚ Przeciwdziałanie degradacji i marginalizacji społecznej rodziny;
- ✚ Warsztaty dla rodziców;
- ✚ Grupy wsparcia: grupa korekcyjno – edukacyjna dla sprawców przemocy, grupa wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy, grupa wsparcia dla członków rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ✚ Monitorowanie np.: spłat zadłużeń;
- ✚ Asystowanie klientowi w instytucjach;
- ✚ Psychoedukacja dla dzieci i młodzieży w przedszkolach i szkołach;
- ✚ Wsparcie za pośrednictwem telefonu zaufania.

W powiecie kieleckim najwięcej (38,70 % ogółu) gmin pracuje z rodziną używając „innych form” niż tych wskazanych przez ustawodawcę.

3.2. 3. Gminne specjalistyczne poradnictwo w województwie świętokrzyskim

Zadania poradnictwa specjalistycznego wynikają z zapisów Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku i są zgodne z art. 46.

Poradnictwo to
forma pomocy za
pośrednictwem
porady.

„Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.”

Porada- konsultacja,
rada, wskazówka,
zalecenie.

Poradnictwo specjalistyczne to praca specjalistów mająca za zadanie udzielenie pomocy, złagodzenie sytuacji problemowych przy uwzględnieniu wewnętrznych doświadczeń osoby zgłaszającej się po wsparcie. Udzielane porady mają w efekcie prowadzić do przezwyciężenia problemu z którym zgłosił się klient. Praca polega na zmianie sposobu myślenia, postaw, podejmowania decyzji, ma za zadanie zwiększać wykorzystanie potencjału osobowego, a zmniejszać niesprzyjające warunki środowiskowe.

Poradnictwo „to proces w którym dwie (lub więcej) osoby oddziałują na siebie za pomocą bezpośredniej komunikacji, modyfikując nawzajem swoje zachowania. Komunikacja ta zbudowana jest na całkowitym zaufaniu, jest wymianą znaczących symboli werbalnych i pozawerbalnych między jej uczestnikami”.¹¹

Poradnictwem, określa się:

- ✚ „udzielanie porad w układzie doradca – radzący się”;
- ✚ „rezultaty działania danej instytucji (np. poradnie)”;
- ✚ „całokształt pomocy udzielanej przez liczne i niejednorodnie różne poradnie, funkcjonujące na terenie określonego środowiska”;
- ✚ „system poradnictwa przynależny do wydzielonego obszaru administracyjnego (powiatu, województwa), a nawet całego kraju”.¹²

¹¹ Przeciw bezradności. Nurty opcje, kontrowersje w poradnictwie i poradoznawstwie; A.Kargulowa, Wrocław 1996

¹² Badanie jakości poradnictwa, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, A. Kargulowa, B.Wojtasik, Warszawa 2004

Istotą porady „jest tworzenie warunków do uzyskania przez człowieka potrzebującego możliwości samodzielnego rozwiązywania problemu, podjęcia właściwych decyzji i ich realizacji, a także unikania w przyszłości działań, które prowadzą do problematycznej sytuacji życiowej”.¹³

Cel poradnictwa

Głównym celem poradnictwa jest poprawa jakości życia osób zwracających się o pomoc, ich rozwój i optymalizacja działań związanych z różnymi aspektami funkcjonowania indywidualnego, grupowego, rodzinnego, zawodowego.

Rodzaje poradnictwa można sklasyfikować zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku:

- ✚ **Prawne;** poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów;
- ✚ **Psychologiczne;** poradnictwo psychologiczne realizuje się przez proces diagnozowania, profilaktyki i terapii.
- ✚ **Rodzinne;** poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.

Schemat nr 6; Zasady poradnictwa.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

¹³ Specjalistyczne poradnictwo rodzinne w Polsce; M. Jasnoch

Tabela nr 14; Wykaz gmin w województwie świętokrzyskim prowadzących specjalistyczne poradnictwo dane za I półrocze 2012 r.

Gminy prowadzące specjalistyczne poradnictwo	Liczba gmin	Gminy	Liczba porad
TAK	22	Busko- Zdrój	771
		Górno	103
		Jędrzejów	6
		Kazimierza Wielka	226
		Miasto Kielce	2607
		Kunów	33
		Masłów	76
		Mirzec	90
		Obrazów	6
		Ostrowiec Świętokrzyski	270
		Ożarów	110
		Pawłów	268
		Piekoszów	475
		Pińczów	29
		Połaniec	114
		Sandomierz	151
		Sędziszów	500
		Skarżysko - Kamienna	750
		Starachowice	191
		Stąporków	27
		Tarłów	63
		Włoszczowa	233
NIE	80	Baćkowice, Bałtów, Bejsce, Bieliny, Bliżyn, Bodzechów, Bodzentyn, Bogoria, Brody, Chęciny, Chmielnik, Czarnocin, Ćmielów, Daleszyce, Dwikozy, Działoszyce, Fałków, Gnojno, Gowarczów, Imielno, Iwaniska, Kije, Klimontów, Kluczewsko, Końskie, Koprzywnica, Krasocin, Lipnik, Łągów, Łączna, Łoniów, Łopuszno, Łubnice, Małogoszcz, Michałów, Miedziana Góra, Mniów, Morawica, Moskorzew, Nagłowice, Nowa Słupia, Nowy Korczyn, Oksa, Oleśnica, Opatowiec, Opatów, Osiek, Pacanów, Pierzchnica, Radków, Radoszyce, Raków, Ruda Maleniecka, Rytwiany, Sadowie, Samborzec, Secemin, Sitkówka- Nowiny, Skalbmierz, Skarżysko- Kościelne, Słupia Jędrzejowska, Słupia Konecka, Smyków, Sobków, Solec – Zdrój, Staszów, Stopnica, Strawczyn, Suchedniów, Szydłów, Tuczępy, Waśniów, Wąchock, Wilczyce, Wiślica, Wodzisław, Wojciechowice, Zagnańsk, Zawichost, Złota	7099 udzielonych porad w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne ROPS.

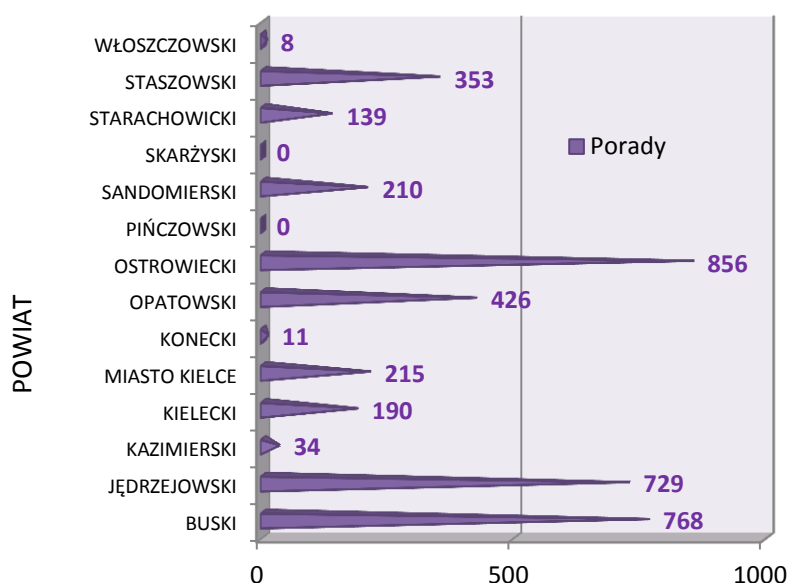
Ośrodek Pomocy Społecznej odpowiedzialny jest za realizację poradnictwa w gminie z którego mogą korzystać osoby oraz rodziny wymagające wsparcia. W województwie

świętokrzyskim udzielono w I półroczu 2012 → 7099 porad z czego 36% porad zostało udzielonych w MOPR Kielce, 10,86 % porad w Busku- Zdrój i 10,56 % w Skarżysku – Kamiennej. 78%, tj. 80 gmin w województwie świętokrzyskim nie udziela porad.

3.2.4. Porady udzielane rodzicom w ramach poradnictwa specjalistycznego.

Wykres nr 7; Liczba porad udzielonych rodzicom w ramach poradnictwa specjalistycznego w 2012r.

Gminy powiatu ostrowieckiego udzieliły najwięcej porad rodzicom, (856 porad), co stanowi 21,73% ogółu udzielonych w województwie świętokrzyskim.

Z czego, aż 788 udzielonych zostało w Ostrowcu Świętokrzyskim.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W sumie w województwie świętokrzyskim w 2012r zostało udzielonych 3939 porad. 19,49 % porad udzieliły, gminy powiatu buskiego oraz 18,50 % wszystkich udzielonych porad stanowiły te udzielone w gminach powiatu jędrzejowskiego. Z ankiet skierowanych do gmin wynika, że gminy z powiatu pińczowskiego i skarżyskiego nie udzielają pomocy rodzicom w formie poradnictwa specjalistycznego.

3.2.5. Zespół interdyscyplinarny

Zgodnie z zapisami Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Art. 6. ust. 2.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- + opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- + prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą;
- + zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- + tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Art. 9b. 1. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3, 4 i 5 oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

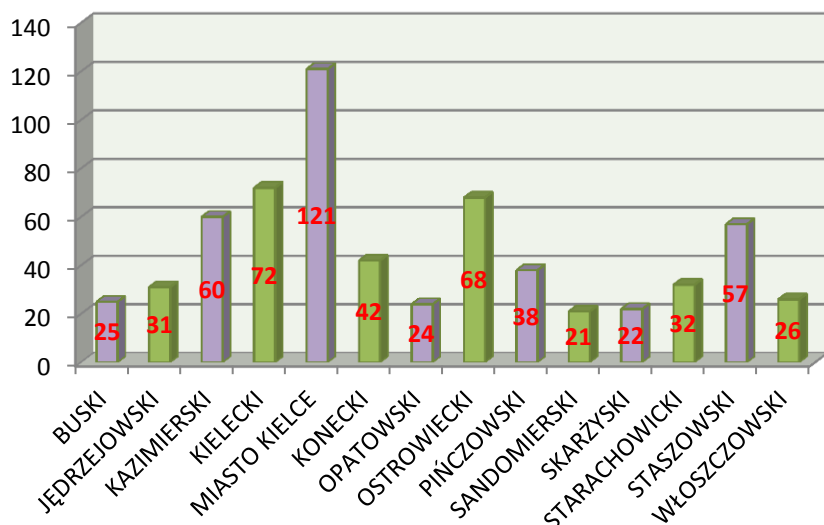
- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- Prokuratorzy;
- Oraz inne osoby działające na rzecz przeciwdziałania przemocy, pracownicy;
- Policji;
- Oświaty;
- Ochrony zdrowia;
- Organizacji pozarządowych;
- Kuratorzy sądowi;

Wykres nr 8; Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych dotyczących rozwiązywania problemów rodzin w 2012r.

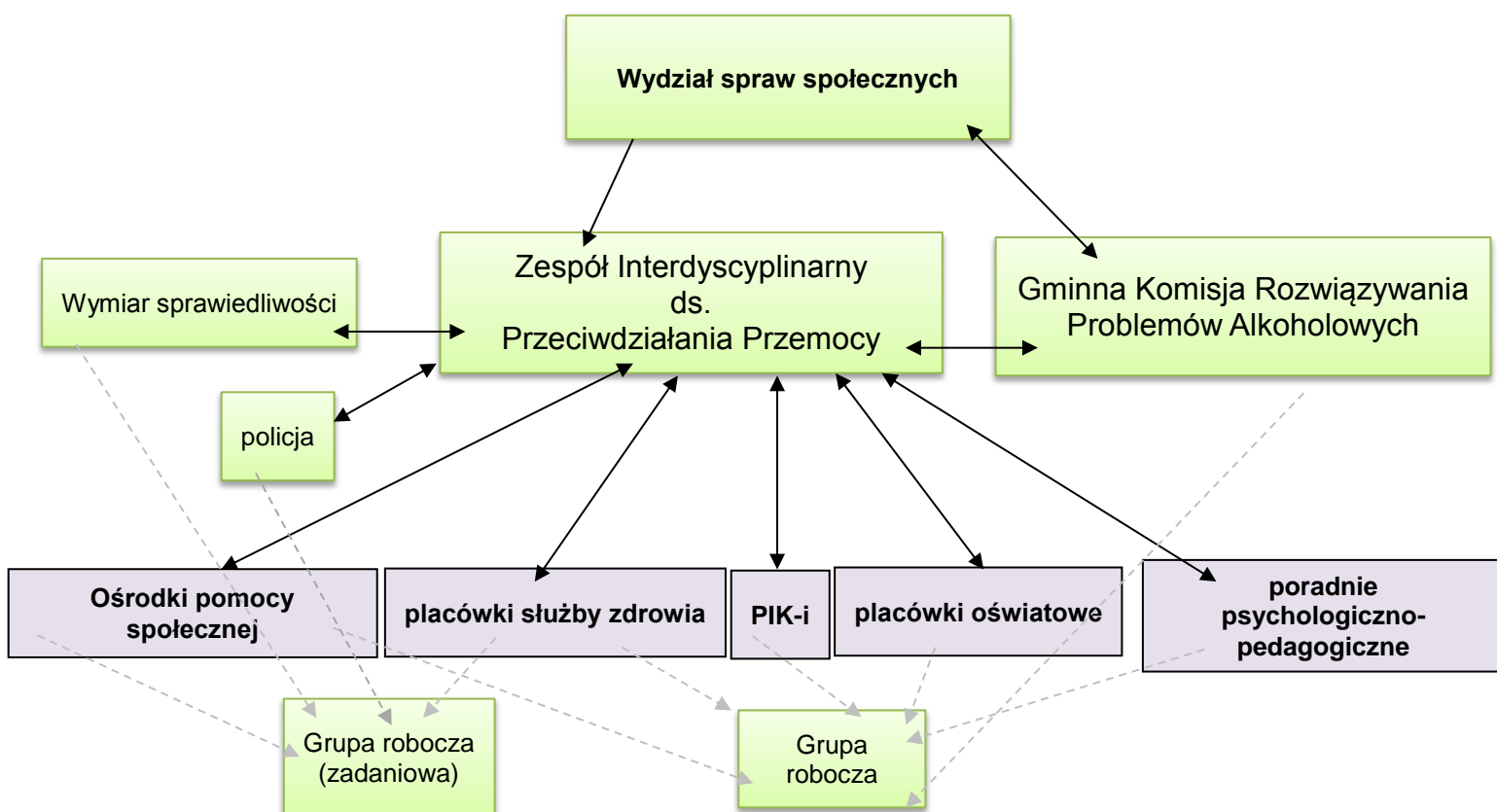

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Zespoły interdyscyplinarne w województwie świętokrzyskim zbierały się 518 razy w sprawach dotyczących problemów rodzin. Najwięcej posiedzeń odbyło się w powiecie kieleckim - 13,9% ogółu w tym gminie Mniów 12 razy oraz po 10 w Bielinach i Chmielniku. Najmniej

posiedzeń zostało zorganizowanych w powiecie sandomierskim, bo tylko 4% ogółu wszystkich posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych w województwie świętokrzyskim.

Schemat nr 7; Zespół interdyscyplinarny.

Źródło: Niebieska Linia

3.3. Asystent rodziny w gminach województwa świętokrzyskiego

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. wprowadziła nowy zawód w systemie pomocy społecznej - asystenta rodziny. Asystent ma pełnić odmienną rolę niż pracownik socjalny, ma być bliżej rodziny i jej problemów.

Nienormowany czas pracy pozwala na elastyczną i dostosowaną do realnych potrzeb rodziny pracę.

Asystent ma za zadanie wspomóc rodziny dysfunkcyjne, z małoletnimi dziećmi w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych jak również pomóc w prowadzeniu gospodarstwa domowego, planowaniu wydatków i innych obowiązkach rodzicielskich.

Rolą asystenta rodziny jest wspieranie rodziny, która z różnych powodów nie jest w stanie w sposób akceptowalny społecznie pełnić prawidłowo swoich funkcji.

Rola asystenta

Asystentem rodziny może być osoba, która:

1) posiada:

- Wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie lub praca socjalna;
- Wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku uzupełnione szkoleniem z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną lub studia podyplomowe oraz udokumentowany co najmniej roczny staż pracy z dziećmi lub rodziną;
- Wykształcenie średnie i szkolenie z zakresu pracy z dziećmi, a także udokumentowany co najmniej 3 – letni staż pracy z dziećmi lub rodziną.

2) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;

3) wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku, gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;

4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Rolą asystenta jest zmiana wzajemnych relacji, podniesienie samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły. Nadrzędnym celem tak widzianej pracy jest pomoc rodzinie w osiągnięciu podstawowego poziomu funkcjonalności życiowej, zachowanie jej integralności oraz przeciwdziałanie izolacji społecznej.

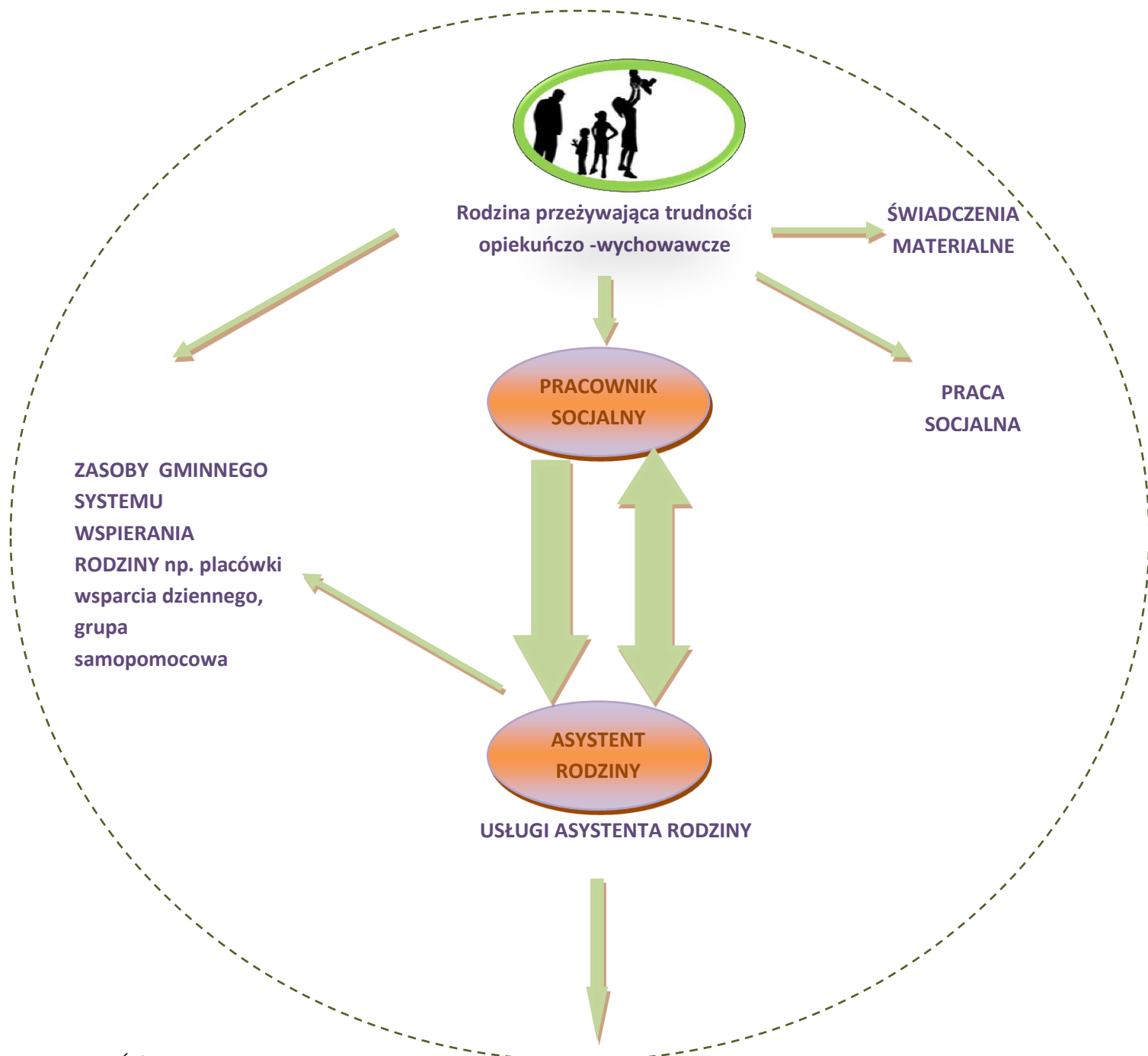
Asystent łac. assistens - towarzyszący . W języku potocznym oznacza pomocnika.

Asystent rodzinny ma za zadanie ułatwić rodzicom wypełnianie ich ról społecznych, aby doprowadzić do stanu równowagi życiowej i nie dopuścić do umieszczenia dzieci poza rodziną w placówkach lub rodzinach zastępczych. W sytuacji, gdy dojdzie do czasowego umieszczenia dzieci poza rodziną biologiczną, rolą asystenta jest dalsze kontynuowanie pracy z rodziną, tak, aby dzieci jak najszybciej powróciły do domu rodzinnego. Pomocą asystenta może zostać objęta rodzina

biologiczna i zastępcza – spokrewniona (zgodnie z zapisami Art. 15 ust.2, Art.47 ust.6, Art.10 ust.4).

Schemat nr 8; Miejsce asystenta rodzinnego i pracownika socjalnego w gminnym systemie wspierania rodziny.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Powołany na mocy ustawy asystent rodziny, ma za zadanie: planować, podpowiadać, konsultować, uczyć, reagować, poszukiwać i podsumowywać. W tabeli przedstawiono zadania asystenta rodzinnego z uwzględnieniem sześciu głównych elementów jego pracy.

Tabela nr 15; Zadania asystenta rodziny – elementy pracy.

ZADANIA ASYSTENTA RODZINY	
art. 15 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r.	
PLANOWANIE	✚ Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym, o którym mowa w art.11 ust.1; ✚ Opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;
POMOC	✚ Udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; ✚ Udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych; ✚ Udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych; ✚ Udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi; ✚ Udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej; ✚ Prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
WSPARCIE / MOTYWOWANIE	✚ Wspieranie aktywności społecznej rodziny; ✚ Motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych; ✚ Motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych; ✚ Udzielenie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
WSPÓŁPRACA	✚ Współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny; ✚ Współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, o których mowa w art.9 a z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną;
INTERWENCJA	✚ Podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodziny;
DOKUMENTOWANIE	✚ Prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną; ✚ Dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku i przekazywanie tej oceny podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust.1; ✚ Monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną; ✚ Sporządzanie na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach;

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Pracę z rodziną asystent prowadzi w oparciu o **plan pracy**. Pierwszym etapem jest wyrażenie zgody przez rodzinę na współdziałanie w procesie dokonywania zmian. Wynikiem braku zgody jest rozpoczęcie procedury umieszczenia dziecka w opiece zastępczej.

Plan pracy składa się z kilku etapów, wskazując zarazem obszary pracy:

- ✚ Określenie celów, nadrzędnym w pracy asystenta jest niedopuszczenie do odebrania dzieci rodzinie biologicznej;
- ✚ Ocena obecnej sytuacji czyli wyznaczenie obszarów działania, dzięki realizacji których dziecko pozostanie w domu;
- ✚ Zadania jakie muszą wykonać poszczególni członkowie rodziny, by zrealizować ten plan czyli ustalenie procedury postępowania;
- ✚ Czas i kolejność realizacji zadań, czyli ustalenie harmonogramu pracy;
- ✚ Efekty jakie przewiduje się wraz z rodziną po wykonaniu kolejnych zadań, czyli integracja rodziny i wzmocnienie jej więzi uczuciowych.

Asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić prace z nie więcej niż 20 rodzinami.

Cechy planu pracy asystenta z rodziną:

- ☞ **realność planu;** to takie warunki, cele i zadania, postawione przed rodziną, które są możliwe do zrealizowania przez nią, i które są zgodne z faktycznym stanem rzeczy;
- ☞ **wewnętrzna zgodność, spójność planu;** to takie postawienie wymagań przez asystenta względem rodziny, które nie wykluczają się wzajemnie;
- ☞ **operatywność;** to takie działania, które pozwolą na skuteczne i efektywne wprowadzenie w życie planu zgodnie z założeniami;
- ☞ **elastyczność;** to takie podejście, które pozwoli na dalszą realizację założeń planu pracy z rodziną, nawet jeśli warunki ulegną częściowej zmianie;
- ☞ **terminowość;** to precyzyjne określenie w czasie każdego etapu pracy z rodziną;
- ☞ **kompletność;** to rozważenie wszystkich potrzeb rodziny i niezbędnych działań, które doprowadzą do zrealizowania zamierzonych celów;
- ☞ **perspektywiczność;** to takie spojrzenie w przyszłość, która pozwoli na ocenę różnic w zawieranych planach krótkookresowych z długookresowymi, zawartymi z rodziną, tak aby były one ze sobą zgodne;
- ☞ **konkretność;** to rzeczywiste i dokładne określenie celów wyznaczonych w planie.

Plan pracy z rodziną

Tabela nr 16; Liczba zatrudnionych asystentów w województwie świętokrzyskim dane za 2012 rok, podział wg gmin.

POWIAT	Miejscowość	Liczba asystentów	
		Kobieta	Mężczyzna
POWIAT BUSKI	Busko –Zdrój	2	0
	Gnojno	0	0
	Nowy – Korczyn	0	0
	Pacanów	0	0
	Solec-Zdrój	0	0
	Stopnica	1	0
	Tuczępy	0	0
	Wiślica	0	0
	Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie	3	
POWIAT JĘDRZEJOWSKI	Imielno	2	0
	Jędrzejów	2	0
	Małogoszcz	1	0
	Nagłowice	0	0
	Oksa	0	0
	Sędziszów	0	0
	Słupia (jędrzejowska)	1	0
	Sobków	0	0
	Wodzisław	0	0
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie	6		
POWIAT KAZIMIERSKI	Bejsce	1	0
	Czarnocin	1	0
	Kazimierza Wielka	0	0
	Opatowiec	0	0
	Skalbmierz	1	0
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie	3		
Miasto Kielce- powiat grodzki	8	1	
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie	9		
POWIAT KONECKI	Fałków	0	0
	Gowarczów	0	0
	Końskie	1	1
	Radoszyce	0	0
	Ruda Maleniecka	0	0
	Słupia Konecka	0	0
	Smyków	0	0
	Stąporków	1	0
	Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie	3	
	POWIAT KIELECKI	Bieliny	0
Bodzentyn		0	0
Chęciny		1	0
Chmielnik		1	0
Daleszyce		1	0
Górno		1	0
Łągów		1	0
Łopuszno		1	0
Masłów		1	0
Miedziana Góra		0	0
Mniów		1	0
Morawica		1	0
Nowa Słupia		2	0
Piekoszów		1	0
Pierzchnica	1	0	
Raków	0	0	
Sitkówka-Nowiny	0	0	
Strawczyn	0	0	
Zagnańsk	1	0	
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie	14		

POWIAT OSTROWIECKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna	POWIAT PIŃCZOWSKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna
	Bałtów	1	0		Działoszyce	0	0
	Bodzechów	0	0		Kije	0	1
	Ćmielów	1	0		Michałów	0	0
	Kunów	1	0		Pińczów	1	0
	Ostrowiec	10	0		Złota	0	0
	Świętokrzyski						
	Waśniów	0	0				
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			13	Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			2

POWIAT SKARŻYSKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna	POWIAT STARACHOWICKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna
	Bliżyn	1	1		Brody	0	0
	Łączna	1	0		Mirzec	1	0
	Skarżysko – Kościelne	0	0		Pawłów	1	0
	Skarżysko – Kamienna	2	0		Starachowice	3	0
	Suchedniów	0	0		Wąchock	0	0
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			5	Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			5

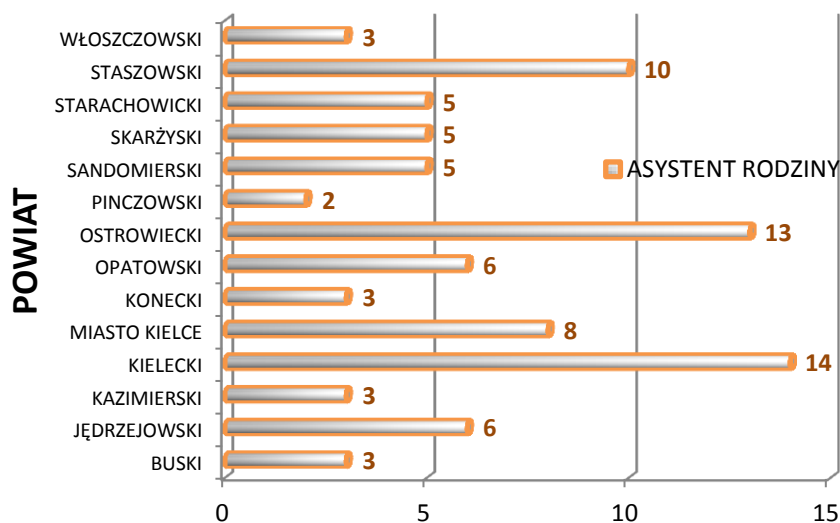
POWIAT STASZOWSKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna	POWIAT OPATOWSKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna
	Bogoria	1	0		Baćkowice	0	0
	Łubnice	0	0		Iwaniska	0	1
	Oleśnica	0	0		Lipnik	1	0
	Osiek	0	0		Opatów	2	0
	Połaniec	7	0		Ożarów	2	0
	Rytwiany	0	0		Sadowie	0	0
	Staszów	2	0		Tarłów	0	0
	Szydłów	0	0		Wojciechowice	0	0
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			10	Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			6

POWIAT WŁOSZCZOWSKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna	POWIAT SANDOMIERSKI	Miejscowość	Kobieta	Mężczyzna
	Kluczewsko	0	0		Dwikozy	1	0
	Krasocin	1	0		Klimontów	0	0
	Moskorzew	0	0		Koprzywnica	0	0
	Radków	1	0		Łonów	0	0
	Secemin	1	0		Obrazów	0	0
	Włoszczowa	0	0		Samborzec	1	0
					Sandomierz	2	0
			Wilczyce	0	0		
			Zawichost	1	0		
Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			3	Razem, zatrudnieni asystenci w powiecie			5

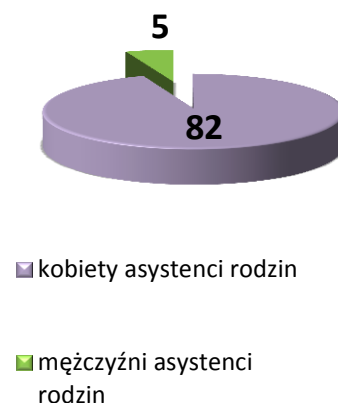
Źródło: opracowanie własne ROPS.

Wykres nr 9; Zatrudnieni asystenci rodzin w gminach województwa świętokrzyskiego w 2012 roku z uwzględnieniem podziału na powiaty.

Wykres nr 10; Liczba asystentów rodzinnych w województwie świętokrzyskim ze względu na płeć- opracowanie własne ROPS.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W województwie świętokrzyskim od początku roku 2012 pracę podjęło 87 asystentów rodzin. Najwięcej zatrudnionych asystentów zostało w powiecie kieleckim 16,27 % oraz w ostrowieckim 15,11 % ogółu. Najmniej asystentów pracuje w gminach powiatu pińczowskiego 2,3 % ogółu zatrudnionych asystentów w województwie świętokrzyskim. Najwięcej zostało zatrudnionych asystentów w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim (10), czyli 11,6% ogółu, a 9,3% w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Kielcach. 94 % ogółu zatrudnionych asystentów rodziny to kobiety, 6% stanowią mężczyźni.

Punktem wyjścia do pracy z rodziną jest **diagnoza sytuacji rodzinnej**, która powinna obejmować takie kwestie, jak:

- ✚ Analiza aktualnej sytuacji rodziny;
- ✚ Określenie źródeł kryzysu;
- ✚ Poznanie przekonań rodziny;
- ✚ Analiza stanu wiedzy i umiejętności w zakresie pełnienia funkcji w rodzinie oraz w życiu społecznym, analiza nawyków;
- ✚ Określenie deficytów;

- ✚ Określenie potrzeb;
- ✚ Wskazanie zasobów;
- ✚ Identyfikacja obszarów do zmiany.¹⁴

W przypadku, gdy ośrodek pomocy społecznej otrzyma informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, to w pierwszej kolejności przeprowadzany jest wywiad środowiskowy przez pracownika socjalnego na zasadach określonych w Ustawie o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku. O ile wywiad potwierdzi problemy rodzinne, to pracownik socjalny zgłasza wniosek do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przydzielenie asystenta rodziny, który rozpoczyna pracę z rodziną doświadczającą problemów wychowawczych. Do poszczególnych rodzin kierowani powinni być asystenci, posiadający szczególne kwalifikacje, dostosowane do potrzeb danej rodziny, czy problemu jaki mają do rozwiązania. Poniżej zaprezentowany został model organizacji pracy asystenta z rodziną. Model prezentuje również dane liczbowe dotyczące województwa świętokrzyskiego.

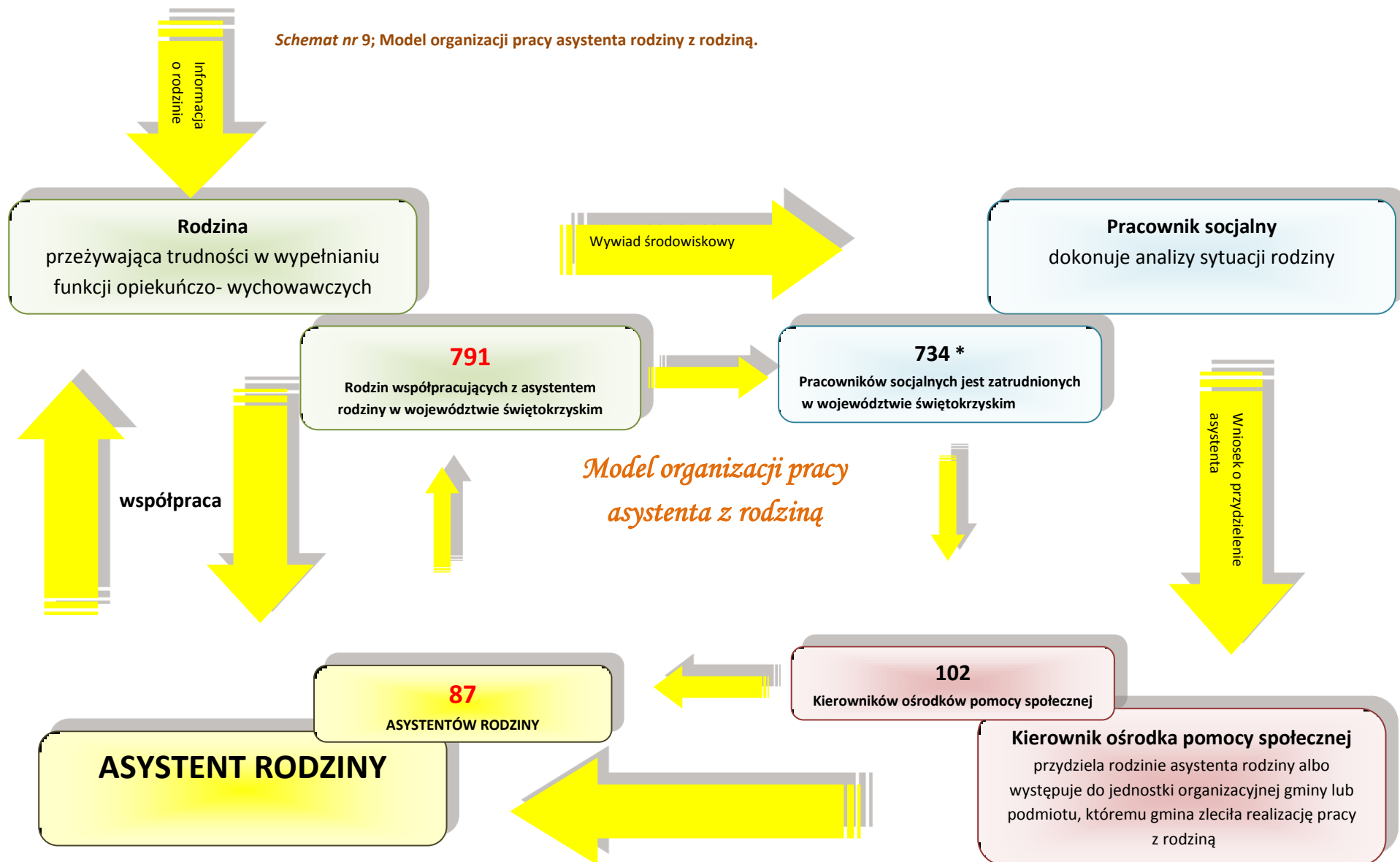
---

¹⁴ *Pracownik socjalny w terenie, art. "Nowe stanowisko do zadań specjalnych"* Małgorzata Makarczuk – Kłos, Poznań – lipiec 2012

Schemat nr 9; Model organizacji pracy asystenta rodziny z rodziną.

Źródło: opracowanie własne ROPS ;

*dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na 2011

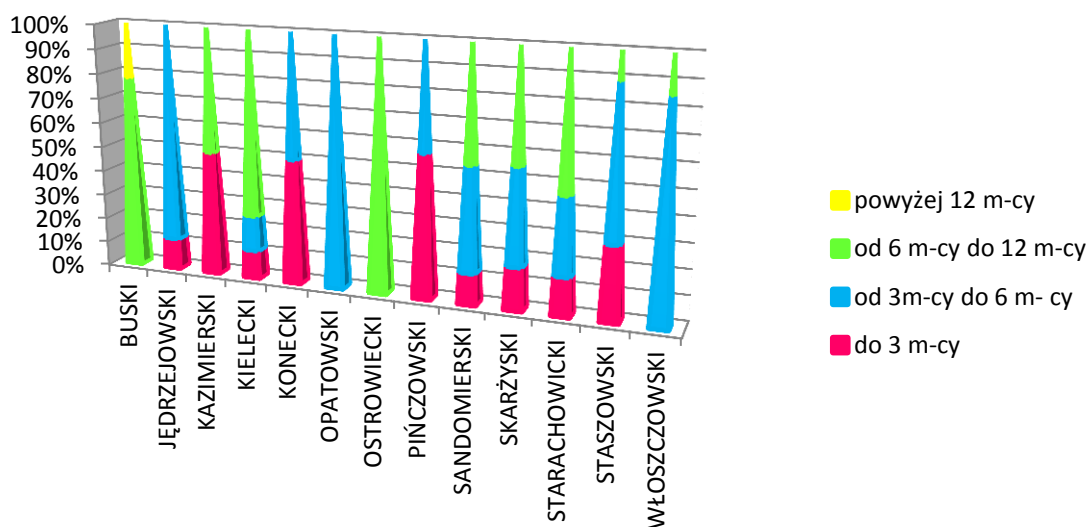
Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada, że asystent będzie pracował z rodziną za jej zgodą i przy jej aktywnym udziale w miejscu jej zamieszkania lub innym wskazanym przez rodzinę.

W województwie świętokrzyskim w 2012r. asystenci rodzin pracowali z **791** rodzinami, z liczbą **3125** osób w tych rodzinach. Liczba dzieci objętych pracą asystenta rodzinnego w województwie świętokrzyskim w 2012r. wyniosło **1709**.

Jednym z kluczowych zadań asystenta jest opracowanie i realizacja planu pracy. Plan opracowuje się we współpracy z rodziną i w konsultacji z pracownikiem socjalnym. Planując działania za punkt wyjścia należy obrać cel, który ma zostać zrealizowany.

Poniżej został w formie graficznej przedstawiony przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w powiatach województwa świętokrzyskiego.

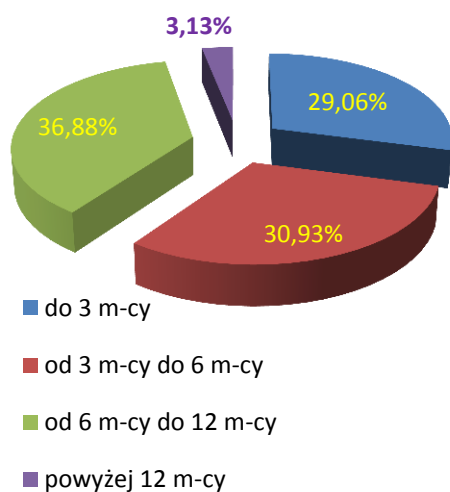
Wykres nr 11; Przeciętny czas pracy asystenta rodziny z podziałem na powiaty za 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS ;

Wykres nr 12; Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w 2012r.

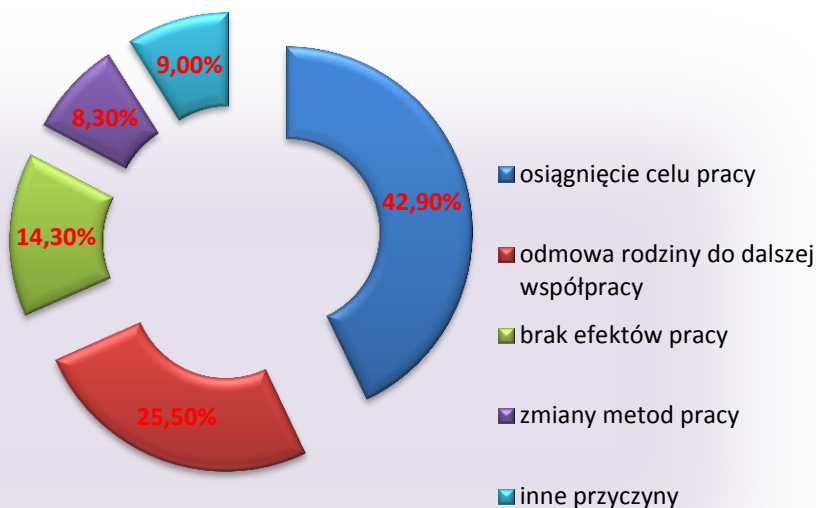

Źródło: opracowanie własne ROPS ;

118 rodzin z województwa świętokrzyskiego pracowało z asystentem rodzin od 6 m-cy do 12 m-cy. W następnej kolejności najdłuższy czas pracy i największa liczba rodzin to przedział „od 3 do 6 m-cy”- ten czas pracy asystenci poświęcili dla 99 rodzin z terenu województwa świętokrzyskiego. Natomiast najmniej rodzin, bo tylko 10 pracowało z asystentem więcej niż 12 m-cy.

W województwie świętokrzyskim najczęstszym powodem zakończenia pracy było osiągnięcie założonych celów w pracy asystenta z rodziną(58 rodzin). 20 rodzin odmówiło dalszej współpracy z asystentem w województwie świętokrzyskim. Z powodu zmian metod pracy 11 rodzin zakończyło współpracę z asystentem.

Wykres nr 13; Przyczyny zakończenia pracy asystenta z rodziną dane za 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS ;

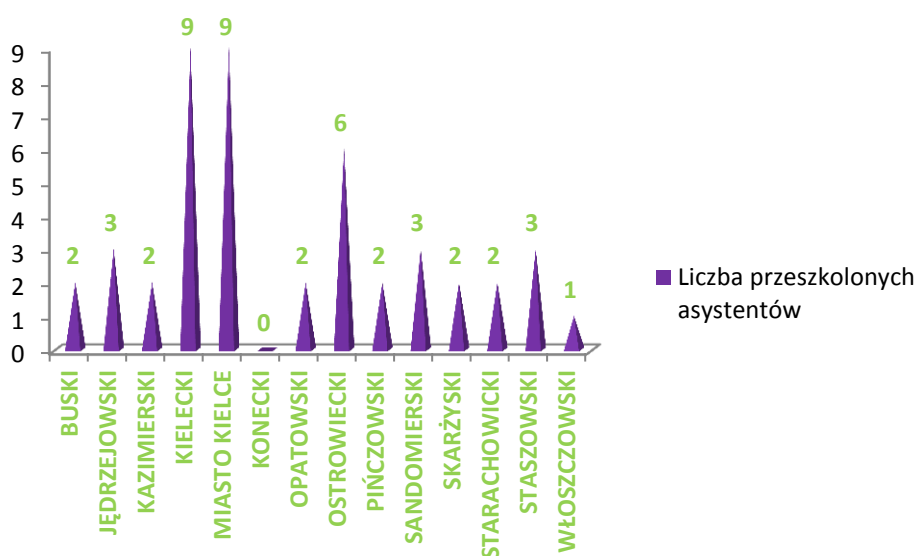

3.3.1. Szkolenia dla asystentów rodzin

Zgodnie z zapisami Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej „Asystent rodziny jest zobowiązany do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach oraz samokształcenie”.

W województwie świętokrzyskim dla 87 asystentów rodzin zostało łącznie w 2012 roku zorganizowanych **94 szkoleń**. Szkolenia zostały przeprowadzone w następujących powiatach: buskim, jędrzejowskim, kazimierskim, kieleckim, opatowskim, ostrowieckim, pińczowskim, sandomierskim, skarżyskim, starachowickim, staszowskim, włoszczowskim oraz w mieście Kielce .

Wykres nr 14; Liczba przeszkolonych asystentów rodzinnych w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W 2012 roku najwięcej przeszkolonych asystentów rodzin było w gminach powiatu kieleckiego oraz w mieście Kielce po 19,56 % ogółu. Na trzecim miejscu plasuje się powiat ostrowiecki z 13,3% przeszkolonymi pracownikami, porządek zamyka powiat konecki w którym gminy nie przeszkoliły asystentów rodzin. Współpraca ta dotyczyła m.in. opracowywania wspólnych planów działań na rzecz dziecka znajdującego się w pieczy zastępczej.

Najwięcej asystentów rodzin w województwie świętokrzyskim uczestniczyło w szkoleniach o tematyce:

- + Asysta rodzinna;
- + Wspieranie rodziny i piecza zastępcza w świetle nowych przepisów prawa;
- + Metodyka pracy asystenta rodziny, interwencja kryzysowa, negocjacje i mediacje w pracy asystenta, komunikacja interpersonalna, elementy psychologii rozwojowej i poznawczej;
- + Praca socjalna z rodzinami o problemach opiekuńczo – wychowawczych w systemie określonym przepisami z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- + Asystent rodziny, piecza zastępcza;
- + Oprogramowanie Signity (Pomost);
- + Bezpieczeństwo pracowników prac socjalnych – pierwsza pomoc przedlekarska;
- + Asystent rodziny– organizacja i zasady pracy w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej;
- + Praca z rodziną;
- + Asystentura rodziny;
- + Z zakresu działalności i funkcjonowania asystenta rodziny oraz pieczy zastępczej na podst. Ustawy z dn. 09.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej;
- + Rola, zadania asystenta rodziny, metody pracy : m.in. Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach;
- + Piecza zastępcza;
- + Mediacje rodzinne;
- + Rola asystenta rodziny;
- + Systemowe podejście do pracy z rodziną;
- + Trening mieszkaniowy – droga do samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną;
- + Procedura Niebieskiej Karty;
- + Terapie neurologiczne, kształtowanie systemu językowego dzieci z różnymi zaburzeniami rozwoju;
- + Wstęp do terapii cukrzycy przy użyciu osobistej pompy insulinowej, obsługa techniczna oraz monitowanie glikemii w życiu codziennym pacjenta chorego na cukrzycę;
- + Działania asystenta rodziny w środowisku;
- + Organizacja pracy i obowiązki asystenta rodziny;
- + Systemowe podejście w pracy z rodziną;
- + Rozpoznawanie i interwencja w sprawie wykorzystanie seksualnego dzieci;
- + Samobójstwa – diagnoza;
- + Kurs Racjonalnej Terapii Zachowania;
- + Motywowanie klientów do współpracy z asystentem rodziny;
- + Seminarium dot. „Nowoczesnej Pracy Socjalnej”;

3.3.2. *Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – Asystent rodziny 2012r.*

Udzielenie wsparcia jednostkom samorządu terytorialnego szczebla gminnego w budowaniu systemu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej to cel Programu, który realizowany jest przez dofinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny. Program został zaadresowany do jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego, których obowiązkiem jest realizacja zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a które nie mogą zabezpieczyć realizacji przedmiotowego zadania.

Tabela nr 17; Liczba gmin, które uczestniczyły w Resortowym Programie Wspierania Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej – Asystent Rodziny.

Powiat	Liczba gmin w powiatach, które uczestniczyły lub nie w Programie		Liczba gmin, które otrzymały dofinansowanie w ramach Programu		Kwota dofinansowania	Liczba zatrudnionych asystentów
	TAK	NIE	TAK	NIE		
BUSKI	2	5	2	0	39 371,37 zł	3
JĘDRZEJOWSKI	4	5	4	0	57 218,00 zł	6
KAZIMIERSKI	2	3	2	0	15 629,00 zł	2
KIELECKI	13	6	13	0	153 829,66 zł	14
MIASTO KIELCE	1		1		139 907,00 zł	9
KONECKI	2	6	2	0	22 416,00 zł	2
OPATOWSKI	4	4	4	0	33 085,18 zł	5
OSTROWIECKI	3	3	3	0	49 516,74 zł	6
PIŃCZOWSKI	2	4	2	0	29 985,10 zł	2
SANDOMIERSKI	2	7	2	0	12 094,04 zł	2
SKARŻYSKI	3	2	3	0	77 963,00 zł	5
STARACHOWICKI	3	2	3	0	33 824,19	3
STASZOWSKI	3	5	3	5	64 212,85	6
WŁOSZCZOWSKI	2	4	2	4	15 000,00	2

Źródło: opracowanie własne ROPS.

W 2012r. do Programu przystąpiło 46 gmin z terenu województwa świętokrzyskiego i wszystkie otrzymały dofinansowanie.

744 052,05 zł to całkowita kwota dofinansowania dla gmin z terenu województwa świętokrzyskiego w 2012r. na realizację Resortowego Programu Wspierania Rodziny i systemu Pieczy Zastępczej – Asystent Rodziny. Największą kwotę dofinansowania otrzymały gminy w powiecie kieleckim 25,46% ogólnej kwoty, która została rozdysponowana w województwie świętokrzyskim. W następnej kolejności najlepiej zostało dofinansowane miasto Kielce (MOPR) 18,80 % ogółu. Natomiast najmniej otrzymał powiat włoszczowski 2,48 %.

W ramach Programów realizowanych w gminach zatrudnienie otrzymało 67 pracowników – asystentów rodziny.

3.4. Wsparcie środowiska lokalnego

W pracy z rodziną bardzo ważne jest wsparcie środowiska lokalnego, dlatego asystent pomagając rodzinie może nawiązać współpracę z :

- ✚ Instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny;
- ✚ Placówkami wsparcia dziennego;
- ✚ Rodziną wspierającą.

3.4.1. Rodzina wspierająca

W celu wspierania rodziny w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo – wychowawczej można udzielić jej pomocy poprzez nawiązanie współpracy z rodziną wspierającą.

Rodzina wspierająca

To nowe rozwiązanie jakie wprowadza Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jest to rodzina, która ma za zadanie wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej sporządzonej na podstawie wywiadu środowiskowego. Rodzina wspierająca musi posiadać odpowiednie predyspozycje. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może zostać

Rodzina wspierająca

powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka. Rodzina wspierająca może pomagać w kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych i rodzinnych. Współpraca między rodzinami odbywa się za obopólną zgodą, przy wsparciu asystenta rodziny oraz w oparciu o plan pracy. W zależności od zakresu udzielanej pomocy rodzina wspierająca może otrzymać zwrot kosztów jakie poniosła.

Rodzina wspierająca, przy współpracy z asystentem rodziny, pomaga rodzinie przezwyciężyć trudności w:

- 1) opiece i wychowaniu dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- 3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

W 2012r. w powiecie kazimierskim w gminie **Bejsce** i powiecie starachowickim w gminach **Brody** i **Mirzec** zostały powołane rodziny wspierające w sumie **3** rodziny wspierające w województwie świętokrzyskim, które objęły wsparciem **5** dzieci. W mieście Kielce w 2012r. nie została powołana rodzina wspierająca. (Dane pochodzą z ankiet opracowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej na potrzeby Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej).

Żadna gmina w województwie świętokrzyskim nie zorganizowała szkolenia dla rodziny wspierającej.

W gminach województwa świętokrzyskiego zostało utworzonych 12 grup wsparcia, które w 2012r. udzieliło pomocy 158 osobom.

3.4.2. Placówki wsparcia dziennego

Schemat nr 10; Formy placówek wsparcia dziennego.

Placówki wsparcia dziennego

Rodzina może otrzymać wzmocnienie w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych i edukacyjnych wobec dzieci od placówki wsparcia dziennego.

Placówka wsparcia dziennego „chroni” rodzinę przed rozbięciem, zapobiega umieszczeniu dziecka w placówce całodobowej, poprzez zapewnienie dziecku zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych, rozwojowych, emocjonalnych i społecznych, przekazując wiedzę na temat właściwych postaw i wartości, których niejednokrotnie brakuje w rodzinie biologicznej. Placówka zapobiega tworzeniu się pokoleniowej patologii oraz zapobiega powielaniu negatywnych wzorców. Zadaniem placówki jest współpraca z rodzicami lub opiekunami dziecka oraz z placówkami oświatowymi i leczniczymi tak, aby móc oddziaływać na wychowanka, jak i na jego rodzinę.

Podstawa prawna Art. 18-28 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy

Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina lub inny podmiot, któremu gmina zleci realizację tego zadania. Pobyt w placówce jest nieodpłatny i dobrowolny chyba, że do placówki dziecko zostało skierowane przez sąd.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w połączonych formach.

Tabela nr 18; Liczba dzieci w placówkach wsparcia dziennego wg powiatów w województwie Świętokrzyskim- I półrocze 2012r.

POWIAT	GMINA	Placówka wsparcia dziennego	Rodzaj	Liczba dzieci w placówkach wsparcia dziennego			Ogółem liczba dzieci w placówkach w powiecie
				dziewczynki	chłopcy	Ogółem	
POWIAT BUSKI	Busko –Zdrój	TAK	Świetlica środowiskowa	10	20	30	110
	Gnojno	BRAK	-	-	-	-	
	Nowy – Korczyn	BRAK	-	-	-	-	
	Pacanów	TAK	Świetlica środowiskowa	30	50	80	
	Solec-Zdrój	BRAK	-	-	-	-	
	Stopnica	BRAK	-	-	-	-	
	Tuczępy	BRAK	-	-	-	-	
	Wiślica	BRAK	-	-	-	-	
POWIAT JĘRZEJOWSKI	Imielno	BRAK	-	-	-	-	241
	Jędrzejów	TAK	Ognisko Wychowawcze Caritas; Świetlica „Promyczek”	120	121	241	
	Małogoszcz	BRAK	-	-	-	-	
	Nagłowice	BRAK	-	-	-	-	
	Oksa	BRAK	-	-	-	-	
	Sędziszów	BRAK	-	-	-	-	
	Słupia (jędrzejowska)	BRAK	-	-	-	-	
	Sobków	BRAK	-	-	-	-	
Wodzisław	BRAK	-	-	-	-		
POWIAT KAZIERSKI	Bejsce	BRAK	-	-	-	-	64
	Czarnocin	BRAK	-	-	-	-	
	Kazimierza Wielka	TAK	Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza; Świetlica Socjoterapeutyczna	28	36	64	
	Opatowiec	BRAK	-	-	-	-	
	Skalbierz	BRAK	-	-	-	-	
POWIAT KIELECKI	Bieliny	BRAK	-	-	-	-	2103
	Bodzentyn	BRAK	-	-	-	-	
	Chęciny	TAK	Świetlice szkolne – 10; Świetlice - 4; Świetlice z programem opiekuńczym -5	100	100	200	
	Chmielnik	BRAK	-	-	-	-	
	Daleszyce	BRAK	-	-	-	-	
	Górno	BRAK	-	-	-	-	
	Łągów	TAK	Świetlica środowiskowa	17	23	40	
	Łopuszno	BRAK	-	-	-	-	
	Masłów	BRAK	-	-	-	-	
	Miedziana Góra	TAK	-Klub wolna Strefa w Kostomłotach- Stowarzyszenia :Nadzieja Rodzinie”; -Świetlica Środowiskowa w Tumlinie- Stowarzyszenie Przeciwdziałania	64	78	142	

		Patologiom Społecznym „Zdrowy Tumlin”; -Świetlica Środowiskowa w Kostomłotach II- Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „PLUSIK”				
	Mniów	TAK	Świetlica środowiskowa	16	11	27
	Morawica	TAK	Świetlica Środowiskowa w Chałupkach „Wesoła Chata”	21	16	37
	Nowa Słupia	BRAK	-	-	-	-
	Piekoszów	TAK	Świetlice szkolne 8; Kofa zainteresowań	849	748	1597
	Pierzchnica	BRAK	-	-	-	-
	Raków	BRAK	-	-	-	-
	Sitkówka-Nowiny	BRAK	-	-	-	-
	Strawczyn	BRAK	-	-	-	-
	Zagnańsk	TAK	Świetlica środowiskowa	30	30	60
Miasto Kielce						
		TAK	-Świetlice typu opiekuńczego -Świetlice typu specjalistycznego	637	637	1275
Miasto Kielce						
POWIAT KONECKI	Fałków	BRAK	-	-	-	-
	Gowarczów	BRAK	-	-	-	-
	Końskie	BRAK	-	-	-	-
	Radoszyce	BRAK	-	-	-	-
	Ruda Maleniecka	BRAK	-	-	-	-
	Słupia Konecka	BRAK	-	-	-	-
	Smyków	BRAK	-	-	-	-
	Stąporków	TAK	-Świetlice środowiskowe; -Świetlice wiejskie	36	32	68
Miasto Kielce						
POWIAT OPATOWSKI	Baćkowice	BRAK	-	-	-	-
	Iwaniska	BRAK	-	-	-	-
	Lipnik	BRAK	-	-	-	-
	Opatów	BRAK	-	-	-	-
	Ożarów	TAK	Świetlice socjoterapeutyczne	66	60	126
	Sadowie	BRAK	-	-	-	-
	Tarłów	BRAK	-	-	-	-
	Wojciechowice	BRAK	-	-	-	-
Miasto Kielce						
POWIAT OSTROWIECKI	Bałtów	TAK	-Świetlica opiekuńczo-wychowawcza w Okole	20	10	30
	Bodzechów	BRAK	-	-	-	-
	Ćmielów	BRAK	-	-	-	-
	Kunów	BRAK	-	-	-	-
	Ostrowiec Świętokrzyski	BRAK	-	-	-	-
	Waśniów	BRAK	-	-	-	-

POWIAT PIŃCZOWSKI	Działoszyce	BRAK	-	-	-	-	13
	Kije	BRAK	-	-	-	-	
	Michałów	BRAK	-	-	-	-	
	Pińczów	TAK	Świetlica Środowiskowa	10	3	13	
	Złota	BRAK	-	-	-	-	
POWIAT SANDOMIERSKI	Dwikozy	BRAK	-	-	-	-	0
	Klimontów	BRAK	-	-	-	-	
	Koprzywnica	BRAK	-	-	-	-	
	Łoniów	BRAK	-	-	-	-	
	Obrazów	BRAK	-	-	-	-	
	Samborzec	BRAK	-	-	-	-	
	Sandomierz	BRAK	-	-	-	-	
	Wilczyce	BRAK	-	-	-	-	
	Zawichost	BRAK	-	-	-	-	
POWIAT SKARŻYŃSKI	Bliżyn	BRAK	-	-	-	-	415
	Łączna	BRAK	-	-	-	-	
	Skarżysko – Kościelne	BRAK	-	-	-	-	
	Skarżysko – Kamienna	TAK	14 Świetlic Środowiskowych	170	171	341	
	Suchedniów	TAK	-Świetlica opiekuńczo - wychowawcza CARITAS -Świetlica TPD w Suchedniowie	42	32	74	
POWIAT STARACHOWICKI	Brody	BRAK	-	-	-	-	STARACHOWICE 18+
	Mirzec	TAK	Świetlica Środowiskowa; Punkt konsultacyjny; Punkt interwencji kryzysowej	12	6	18	
	Pawłów	BRAK	-	-	-	-	
	Starachowice	TAK	-Świetlice środowiskowe; -Ognisko plastyczne; -Koła zainteresowań	Brak danych	Brak danych	Brak danych	
	Wąchock	BRAK	-	-	-	-	
POWIAT STASZOWSKI	Bogoria	BRAK	-	-	-	-	223
	Łubnice	BRAK	-	-	-	-	
	Oleśnica	BRAK	-	-	-	-	
	Osiek	TAK	Świetlica Socjoterapeutyczna w Osieku	42	30	72	
	Połaniec	BRAK	-	-	-	-	
	Rytwiany	BRAK	-	-	-	-	
	Staszów	TAK	Świetlice socjo-środowiskowe	76	75	151	
	Szydłów	BRAK	-	-	-	-	
POWIAT	Kluczewsko	BRAK	-	-	-	-	714
	Krasocin	BRAK	-	-	-	-	

Moskorzew	BRAK	-	-	-	-
Radków	BRAK	-	-	-	-
Secemin	BRAK	-	-	-	-
Włoszczowa	TAK	Świetlice środowiskowe i szkolne	357	357	714

Źródło: opracowanie własne ROPS;

W województwie świętokrzyskim 23 gminy prowadzi placówki wsparcia dziennego.

Poniżej zostało zaprezentowane zestawienie liczbowe świetlic w województwie świętokrzyskim za 2011 rok. Dane pochodzą ze statystyk Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Tabela nr 19; Świetlice realizujące program socjoterapeutyczny i opiekuńczo – wychowawczy w 2011 r.

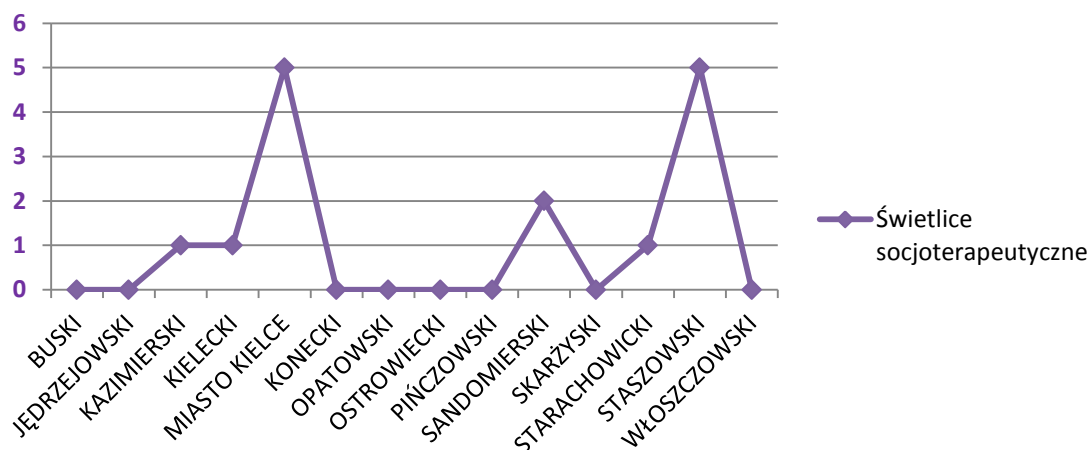
Wyszczególnienie	Liczba gmin	Liczba ankiet	Liczba świetlic ogółem	Liczba świetlic uruchomionych w 2011 r	Liczba dzieci biorąca udział w zajęciach	Liczba dzieci z rodzin alkoholowych biorących udział w zajęciach	Liczba wychowawców	Liczba wychowawców przeszkolonych w socjoterapii	Wysokość środków finansowych
Świetlice realizujące program socjoterapeutyczny i opiekuńczo – wychowawczy.	102	99	240	12	14 676	5 533	357	81	3 127 256,97
Świetlice realizujące program socjoterapeutyczny	102	99	46	0	1 505	696	357	77 realizujących program socjoterapeutyczny	1 284 510,07
Świetlice realizujące program opiekuńczo - wychowawczy	102	99	194	12	13 171	4 837	357	280	1 842 746,90

Źródło: opracowanie własne ROPS, dane PARPA

Zgodnie z danymi opracowanymi przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w województwie świętokrzyskim 19% świetlic realizuje program socjoterapeutyczny, 38% dzieci uczęszczających do świetlic pochodzi z rodzin alkoholowych.

Wykres nr 15; Świetlice socjoterapeutyczne w województwie świętokrzyskim.

Źródło: opracowanie własne ROPS

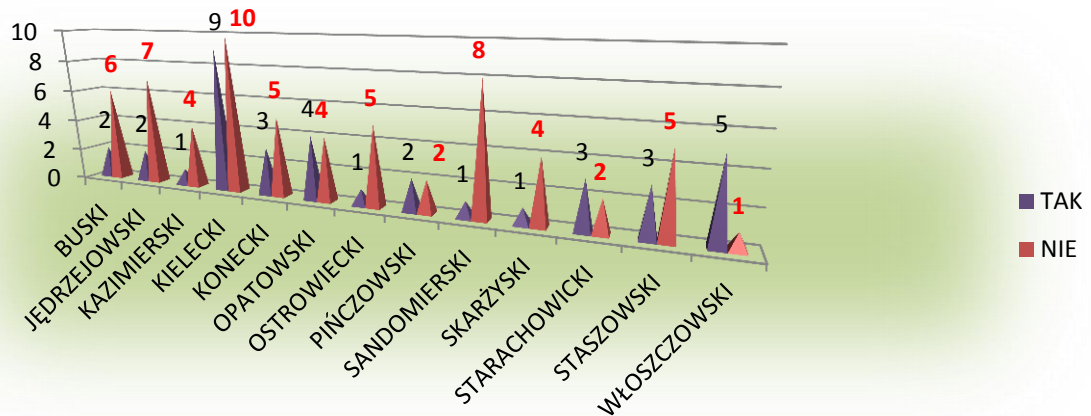
W województwie świętokrzyskim świetlice socjoterapeutyczne prowadzone są w powiecie: kazimierskim, kieleckim, sandomierskim, starachowickim, staszowskim oraz w mieście Kielce. Liczba dzieci korzystających ze świetlic socjoterapeutycznych w województwie świętokrzyskim w 2012r. wyniosła 567 osób.

3.4.3. Współpraca z rodzinami zastępczymi na terenie gmin województwa świętokrzyskiego

W województwie świętokrzyskim 35 gmin w 2012 roku współpracowało z 98 rodzinami zastępczymi. Natomiast miasto Kielce nawiązało współpracę z 178 rodzinami zastępczymi. Poniżej w formie graficznej został zaprezentowany podział na liczbę gmin w poszczególnych powiatach, które współpracowały lub nie z rodzinami zastępczymi. Współpraca ta polegała na m.in. opracowywaniu planów działań dla dziecka znajdującego się w pieczy zastępczej, wspieraniu aktywność społecznej rodzin oraz udzielaniu pomocy w sytuacjach problemowych i kryzysowych.

Wykres nr 16; Gminy (wg powiatów) w województwie świętokrzyskim, które podjęły współpracę z rodzinami zastępczymi.

Źródło: opracowanie własne ROPS

3.5. Współfinansowanie przez gminy pobytu dziecka w pieczy zastępczej

Jednym z zadań własnych gminy nałożonych przez Ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku jest współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

Wydatki, jakie realizuje gmina właściwa ze względu na współfinansowanie opieki i wychowanie dziecka:

- ✚ świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka;
- ✚ dodatek do świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka;
- ✚ dofinansowanie do wypoczynku dziecka;
- ✚ świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
- ✚ świadczenia przyznane w związku z wystąpieniem zdarzenia losowego lub innego zdarzenia mającego wpływ na jakość sprawowanej opieki;
- ✚ środki finansowe na pomoc w kontynuowaniu nauki i usamodzielnienie;
- ✚ środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje rodzina zastępcza

Podstawa prawna Art. 176 oraz 191 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

zawodowa lub w którym prowadzony jest rodzinny dom dziecka oraz środki finansowe związane ze zmianą tego lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego;

- + świadczenia związane z remontem lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje rodzina zastępcza zawodowa lub w którym prowadzony jest rodzinny dom dziecka;
- + wynagrodzenie wraz z pochodnymi od wynagrodzenia dla zawodowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka i osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka lub zajmujących się opieką i wychowaniem w rodzinnym domu dziecka;
- + świadczenie dla rodziny pomocowej.

Zgodnie z art.191 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r. :

Ust. 9 w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

1. 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
2. 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
3. 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio:

Ust.2 Jeżeli nie można ustalić gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, właściwą do ponoszenia wydatków jest gmina ostatniego zameldowania na pobyt stały.

Ust.3 Jeżeli nie można ustalić miejsca ostatniego zameldowania dziecka na pobyt stały, właściwą do ponoszenia wydatków jest gmina miejsca siedziby sądu, który orzekł o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej.

Ust. 10 W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki, o których mowa w ust.1 pkt 2 w wysokości:

1. 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
2. 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

3. 50% w trzecim roku i następujących latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

- średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

Obowiązek współfinansowania przez gminę nie dotyczy dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej przed 1 stycznia 2012r. zgodnie z art. 238. Wynika z tego, że gminy współfinansują tylko pobyt dzieci umieszczonych w pieczy po 1 stycznia 2012 roku, natomiast dzieci umieszczone w pieczy zastępczej przed wejściem w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Współfinansowanie przez gminę pobytu dzieci w pieczy zastępczej stosuje się również do art.191 ust.8, pkt.1 i 2, czyli w stosunku do dzieci umieszczonych w trybie interwencyjnym oraz do dzieci pozostawionych bezpośrednio po urodzeniu lub dzieci, których tożsamość jest nieznana. Ze względu na anonimowość przysposobienia, w przypadku dzieci pozostawionych bezpośrednio po urodzeniu, zasadnym jest aby obowiązek współfinansowania spoczywał na gminie miejsca siedziby sądu, który orzekł o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej (art. 191 ust. 3).

Wysokość wydatków leżąca po stronie gminy jest doprecyzowana i sztywna. Rozliczenia między gminą, a powiatem dokonuje się na podstawie noty obciążeniowej.¹⁵

Tabela nr 20; Liczba dzieci, którym gminy współfinansują pobyt w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo- wychowawczej - dane za I półrocze 2012r.

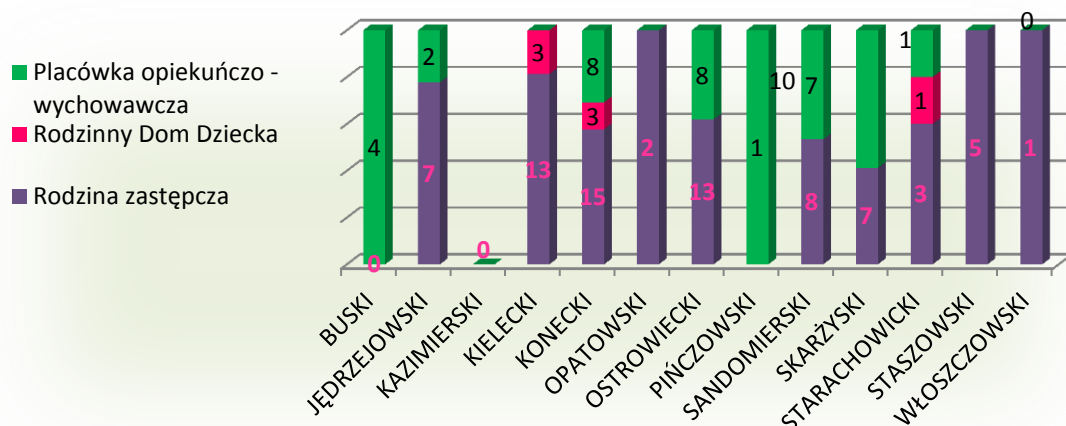
Liczba dzieci, którym gminy w województwie świętokrzyskim współfinansują pobyt w:	Rodzinie zastępczej	74
	Rodzinnym domu dziecka	7
	Placówce opiekuńczo- wychowawczej	42

Źródło: opracowanie własne ROPS;

¹⁵ Wyjaśnienia dotyczące obowiązku współfinansowania przez gminę pobytu dziecka w pieczy zastępczej
www.mpips.gov.pl

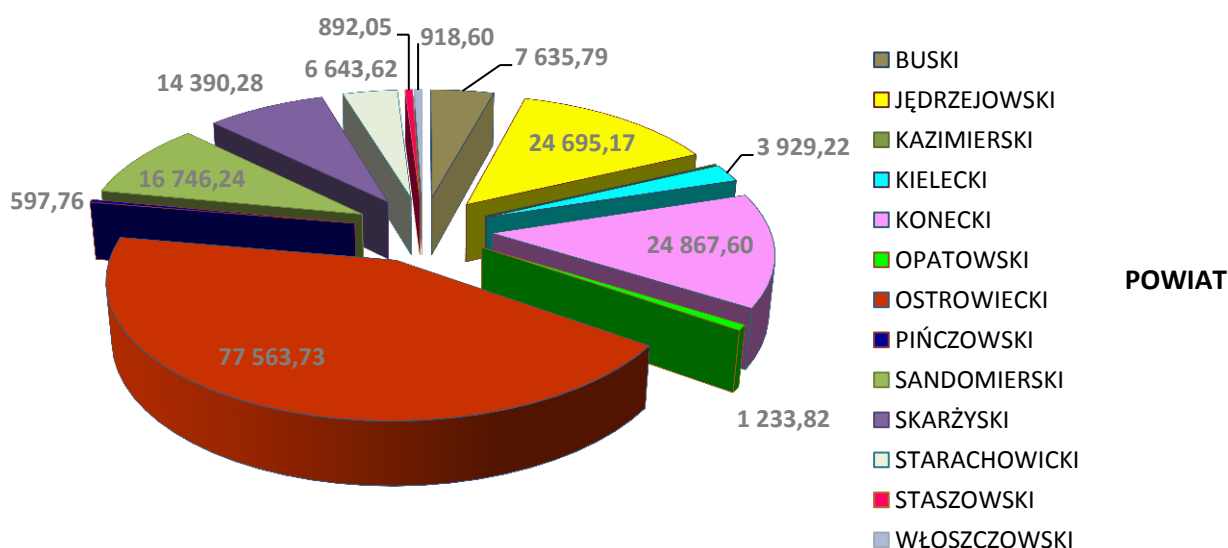
Wykres nr 17; Liczba dzieci ze współfinansowanym pobytem w placówce opiekuńczo-wychowawczej, rodzinnym domu dziecka w rodzinie zastępczej podział wg powiatów w województwie świętokrzyskim w roku 2012 - dane za I półrocze 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Najwięcej dzieci, którym gminy współfinansowały pobyt w I półroczu 2012 roku w rodzinie zastępczej było w powiecie koneckim 20,28% ogółu, w powiecie kieleckim i ostrowieckim po 17,57%. W rodzinnym domu dziecka pobyt współfinansowany jest dla dzieci w powiecie koneckim (42,85%) i kieleckim (42,85%). Współfinansowanych pobytów w placówce opiekuńczo – wychowawczej najwięcej było w powiecie skarżyskim – 23,80%. Współfinansowanie nie dotyczy miasta na prawach powiatu, czyli Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach.

Wykres nr 19; Kwota (zł) współfinansowania pobytu dzieci w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej w gminach województwa świętokrzyskiego z uwzględnieniem podziału na powiaty- dane za I półrocze 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Najwięcej dofinansowanych pobyków zostało w gminach powiatu ostrowieckiego. W powiecie kazimierskim nie zostały współfinansowane pobyty dzieci w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka oraz w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Łączna kwota środków z budżetu gmin województwa świętokrzyskiego wykorzystana w roku 2012 na współfinansowanie pobytu dzieci zgodnie z art. 176 ust.5 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku wyniosła **180 113,28 zł**.

Koszty ponoszone przez gminy związane ze współfinansowaniem pobytu dziecka w pieczy zastępczej są zależne od jego utrzymania i opiekują na różne kwoty

IV Diagnoza sytuacji w powiatach województwa świętokrzyskiego.

4.1. Powiatowe programy rozwoju pieczy zastępczej.

Jednym z zadań powiatu wg Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r jest opracowywanie i realizacja 3- letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.

Tabela nr 21: 3 letnie powiatowe programy dotyczące rozwoju pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w 2012 roku.

Lp	POWIAT	Czy został opracowany powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej rodziny?	Nazwa Programu	Numer i data uchwały	Termin obowiązywania
1	BUSKI	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Buskim na lata 2012 – 2014	Nr XX/190/2012 z dnia 28 czerwca 2012 r.	2012 - 2014
2	JĘDRZEJOWSKI	TAK	3- letni Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej	Nr XVIII/132/2012 z dnia 26 czerwca 2012r.	2012- 2014
3	KAZIMIERSKI	TAK	Powiatowy Program rozwoju pieczy zastępczej dla Powiatu Kazimierskiego na lata 2012 - 2014	Nr XVI/109/2012 z dn. 9 listopada 2012r.	2012 - 2014
4	KIELCE GRODZKI (MOPR)	BRAK	-	-	-
5	KIELECKI ZIEMSKI (PCPR)	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej wraz z corocznym limitem rodzin zastępczych zawodowych na lata 2012 - 2014	Nr XI/29/12 Rady Powiatu w Kielcach z dnia 2 kwietnia 2012r.	2012 - 2014
6	KONECKI	TAK	Program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Koneckim na lata 2012 - 2014	Nr XV/5/2012 z dnia 27 stycznia 2012r.	2012 - 2014
7	OPATOWSKI	TAK	Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej w powiecie opatowskim na lata 2012 - 2014	Nr XXI.29.2012 Rady Powiatu w Opatowie z dn. 22 czerwca 2012r.	2012 - 2014
8	OSTROWIECKI	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Ostrowieckim na lata 2012 - 2014	Nr XXI/149/12 z dnia 24 lutego 2012 r.	2012 - 2014

9	PIŃCZOWSKI	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 - 2014	Nr XIX/114/2012 Rady Powiatu w Pińczowie z dnia 24 kwietnia 2012 roku	2012- 2014
10	SANDOMIERSKI	TAK	Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie Sandomierskim na lata 2012 - 2014	Nr 200/XXVI/2012 z dn. 30 lipca 2012r.	2012 - 2014
11	SKARŻYSKI	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Skarżyskim na lata 2012 - 2014	Nr 200/XXVI/2012 Rady Powiatu Skarżyskiego z dnia 30 lipca 2012 r.	2012 - 2014
12	STARACHOWICKI	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Starachowickim	Nr XX/152/2012 z dnia 25 maja 2012r.	2012- 2014
13	STASZOWSKI	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej	Nr XXXI/71/12 z dn.25 września 2012r.	2012 - 2014
14	WŁOSZCZOWSKI	TAK	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Włoszczowskim	Nr XIX/99/2012 z dnia 26 marca 2012r.	2012-2014

Źródło: opracowanie własne ROPS;

4.2. Organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej to nowa forma, którą wprowadza Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wyznacza starosta, może nim być jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Zgodnie z zapisami Ustawy na terenie jednego powiatu może działać więcej niż jeden organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Ustawodawca wskazuje konieczność rozdzielenia zadań związanych z finansowaniem rodzinnej pieczy zastępczej od opieki merytorycznej i nadzoru. Stąd pojawił się zapis, że jeśli w danym powiecie rolę organizatora będzie pełniło Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, musi zostać wyodrębniony specjalny zespół, który zajmie się tworzeniem i profesjonalizacją systemu opieki.

Schemat nr 11; Współpraca organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z zapisem art.76 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Przed powstaniem rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego

- ✚ Prowadzenie naboru kandydatów;
- ✚ Kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
- ✚ Organizuje, kieruje i zapewnia kandydatom szkolenia;
- ✚ Wydaje opinię i ocenę oraz sporządza zaświadczenie kwalifikacyjne potwierdzające ukończenie szkolenia;

Przed umieszczeniem dziecka w rodzinie

Szereg zadań organizatora dotyczy właściwego przygotowania rodziny zastępczych oraz osób prowadzących rodzinne domy dziecka na przyjęcie dziecka . Obejmuje ono zarówno udzielenie szczegółowych informacji o dziecku, jak i zapewnienie rodzinie zastępczej kontaktu z dzieckiem, które ma zostać w niej umieszczone. Taki kontakt powinien nastąpić najpóźniej 7 dni przed przyjęciem dziecka. Ważne z punktu widzenia opiekunów zastępczych jest otrzymanie pełnej dokumentacji dotyczącej sytuacji dziecka zawierające diagnozę psychofizyczną dziecka. Nowym dokumentem jest plan pracy z rodziną.

Gdy dziecko jest już w rodzinie

- ✚ Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą;
- ✚ Organizowanie pomocy wolontariuszy;
- ✚ Prowadzenie terapii i poradnictwa;
- ✚ Zapewnienie pomocy prawnej;
- ✚ Dokonywanie okresowej oceny sytuacji dziecka;
- ✚ Zgłaszanie do ośrodka adopcyjnego informacji o uregulowaniu sytuacji prawnej dziecka, w celu znalezienia dla niego rodziny;
- ✚ Organizowanie opieki nad dzieckiem, gdy rodzina zastępcza okresowo nie może sprawować opieki;

Tabela nr 22; Organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim.

Lp	POWIAT	ORGANIZATORZY RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
1	BUSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku - Zdroju
2	JĘDRZEJOWSKI	Powiatowy Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Nagłowicach
3	KAZIMIERSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kazimierzy Wielkiej
4	MIASTO KIELCE (MOPR)	Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Kielcach
5	KIELECKI ZIEMSKI (PCPR)	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach
6	KONECKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich
7	OPATOWSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie
8	OSTROWIECKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowcu Świętokrzyskim
9	PIŃCZOWSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pińczowie
10	SANDOMIERSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu
11	SKARŻYSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Skarżysku - Kamiennej
12	STARACHOWICKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach
13	STASZOWSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie
14	WŁOSZCZOWSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włoszczowie

Źródło: opracowanie własne ROPS;

W województwie świętokrzyskim 85% organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej stanowią powiatowe centra pomocy rodzinie. Jedynie w powiecie jędrzejowskim i kieleckim grodzkim obowiązki przejęły inne instytucje.

4.3. Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej

Podstawą prawną „Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu pieczy zastępczej” jest art. 247 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Poniżej przedstawiono dotacje jakie zostały przyznane w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012r.

Tabela nr 23; Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej- dane z ankiet.

Powiat	Uczestnicy Programu	Powiaty, które otrzymały dofinansowanie w ramach Programu	Kwota dofinansowania	Dofinansowanie otrzymane na:	%dofinansowania do całorocznego kosztu
BUSKI	TAK	TAK	11 073,60 zł	- koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej: 1 osoba na ½ etatu; - Szkolenia	16,98%
JĘDRZEJOWSKI	TAK	TAK	20 125,00 zł	- 1 koordynator rodzinnej pieczy zastępczej;	46,72%
KAZIMIERSKI	TAK	TAK		- 1 koordynator rodzinnej pieczy zastępczej;	70%
KIELECKI	TAK	TAK	34 812,00 zł (łączna kwota dofinansowania w ramach trzech projektów)	- 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;	31%
MIASTO KIELCE	TAK	TAK	66 500,00 zł	- 7 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;	70%
KONECKI	TAK	TAK	53 706, 80 zł (łączna kwota dofinansowania w ramach trzech projektów)	- 2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;	70%
OPATOWSKI	TAK	TAK	7 610,40 zł	- 1 koordynator rodzinnej pieczy zastępczej;	70%
OSTROWIECKI	TAK	TAK	32 708, 27 zł	- 2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	66,04%
PIŃCZOWSKI	TAK	TAK	16 495,45 zł	- 1 koordynator rodzinnej pieczy zastępczej;	70%
SANDOMIERSKI	NIE	TAK	11 973,00 zł		
SKARŻYSKI	NIE	NIE	-	-	
STARACHOWICKI	TAK	NIE	-	-	
STASZOWSKI	NIE	NIE	-	-	
WŁOSZCZOWSKI	TAK	TAK	18 240,00 zł (łączna kwota dofinansowania w ramach trzech projektów)	- 1 koordynator rodzinnej pieczy zastępczej;	45,03%

Źródło: opracowanie własne ROPS;

4.3.1. Wsparcie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Celem Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – „**Wspieranie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka**” w 2012r. było udzielenie wsparcia jednostkom samorządu terytorialnego szczebla powiatowego w rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej przez zrefinansowanie lub dofinansowanie wskazanej pomocy dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Zadanie, polegało na dofinansowaniu wydatków związanych z przyznaniem pomocy dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

W ramach konkursu dofinansowane były wydatki związane z przyznaniem pomocy dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Kwota dotacji nie mogła przekroczyć 95%, czyli wkład własny to min. 5%. Kwalifikowane do dotacji były koszty świadczeń już poniesionych, czyli możliwe było refinansowanie już poniesionych wydatków, jak i dofinansowanie kosztów, które dopiero powstaną.

Przy rozpatrywaniu ofert brane były pod uwagę kryteria:

- 1) Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka;
- 2) Wysokość świadczeń wskazanych w Programie przyznanym w 2012r. w stosunku do wysokości wszystkich świadczeń dla rodzinnej pieczy zastępczej przyznanych w 2012r.;
- 3) Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w stosunku do dzieci umieszczonych w całej pieczy zastępczej;
- 4) Zamożność powiatu – wskaźnik P.

Powiaty w województwie świętokrzyskim w 2012r. w ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – „*Wspieranie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w województwie świętokrzyskim w 2012r.*”, które otrzymały dofinansowanie to powiat kielecki 8 170,00 zł, powiat konecki 12 957,00 zł, powiat włoszczowski 5 618,00 zł. łącznie województwo świętokrzyskie na w/w zadanie zostało dofinansowane na 26 745,00 zł.

4.3.2. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Celem Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej - „**Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej**” jest wspieranie jednostek samorządu terytorialnego szczebla powiatowego w rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej przez dofinansowanie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Program miał za zadanie pomóc finansowo samorządom powiatowym w zatrudnieniu koordynatorów.

Przy rozpatrywaniu ofert brane były pod uwagę kryteria:

- 1) Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka;
- 2) Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka z doświadczeniem do 3 lat.;
- 3) Szacowane niezaspokojone zapotrzebowanie na pracę koordynatorów w powiecie (w przeliczeniu na liczbę etatów);
- 4) Liczba zatrudnionych koordynatorów w powiecie;
- 5) Planowana liczba koordynatorów do zatrudnienia w powiecie w ramach projektu;
- 6) Zamożność powiatu – wskaźnik P.

Tabela nr 24; Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej „Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej” w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Powiat	Powiaty, które otrzymały dofinansowanie w ramach Programu	Kwota dofinansowania	
		I edycja	II edycja
BUSKI	TAK	5 073,60 zł	-
JĘDRZEJOWSKI	TAK	10 654,00 zł	9 471,00 zł
KAZIMIERSKI	TAK	7 093,63 zł	4 049,14 zł
KIELECKI	TAK	26 636,40 zł	-
MIASTO KIELCE	TAK	22 830,40 zł	35 000,00zł 8 669,60 zł
KONECKI	TAK	19 025,80 zł	14 224,00 zł
OPATOWSKI	TAK	7 610,40 zł	-
OSTROWIECKI	NIE	-	23 531,27 zł
PIŃCZOWSKI	TAK	-	16 495,45 zł
SANDOMIERSKI	NIE	-	-
SKARŻYSKI	NIE	-	-
STARACHOWICKI	TAK	39 495,36 zł	51 109, 40 zł
STASZOWSKI	NIE	-	-
WŁOSZCZOWSKI	TAK	10 147,00 zł	-

Źródło: opracowanie własne ROPS, dane MPIPS;

W ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej - „Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej” powiaty w województwie świętokrzyskim otrzymały łączną kwotę w obu edycjach 311 116,45 zł.

4.3.3. Szkolenie rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Zadania podlegające dofinansowaniu w ramach Resortowego Programu Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej - „Szkolenie rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego” to szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnych domów dziecka oraz doszkalanie już istniejących rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego. Wysokość dofinansowania nie może przekroczyć 50 % kosztów programu. Za koszty kwalifikowane w programie uznaje się koszty kadry szkolącej oraz materiały dydaktyczne do zajęć. Priorytetowo traktowane były oferty, których podstawowym zadaniem było szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe oraz osoby prowadzące rodzinne domy dziecka.

Przy rozpatrywaniu ofert brane były pod uwagę kryteria:

- 1) Liczba rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych, rodzinnych domów dziecka i placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego;
- 2) Liczba rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych, rodzinnych domów dziecka i placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego z doświadczeniem do 3 lat;
- 3) Szacowana liczba dzieci oczekujących na umieszczenie w rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego;
- 4) Liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w wieku do 7 lat;
- 5) Szacowane zapotrzebowanie na szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych oraz do prowadzenia rodzinnego domu dziecka (liczba osób);
- 6) Szacowane zapotrzebowanie na szkolenie dla osób pełniących funkcję rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów prowadzących placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego (liczba osób);
- 7) Relacja liczby dzieci z powiatu umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego do liczby wszystkich dzieci z terenu powiatu umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 8) Zamożność powiatu – wskaźnik P.

Tabela nr 25: Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej „Szkolenie rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego” w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Powiat	Uczestnicy Programu	Kwota dofinansowania
BUSKI	TAK	6 000,00 zł
JĘDRZEJOWSKI	TAK	6 000,00 zł
KAZIMIERSKI	NIE	-
KIELECKI	TAK	5 600,00 zł
KONECKI	TAK	7 500, 00 zł
OPATOWSKI	NIE	-
OSTROWIECKI	TAK	9 177,00 zł
PIŃCZOWSKI	NIE	-
SANDOMIERSKI	NIE	-
SKARŻYSKI	NIE	-
STARACHOWICKI	NIE	-
STASZOWSKI	NIE	-
WŁOSZCZOWSKI	TAK	2 475,00 zł

Źródło: opracowanie własne ROPS, dane MPIPS;

W ramach Programu powiaty w województwie świętokrzyskim zostały dofinansowane na łączną kwotę 36 752,00 zł.

4.4. Rodzinna piecza zastępcza w województwie świętokrzyskim w 2012 roku.

Pieczę zastępczą organizuje powiat. Zadaniem jego jest *zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.*

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań na rzecz zapewnienia czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Rozłąka z rodziną biologiczną jest jednym z najtrudniejszych wydarzeń w życiu dziecka. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej to dla dziecka zmiana miejsca zamieszkania, nawiązanie nowych relacji oraz więzi z nowymi opiekunami. Takie zmiany w życiu młodego człowieka powodują ogromny stres, zagubienie i niepewność. Dlatego bardzo ważne jest udzielenie odpowiedniego wsparcia, zrozumienia potrzeb i uczuć dziecka. Najczęściej do

rodzin zastępczych trafiają dzieci, których rodzice zmarli lub porzucili swoje dziecko, nie opiekują się nim z powodu złego funkcjonowania rodziny, rodzice mają ograniczoną, zawieszoną władzę rodzicielską lub są jej pozbawieni. Rodzina zastępcza jest więc odpowiedzialna za zapewnienie podstawowych warunków bytowych dziecka.

Dziecko, które trafiło do opieki zastępczej, było zaniedbywane lub zostało porzucone ma wiele negatywnych doświadczeń. Bez względu na okoliczności czuje ogromny ból z powodu rozłąki. Ogromnym wyzwaniem dla rodziców zastępczych jest podjęcie pracy z rodziną biologiczną dziecka celem powrotu dziecka do jego „naprawionego” naturalnego środowiska. Rolą rodziny zastępczej jest pomoc w wyjaśnieniu sytuacji i uświadomieniu rodzinie dziecka, że podjęcie współpracy spowoduje powrót do domu.

Schemat nr 12; Fazy przeżywania straty.

FAZY przeżywania straty	
IZOLACJA: nieświadome zaprzeczenie zaistniałej sytuacji. Dziecko może negować faktom, zachowywać się tak jakby nie zostało skrzywdzone i nic go nie interesowało; BUNT: dziecko nie radząc sobie z emocjami okazuje złość na siebie lub na otoczenie (opiekunów zastępczych, sędziego, kuratora). Swoje uczucia dziecko może okazywać poprzez agresję lub autodestrukcję;	NEGOCJACJI, TARGOWANIA SIĘ: dziecko zakłada co by było, gdyby..., negocjuje ze sobą, z Bogiem („Jak wrócę do domu to będę się lepiej uczyć”); DEPRESJA, PRZYGNĘBIENIE: dziecko tracąc siły do walki, konfrontacji, zaczyna odczuwać żal, przygnębienie, rozpacz, tęsknotę. Faza ta pokazuje nam, że dziecko powoli zaczyna akceptować zmiany w swoim życiu. AKCEPTACJA: pogodzenie się ze zmianami z zaistniałą sytuacją, akceptacja otoczenia i nowych opiekunów oraz umacniania i tworzenie nowych więzi ze środowiskiem.

Źródło: opracowanie własne ROPS - na podstawie literatury;

Reakcje dziecka na przystosowanie się do życia w rodzinie zastępczej. Zmiany jakie nastają w życiu dziecka mogą powodować różne uczucia, doświadczać je mogą jednocześnie, a najważniejsze z nich to:

- + **ULGA I POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA:** Opieka jaką zostanie otoczone dziecko w rodzinie zastępczej może przynieść ulgę. Czasem bywa to uwolnienie od realnego niebezpieczeństwa przemocy fizycznej, molestowania seksualnego, a czasem tylko od zmartwień i stresów.
- + **RADOŚĆ I SZCZĘŚCIE:** Dobra rodzina zastępcza zachęca dzieci do rozwijania swojego Ja i cieszenia się dzieciństwem. Mogą one czuć więc przyjemność i radość.

- ✚ **SMUTEK:** Dzieci często smucą się tym, że nie mieszkają z własną rodziną, smutek mogą wywoływać wydarzenia, które doprowadziły do umieszczenia ich w rodzinie zastępczej. Uczucie to nasila się zwykle przed odwiedzinami kogoś z rodziny, w trakcie tych odwiedzin lub przez pewien czas po nich.
- ✚ **ZŁOŚĆ:** Dzieci też mogą czuć złość w stosunku do swych rodziców, pracowników socjalnych lub innych dorosłych, których uważają za odpowiedzialnych za umieszczenie ich w rodzinie zastępczej.
- ✚ **LĘK LUB ZMARTWIENIA:** Dzieci bardzo się martwią o członków rodziny, z którymi zostały rozdzielone. Mogą się martwić o rodziców, nawet jeżeli czują do nich złość. Mogą się lękać o to, co stanie się z nimi samymi i jakie są plany co do ich przyszłości.
- ✚ **ZAGUBIENIE:** Dzieci w rodzinach zastępczych często nie w pełni rozumieją procesy prawne, związane z ich sytuacją, plany wobec nich oraz sprawy dorosłych które doprowadziły do umieszczenia ich w nowym miejscu. Mogą też mieć wątpliwości co do ról pełnionych przez dorosłych, a także podejmowanych przez nich decyzji.
- ✚ **POCZUCIE WINY:** Jednym z najtrudniejszych problemów dzieci przebywających w rodzinach zastępczych jest ich samooskarżanie się. Niejednokrotnie czują się odpowiedzialne za swą sytuację, nawet jeżeli rozumieją, dlaczego się tu znalazły.
- ✚ **WSTYD:** Często wstydzą się tego, że przebywają w rodzinie zastępczej.
- ✚ **SAMOTNOŚĆ:** Dzieci mogą czuć się samotne i tęsknić do bliskich ludzi i znajomych miejsc. Często czują się odosobnione jako wychowankowie rodzin zastępczych. Czasem kulturowe różnice pomiędzy dziećmi, a rodziną zastępczą przyczyniają się do uczucia osamotnienia.
- ✚ **POCZUCIE STRATY:** Dzieci w rodzinach zastępczych przeżywają silne poczucie straty. Mogą cierpieć z powodu rozstania z bliskimi ludźmi, opuszczenia znajomych miejsc, utraty własności i wszystkiego, co było im bliskie. Nawet jeżeli obecna sytuacja przynosi im poczucie bezpieczeństwa i ratuje przed krzywdą, zawsze wiąże się z poczuciem straty.

Niektóre aspekty opieki w rodzinie zastępczej stanowią szczególne wyzwania tak dla rodziców zastępczych, jak i ich podopiecznych.

- ✚ **SKOMPLIKOWANA LOJALNOŚĆ:** Dzieci często czują się rozdarte pomiędzy lojalnością wobec rodzin biologicznych, a lojalnością wobec rodzin zastępczych i dzieje się tak niezależnie od okoliczności.
- ✚ **ODWIEDZINY:** Dla wielu dzieci spotkania z rodzicami i innymi członkami rodziny wywołują mieszane uczucia i prowadzą do zachowań, poprzez które dzieci odreagowują te emocje. Szczególnie w okresie odwiedzin mogą intensyfikować się niepokoje i nasilać zmartwienia dziecka.
- ✚ **OBWINIANIE I ODPOWIEDZIALNOŚĆ:** Opieka zastępcza może wywoływać tendencje do obwiniania: obwiniania dzieci za ich zachowanie, rodziców biologicznych za ich działania

lub sytuację, sądów za ich decyzje, oskarżenie pracowników socjalnych za ich zarządzanie, rodziców zastępczych za ich metody wychowawcze.¹⁶

Formami rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z Art. 39 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej są:

+ Rodzina zastępcza:

- spokrewniona;
- niezawodowa;
- zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

+ Rodzinny dom dziecka.

4.5. Rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w latach 2011 r. i 2012r.

Do 2011 roku dokumentem regulującym rodzinną opiekę zastępczą była Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. Wiele elementów związanych z rodzicielstwem zastępczym uległo przeobrażeniom po wejściu w życie Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zmieniła się m.in. typologia rodzin zastępczych, dlatego nie możliwe staje się dokonanie porównania statystycznego uwzględniające rodzaje rodzin zastępczych.

Schemat nr 13; Typologia rodzin zastępczych.

Rodziny zastępcze

podział wg. Ustawy o pomocy społecznej

- + *Spokrewnione z dzieckiem;*
- + *Niespokrewnione z dzieckiem;*
- + *Zawodowe niespokrewnione z dzieckiem:*
  - *wielodzietne;*
  - *specjalistyczne;*
  - *o charakterze pogotowia rodzinnego;*

Rodziny zastępcze

podział wg. Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

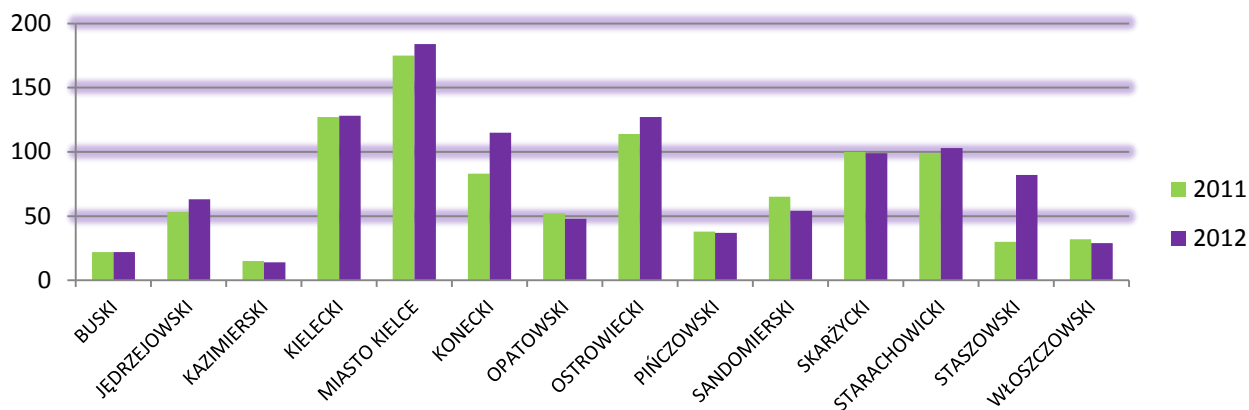
- + *Spokrewniona z dzieckiem;*
- + *Niezawodowa;*
- + *Zawodowa, w tym pełniąca funkcję:*
  - *pogotowia rodzinnego;*
  - *specjalistyczna;*

¹⁶ Jennifer Wilgocki, Marcia Kahn Wright „Czas niepewności. O dzieciach w rodzinach zastępczych”, Gdańsk 2002r.

Wykres nr 19; Liczba rodzin zastępczych w województwie świętokrzyskim w 2011r* i 2012r.

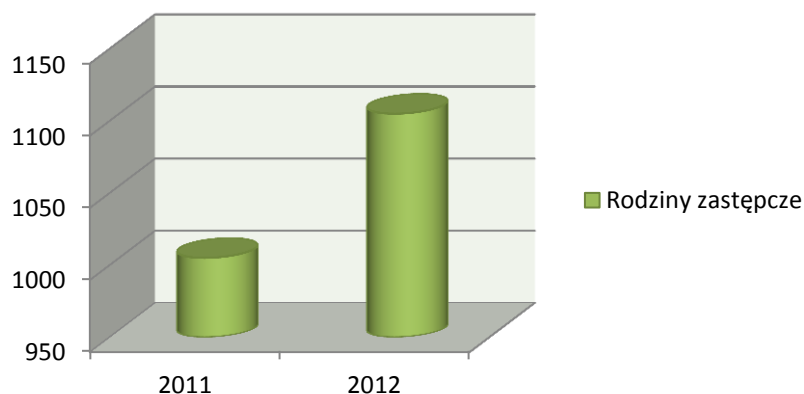

Źródło: opracowanie własne ROPS;

*na podstawie danych „Świętokrzyskie rodziny zastępcze 2011” Wyniki badania społecznego zrealizowanego w ramach projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej „Edukacja receptą na lepsze jutro”.

W 2011 roku w województwie świętokrzyskim było **1005** rodzin zastępczych, natomiast rok później funkcjonuje rodzin zastępczych już **1105**.

Wykres nr 20; Rodzin zastępcze w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2011r. i 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

*na podstawie danych „Świętokrzyskie rodziny zastępcze 2011” Wyniki badania społecznego zrealizowanego w ramach projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki społecznej „Edukacja receptą na lepsze jutro”.

Tabela nr 26; Liczba rodzin zastępczych w województwie świętokrzyskim w 2011r. i 2012r. z uwzględnieniem podziału na powiaty.

Powiaty	2011*	2012
BUSKI	22	22
JĘDRZEJOWSKI	53	63
KAZIMIERSKI	15	14
KIELECKI	127	128
MIASTO KIELCE	175	184
KONECKI	83	115
OPATOWSKI	52	48
OSTROWIECKI	114	127
PIŃCZOWSKI	38	37
SANDOMIERSKI	65	63
SKARŻYCKI	100	99
STARACHOWICKI	99	103
STASZOWSKI	30	82
WŁOSZCZOWSKI	32	29

Źródło: opracowanie własne ROPS;

*na podstawie danych „Świętokrzyskie rodziny zastępcze 2011” Wyniki badania społecznego zrealizowanego w ramach projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki społecznej „Edukacja receptą na lepsze jutro”.

Z powyższego zestawienia wynika, iż w województwie świętokrzyskim nastąpił w 2012r. wzrost liczby rodzin zastępczych o 100 w porównaniu do roku 2011. W powiatach: jędrzejowskim, kieleckim, w mieście Kielce, koneckim, ostrowieckim, starachowickim, staszowskim wrosła liczba rodzin zastępczych. Największy wzrost odnotowuje się w powiecie staszowskim, liczba rodzin zastępczych wzrosła o 173,33%. Widoczny wzrost nastąpił również w powiecie koneckim, liczba rodzin zastępczych wzrosła w 2012r. o 38,55% w stosunku do roku 2011. W powiatach kazimierskim, opatowskim, pińczowskim, sandomierskim, skarżyskim, włoszczowskim obserwowalny jest niewielki spadek liczny rodzin w 2012r. w stosunku do roku poprzedniego. Tylko w powiecie buskim liczba rodzin zastępczych nie uległa zmianie.

4.6. Rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Rodzinę zastępczą ustanawia się dla dziecka pozbawionego całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, zapewniając dziecku całodobową opiekę i wychowanie.

Terminem rodziny zastępcze określamy rodziny, które na pewien przejściowy okres biorą pod opiekę i wychowanie dziecko pozbawione rodziców lub dziecko znajdujące się w warunkach losowych zagrażających jego zdrowiu bądź rozwojowi moralno - społecznemu.

Rodzina zastępcza składa się przeważnie z obojga rodziców, którzy przyjmują dziecko pod opiekę i wychowanie. Zdarza się jednak, że trud wychowania dziecka podejmuje osoba samotna, najczęściej jest to kobieta.

Rodziny zastępczej nie może założyć osoba karana za przestępstwo, osoba, która została pozbawiona władzy rodzicielskiej lub też ograniczono jej tą władzę, która wypełnia obowiązek alimentacyjny, gdy taki istnieje, nie ma ograniczonych zdolności do czynności prawnych. Wypełnianie funkcji rodziny zastępczej powierzone zostanie osobie zdolnej do sprawowania opieki nad dzieckiem i zostało potwierdzone zaświadczeniami o braku przeciwwskazań zdrowotnych.

Za zgodą starosty rodzina zastępcza i prowadzący rodzinny dom dziecka mogą czasowo sprawować pieczę zastępczą nad dzieckiem poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Wśród dzieci kwalifikowanych do rodziny zastępczej są:

1. Dzieci – sieroty naturalne, pólsieroty;
2. Dzieci, których rodzice są pozbawieni władzy rodzicielskiej lub mają ją zawieszoną lub ograniczoną;
3. Dzieci znajdujące się w wyjątkowo trudnej sytuacji uniemożliwiającej zapewnienie elementarnych warunków opieki i wychowania.¹⁷

Tabela nr 27: Małoletni, wobec których zostało orzeczone umieszczenie w rodzinie zastępczej w województwie świętokrzyskim w latach 2010, 2011, 2012.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Liczba małych oczekujący na umieszczenie w rodzinie zastępczej	1	1	0
Liczba małych umieszczonych w rodzinie zastępczej	1271	1325	1258
Liczba małych pozostających pod nadzorem sądu:			
z powodu ograniczenia władzy rodzicielskiej	5804	5981	5845
z powodu pozbawienia władzy rodzicielskiej	586	651	684
z powodu zawieszenia władzy rodzicielskiej	128	88	98
sieroty naturalne	126	135	141

Źródło: Sąd okręgowy w Kielcach, opracowanie własne ROPS;

¹⁷ Rodzina zastępcza jako forma opieki nad dzieckiem, E. Różańska, A. Tynelski, Kielce 1981

Schemat nr 14: Podstawowe zobowiązania rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka wg. Art. 40 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

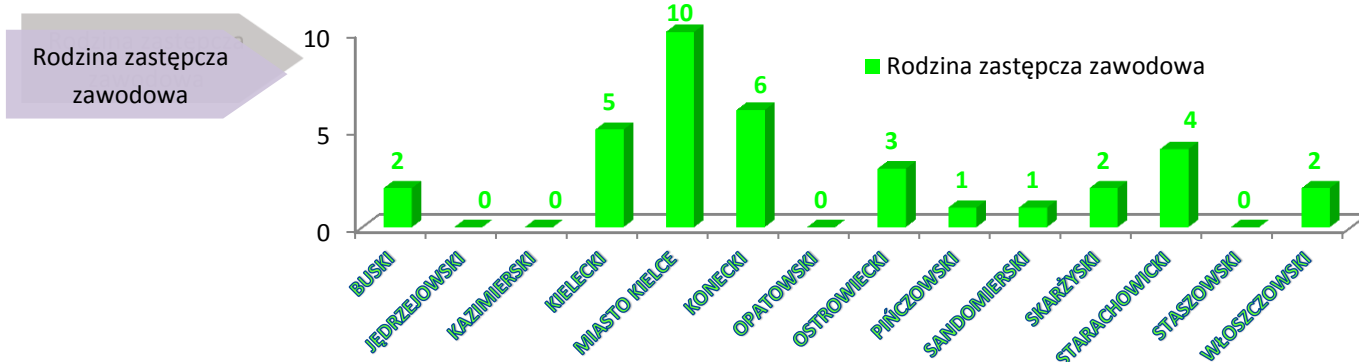

Źródło: opracowanie własne ROPS;

4.6.1. Rodziny zastępcze zawodowe w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Rodzinę zastępczą zawodową tworzą małżonkowie lub osoby, które nie są wstępniymi lub rodzeństwem dziecka.

Wykres nr 21: Liczba rodzin zastępczych zawodowych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Rodzin zastępczych zawodowych w województwie świętokrzyskim jest 36 z czego najwięcej w mieście Kielce - 27,77%, a w następnej kolejności w powiecie koneckim - 16,66 % ogółu rodzin.

W rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 3 dzieci lub osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25 r.ż., jeżeli:

1) uczy się:

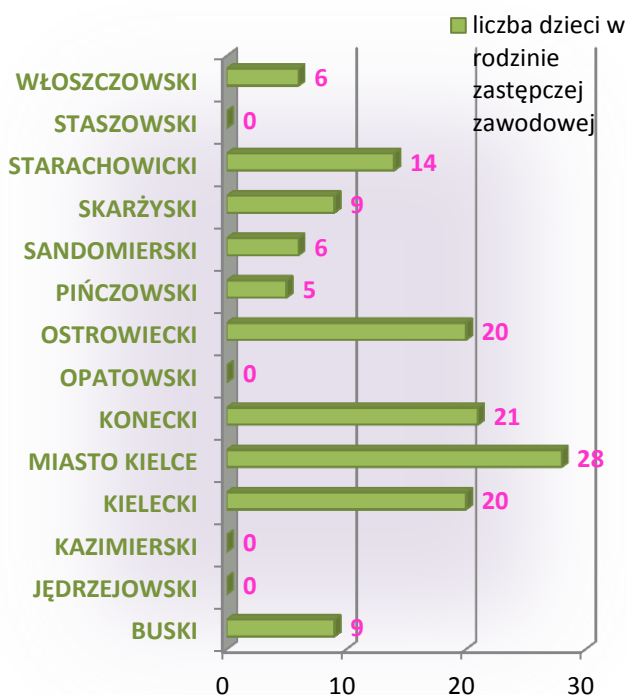
- w szkole;
- w zakładzie kształcenia nauczycieli;
- w uczelni;
- u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego;

2) legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub

umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i uczy się:

- w szkole;
- w zakładzie kształcenia nauczycieli;
- w uczelni;
- na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia;
- u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Wykres nr 22: Liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

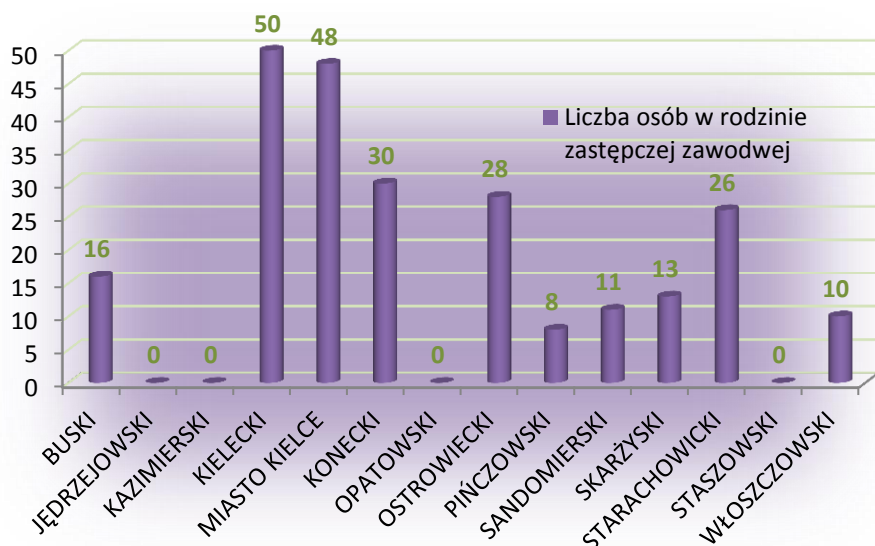
W przypadku, gdy w rodzinie zastępczej za jej zgodą i po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zostanie umieszczone rodzeństwo dopuszczalne staje się sprawowanie pieczy w tym samym czasie nad większą liczbą dzieci.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

W województwie świętokrzyskim za 2012r. liczba osób w rodzinach zastępczych zawodowych wyniosła 240. Natomiast liczba dzieci w tych rodzinach z wyłączeniem dzieci biologicznych wyniosła 138. Poniżej zaprezentowano szczegółowe zestawienie liczby osób w rodzinach zastępczych z podziałem na powiaty w województwie świętokrzyskim.

Wykres nr 23; Liczba osób w rodzinach zastępczych zawodowych w 2012r.

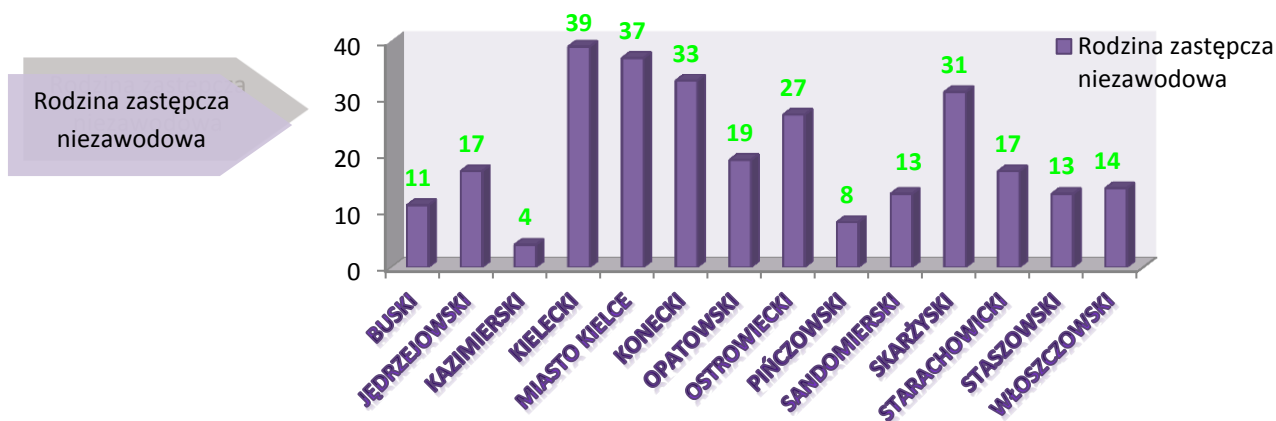
Źródło: opracowanie własne

Obowiązek sprawowania pieczy nad dzieckiem i jego wychowania rodzina zastępcza podejmuje z dniem faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej- Art. 49 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r.

4.6. 2. Rodziny zastępcze niezawodowe w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępniymi lub rodzeństwem dziecka.

Wykres nr 24; Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

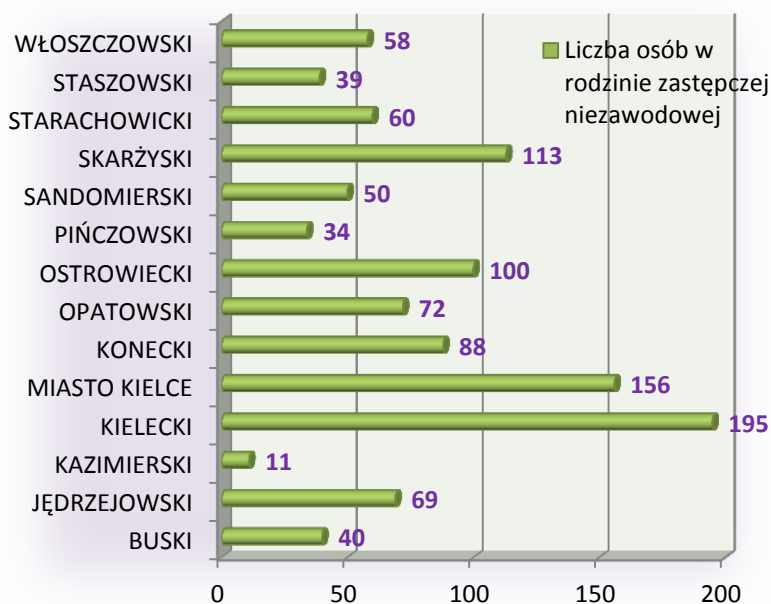

Źródło: opracowanie własne ROPS;

W województwie świętokrzyskim pieczę nad dzieckiem sprawowało 283 rodzin zastępcze niezawodowe. Najwięcej w powiecie kieleckim 13,78 % ogółu rodzin, w następnej kolejności w mieście Kielce 13,07 % i powiecie koneckim 11,66 %. Natomiast najmniej w powiecie kazimierskim 1,41 % ogółu rodzin zastępczych niezawodowych.

Wykres nr 25; Liczba osób w rodzinach zastępczych niezawodowych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

W województwie świętokrzyskim w rodzinach zastępczych w 2012r., było łącznie 1085 osób, czyli rodzice i dzieci. Najwięcej osób w rodzinach zastępczych niezawodowych było w powiecie kieleckim 17,97 %. W rodzinach tych wychowywało się 371 dzieci, dane nie uwzględniają dzieci biologicznych.

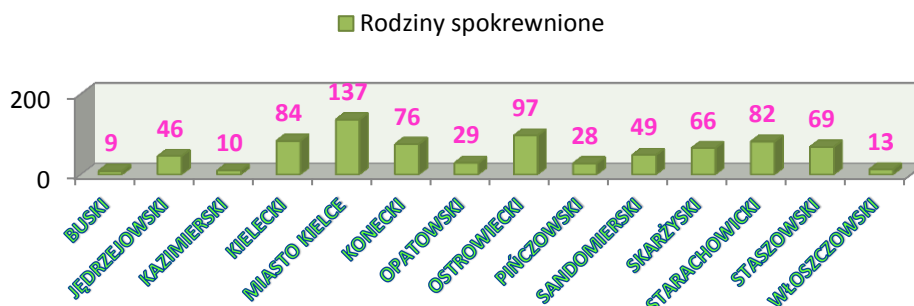
Źródło: opracowanie własne

4.6. 3. Rodziny zastępcze spokrewnione w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Wykres nr 26; Liczba rodzin spokrewnionych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

W województwie świętokrzyskim w 2012 roku było ustanowionych 795 rodzin spokrewnionych sprawujących pieczę zastępczą nad dzieckiem. Z czego 17,23 % sprawujących pieczę było

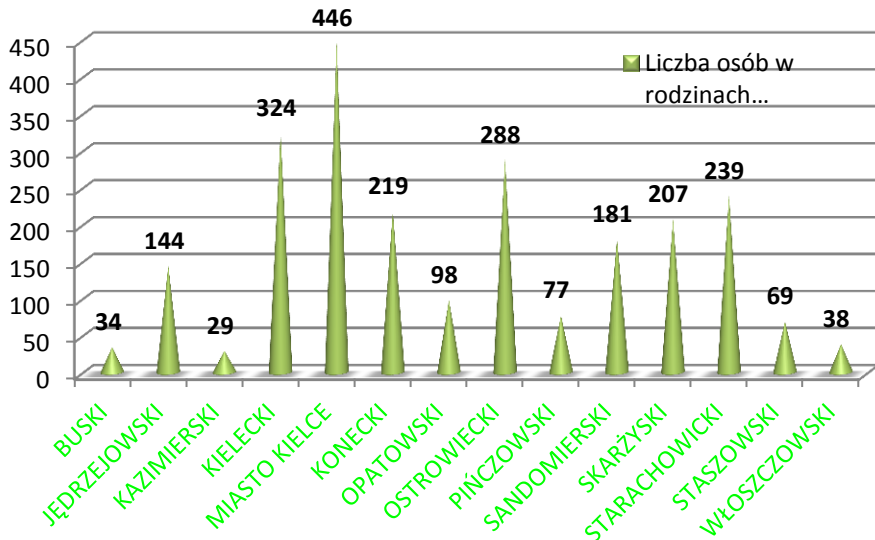

Źródło: opracowanie własne ROPS;

w mieście Kielce, w następnej kolejności najwięcej dzieci zostało powierzonych najbliższym w powiecie ostrowiecki 12,20 %. Najmniej zaś rodzin spokrewnionych w 2012r. było w powiecie buskim 1,13 % ogółu.

Wykres nr 27; Liczba osób w rodzinie spokrewnionych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

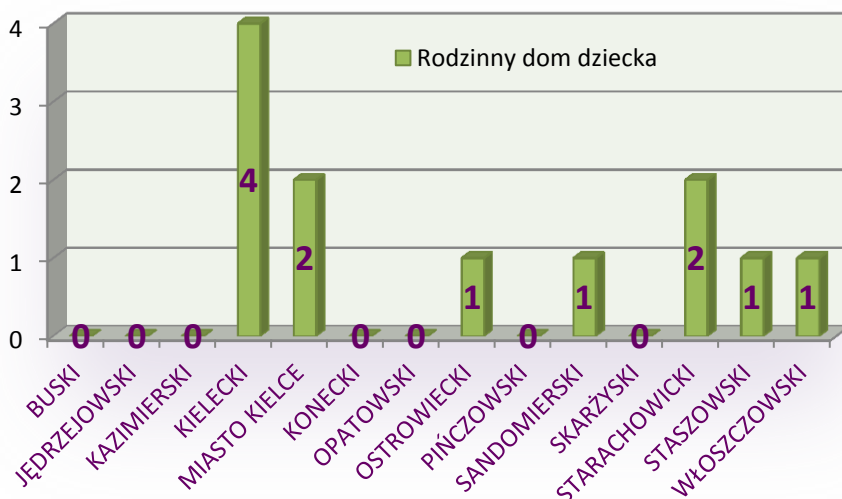
W województwie świętokrzyskim jest 2393 osób, które tworzą rodzinę spokrewnioną dla 1015 wychowanków.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

4.6. 4. Rodzinne domy dziecka w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej.

Wykres nr 28; Liczba rodzinnych domów dziecka w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

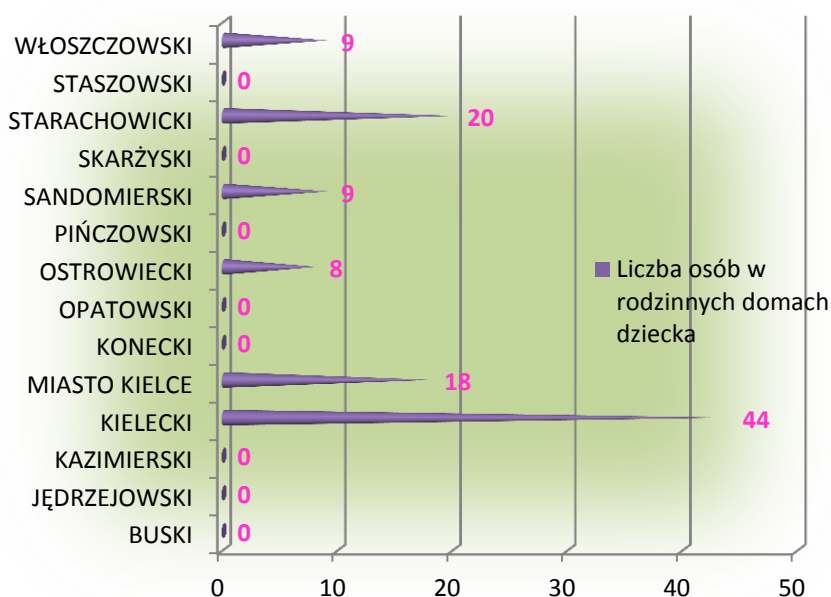
Źródło: opracowanie własne ROPS;

W województwie świętokrzyskim w 2012 roku było 12 rodzinnych domów dziecka, z czego 33,33 % w powiecie kieleckim oraz w powiecie starachowickim i w Mieście Kielce po 16,66 % ogółu rodzinnych domów dziecka.

Wykres nr 29; Liczba osób w rodzinnych domach dziecka w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

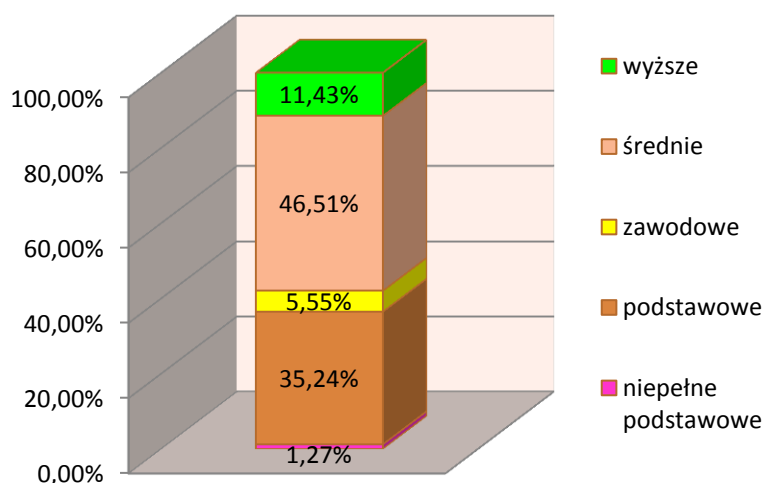

Liczba osób w rodzinnych domach dziecka w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 wyniosła 108 osób, dzieci było natomiast 62. Najwięcej osób i dzieci było w powiecie kieleckim.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

4.7. Wykształcenie osób sprawujących pieczę zastępczą nad dziećmi w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Wykres nr 30; Wykształcenie opiekunów sprawujących pieczę zastępczą w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

W województwie świętokrzyskim najczęściej opiekunów sprawujących pieczę zastępczą nad dzieckiem posiada wykształcenie średnie 46,51% ogółu. Najmniej zaś osób, bo 1,27% posiadało wykształcenie mniej niż podstawowe.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Tabela nr 28; Wykształcenie opiekunów sprawujących pieczę zastępczą w województwie świętokrzyskim w 2012 r. z uwzględnieniem podziału na płeć.

Wykształcenie osób sprawujących pieczę zastępczą	Rodzina zastępcza zawodowa		Rodzina zastępcza niezawodowa		Rodzina spokrewniona		Rodzinny dom dziecka	
	Kobieta	Mężczyzna	Kobieta	Mężczyzna	Kobieta	Mężczyzna	Kobieta	Mężczyzna
Niepełne podstawowe	0	0	7	0	7	2	0	0
Podstawowe	2	2	40	33	268	99	0	0
Zawodowe	0	0	7	8	32	23	0	0
Średnie	15	14	114	81	240	111	5	6
Wyższe	16	4	56	12	36	16	3	1

Źródło: opracowanie własne ROPS;

4.8. Kandydaci na rodziny zastępcze oraz zorganizowane szkolenia w województwie świętokrzyskim w 2012r

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka są zobowiązani do ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata, który posiada ukończone szkolenie oraz zgłasza wniosek - wydaje, zaświadczenie kwalifikacyjne o posiadanych predyspozycjach motywacji do sprawowania pieczy zastępczej.

W województwie świętokrzyskim w 2012 roku kandydatów starających się pełnić funkcję rodziny zastępczej było: 37 małżeństw, osób nie pozostających w związku małżeńskim w tym kobiet 9, mężczyzn 2. Natomiast szkolenia ukończyły 22 małżeństwa, wśród kandydatów nie pozostających w związku małżeńskim - kobiet 7, mężczyzn 2. Kandydaci starali się pełnić funkcje rodziny zastępczej.

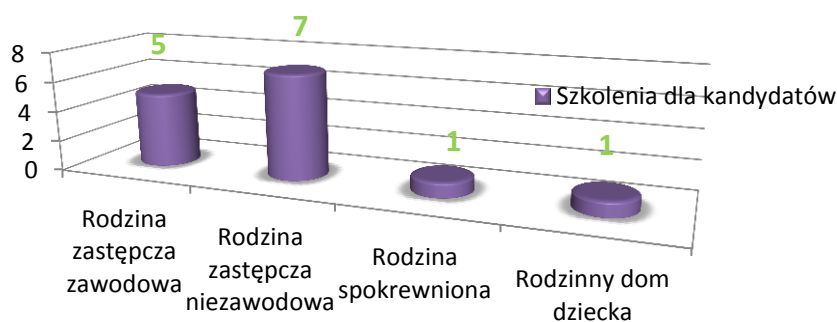
Tabela nr 29; Kandydaci na rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Wyszczególnienie	Kandydaci starający się pełnić pieczę zastępczą	Procentowo kandydaci, którzy ukończyli szkolenie
Małżeństwa	37	59,46%
Osoba nie pozostająca w związku małżeńskim:		
Kobieta	9	77,78%
Mężczyzna	2	100%

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Wykres nr 31; Liczba zorganizowanych szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Wykres nr 32: Liczba zorganizowanych szkoleń dla rodzin sprawujących pieczę zastępczą w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka może być powierzone osobom, które:

Nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych.

Przebywają na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Są zdolne do sprawowania właściwej opieki, co zostało potwierdzone zaświadczeniem lekarskim o braku przeciwwskazań zdrowotnych.

Dają rękomię należytego sprawowania pieczy zastępczej

Nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, ani nie jest ona im ograniczona ani zawieszona.

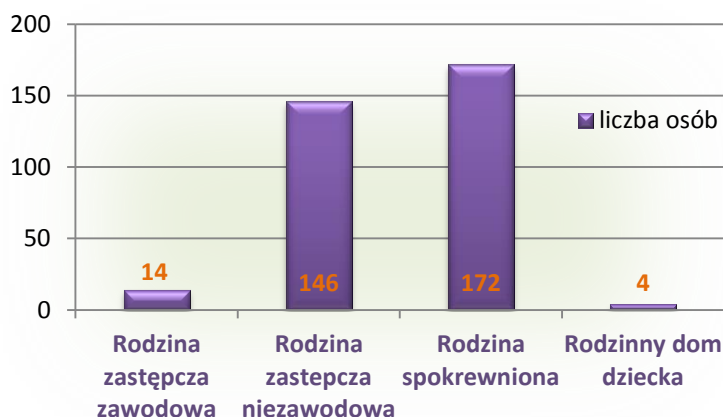
Wypełniają obowiązek alimentacyjny – gdy taki istnieje.

Zapewniają odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe.

W 2012 roku w województwie świętokrzyskim zostało zorganizowanych 44 szkolenia dla rodzin zastępczych, 43,18 % dla rodzin spokrewnionych. Natomiast tylko 2 szkolenia zostały zorganizowane dla rodzinnych domów dziecka.

Wykres nr 33: Liczba przeszkolonych osób w rodzinach zastępczych w 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

W województwie świętokrzyskim w 2012 roku zostało przeszkolonych **336** osób. Z czego najwięcej przeszkolonych zostało rodzin spokrewnionych 51,19%. Najmniej przeszkolonych było osób w rodzinnych domach dziecka 1,19%.

4.9. Współpraca z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej obejmuje swoją opieką na wniosek rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. Do najważniejszych zadań koordynatora należy:

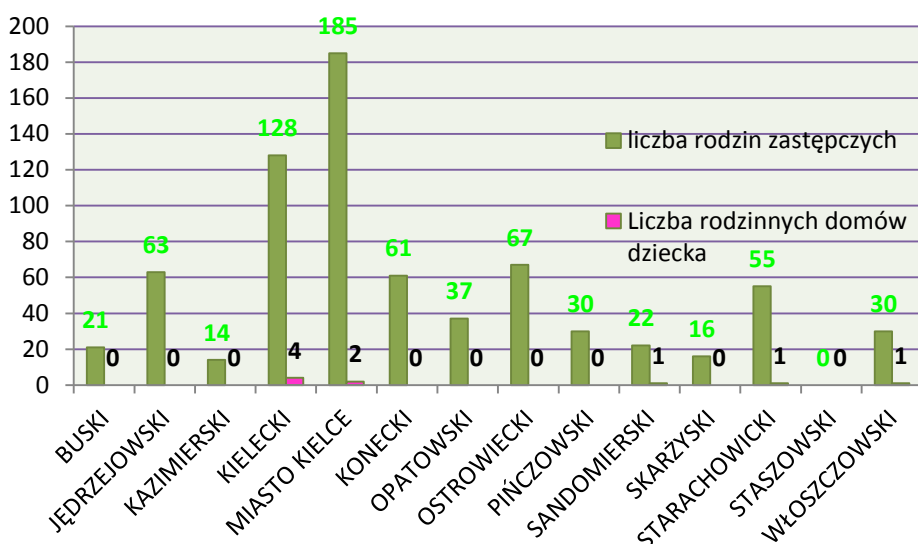
- ✚ udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- ✚ przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, planu pomocy dziecku;
- ✚ pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- ✚ zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- ✚ zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- ✚ udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej może mieć pod opieką max. 30 rodzin

W 2012r. w województwie świętokrzyskim zostało zatrudnionych **29 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej**, z czego 3 to mężczyźni.

Wykres nr 34; Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka współpracujących z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

W województwie świętokrzyskim w 2012r. koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej współpracowali z 729 rodzinami zastępczymi oraz z 9 rodzinnymi domami dziecka. Liczba osób w rodzinach zastępczych jaka była objętą opieką to 2598, w tym dzieci z rodzin zastępczych współpracujących z koordynatorem zostało odnotowanych 1073. Natomiast osób z rodzinnych domów dziecka współpracujących z koordynatorem było 91, a dzieci 44.

4.10. Rodzina pomocowa w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Rodzina pomocowa to rodzina, która sprawuje pieczę zastępczą nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki przez rodzinę zastępczą lub prowadzący rodzinny dom dziecka.

Pieczą może być powierzona w szczególności:

- ✚ czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka w związku z wypoczynkiem, udziałem w szkoleniach lub pobytem w szpitalu;
- ✚ nieprzewidzianych trudności lub zdarzeń losowych w rodzinie zastępczej lub rodzinnym

domu dziecka.

Rodziną pomocową może być:

- + rodzina zastępcza niezawodowa, zawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka;
- + małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim przeszkolona do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej.

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka mogą zostać wsparte usługą rodziny pomocowej

Czas pobytu dziecka w rodzinie pomocowej nie może przekroczyć 2 miesięcy.

W województwie świętokrzyskim funkcjonuje 12 rodzin pomocowych, z czego 5 przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Kielcach i 7 przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach. Liczba dzieci objętych opieką rodzin pomocowych w 2012r. wyniosła 51.

W 2012r. dla rodzin pomocowych zostało zorganizowanych 4 szkolenia, na których zostało przeszkolonych 8 osób.

4.11. Instytucjonalna piecza zastępcza w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze :

- 1) zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne;
- 2) realizują przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku;
- 3) umożliwiają kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej;
- 4) podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny;
- 5) zapewniają dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
- 6) obejmują dziecko działaniami terapeutycznymi;
- 7) zapewniają korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Schemat nr 16: Typy placówek opiekuńczo - wychowawczych.

TYPY PLACÓWEK OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZYCH			
SOCJALIZACYJNA	INTERWENCYJNA	SPECJALISTYCZNO - TERAPEUTYCZNA	RODZINNA
1) zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne; 2) realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; 3) umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej; 4) podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny;	Podaje się doraźnej opieką nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki. Do placówki przyjmuje się dziecko: 1) na podstawie orzeczenia sądu; 2) w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną;	Placówka sprawuje opiekę nad dzieckiem: 1) legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności; 2) wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; 3) wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych.	1) wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; 2) umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu; 3) współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny

5) zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;

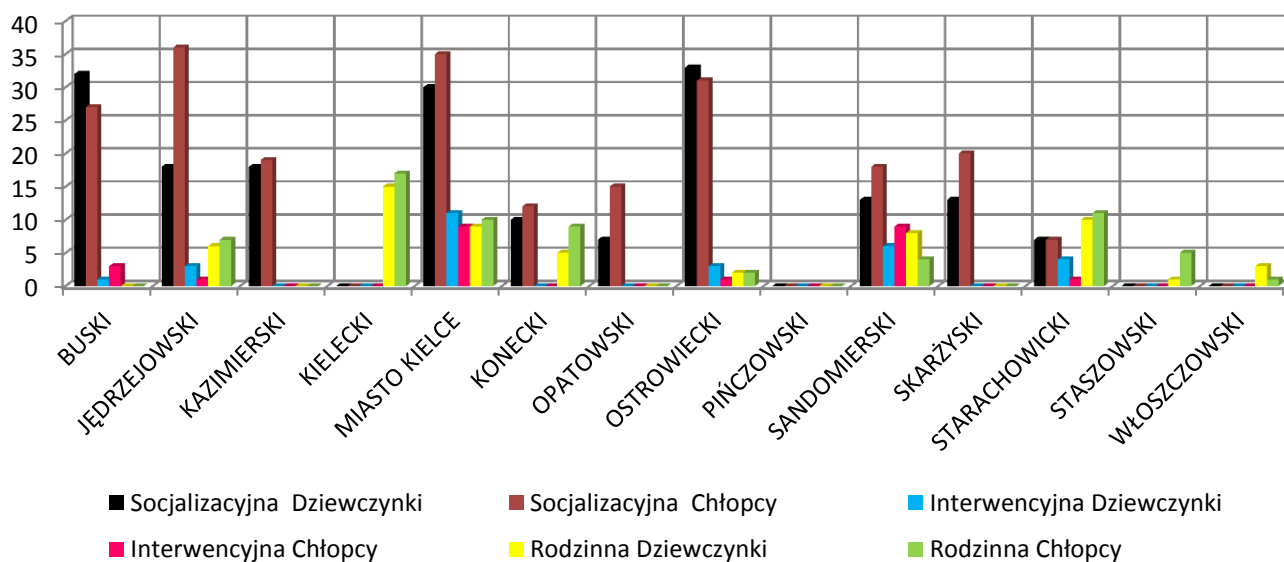
6) obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi;

7) zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych

3) na wniosek rodziców, dziecka Placówka zapewnia zajęcia lub osoby trzeciej umieszcza się wychowawcze, dziecko w trybie art. 12a ustawy o socjoterapii, korekcyjnej, kompensacyjnej, logopedycznej, z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Wykres nr 35; Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w województwie świętokrzyskim w 2012r.

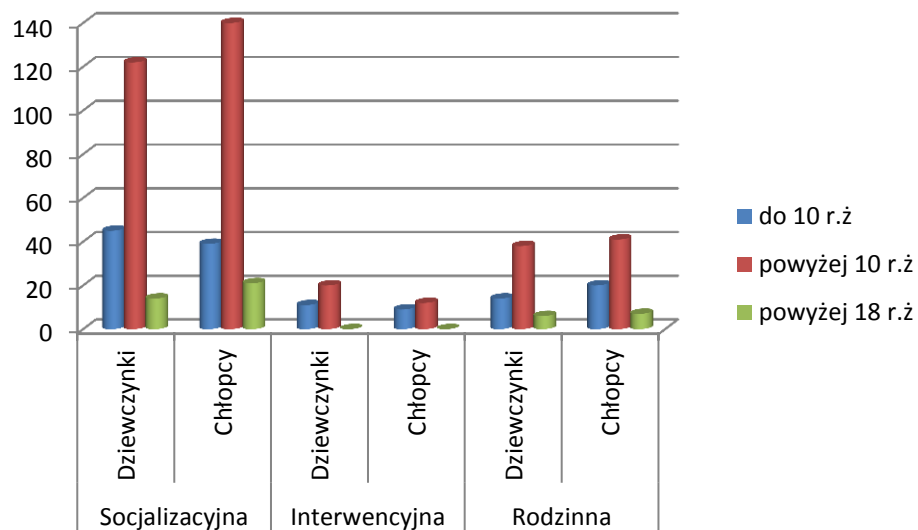
Źródło: opracowanie własne ROPS

W województwie świętokrzyskim najwięcej dzieci przebywało w placówce opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego 69,37 % wszystkich dzieci i młodzieży. W następnej kolejności pod względem liczby dzieci jest placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego 21,62% ogółu dzieci. Różnicując według płci to w placówkach opiekuńczo – wychowawczych umieszczanych jest więcej chłopców, stanowią oni 53,63% ogółu wszystkich dzieci.

Wykres nr 36; Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Źródło: opracowanie własne ROPS;

Najwięcej dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych jest w wieku powyżej 10 lat 66,72 % ogółu.

V Ośrodek adopcyjny

5.1. Procedura adopcyjna.

Do dnia 31 grudnia 2011 roku ośrodki adopcyjno – opiekuńcze były jednostkami organizacyjnymi powiatu, które szkoliły kandydatów do prowadzenia rodzinnych form pieczy zastępczej, jak również kandydatów do przysposobienia dziecka . Na terenie Województwa Świętokrzyskiego do tego czasu funkcjonowały w Kielcach dwa ośrodki adopcyjno – opiekuńcze:

- Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy (publiczny);
- Katolicki Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy;

Od 1 stycznia 2012r. nowym zadaniem samorządu województwa jest prowadzenie ośrodka adopcyjnego i procedur adopcyjnych z nim związanych.

W dniu 26 października 2011r. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego podjął decyzję o utworzeniu w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego komórki „Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego”. Ośrodek adopcyjny rozpoczął swoją działalność **1 stycznia 2012r.** (na wzgląd, iż 1 stycznia 2012r. przypadł w niedzielę oficjalne otwarcie nastąpiło 2 stycznia w poniedziałek).

Schemat nr 17; Współpraca ośrodka adopcyjnego.

Najważniejsze uregulowania przysposobienia wg Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

- należy kierować się dobrem dziecka;
- przysposobienie następuje przez orzeczenie sądu na żądanie przysposabiającego;
- przez przysposobienie powstaje taki stosunek, jak między rodzicami, a dziećmi;
- przysposobiony nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa;
- przysposobienie ma ograniczoną rozwiązywalność;

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Marszałek województwa może zlecić prowadzenie ośrodka adopcyjnego. Ponadto marszałek wyznacza spośród funkcjonujących na terenie województwa ośrodków adopcyjnych, ośrodek właściwy do prowadzenia „wojewódzkiego banku danych”, który jest odpowiedzialny za prowadzenie banku danych o dzieciach, które oczekują na przysposobienie.

Schemat nr 18; Zadania Ośrodka Adopcyjnego.

Zadania ośrodka adopcyjnego Art. 156 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

ZADANIA OŚRODKA ADOPCYJNEGO

Pomoc udzielana kandydatom

- Udzielanie pomocy w przygotowaniu wniosków o przysposobienie;
- Wspieranie psychologiczno-pedagogiczne kandydatów;
- Wydawanie świadectw ukończenia szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka, opinii o ich kwalifikacjach osobistych oraz sporządzanie opinii kwalifikacyjnej w sprawach dotyczących umieszczenia dzieci w rodzinie przysposabiającej;
- Przeprowadzenie badań pedagogicznych i psychologicznych kandydatów do przysposobienia dziecka;
- Prowadzenie analizy sytuacji osobistej, zdrowotnej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej kandydatów „zwanej ”wywiadem adopcyjnym”;
- Prowadzenie działalności diagnostyczno - konsultacyjnej dla kandydatów;
- Organizowanie szkoleń dla kandydatów do przysposobienia dziecka:

Pomoc udzielana rodzinie

- Dobór rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka; Współpraca z sądem opiekuńczym;
- Zapewnianie pomocy psychologicznej kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno - położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu;

Pomoc udzielana dziecku

- Kwalifikacja dzieci zgłoszonych do przysposobienia; Sporządzanie dla dziecka diagnozy psychologicznej i pedagogicznej;
- Gromadzenie aktualnych informacji o stanie zdrowia dziecka;
- Gromadzenie informacji o dzieciach, które mogą być przysposobione;

Źródło: opracowanie własne ROPS.

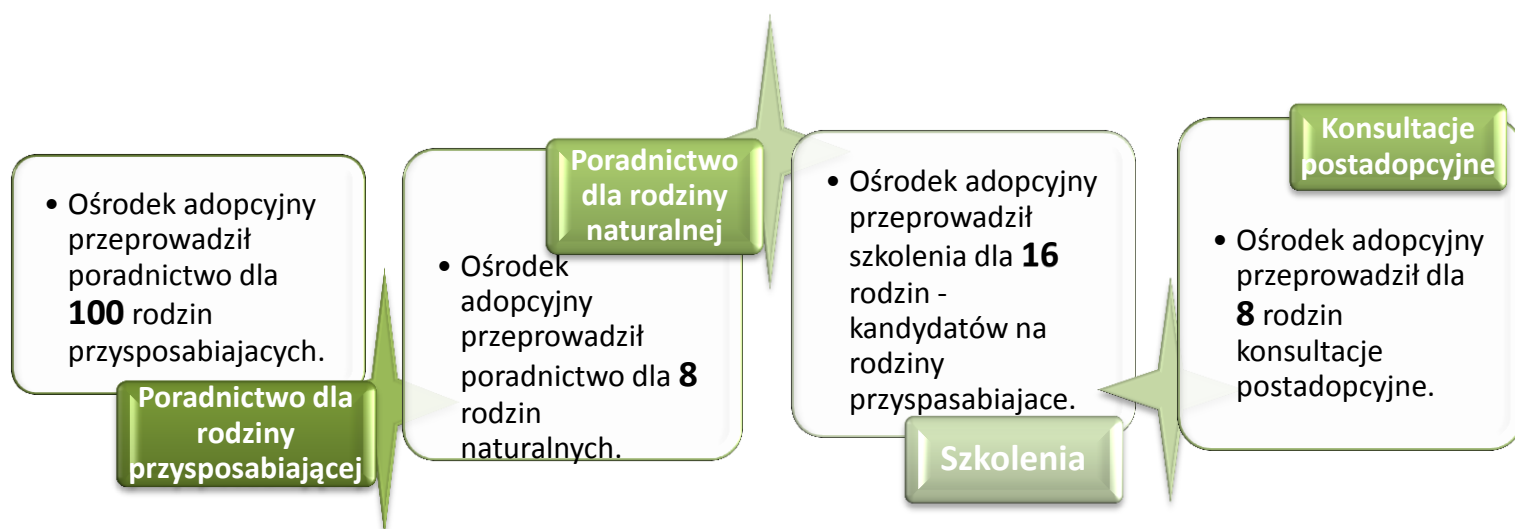

5.2. Ośrodek adopcyjny w Województwie Świętokrzyskim.

Droga do adopcji wiedzie przez ośrodek adopcyjny, którego wyłączną kompetencją jest prowadzenie procedur przysposabiania oraz przygotowania osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka.

Kompetencją ośrodka adopcyjnego jest prowadzenie procedury przysposobienia oraz przygotowania osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka. Ośrodek adopcyjny realizuje swoje zadania nieodpłatnie, kierując się dobrem dziecka i poszanowaniem jego praw.

Tabela nr 33: Informacja statystyczna na temat działalności ośrodka adopcyjnego w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Źródło: opracowanie własne, dane z Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego.

Droga do adopcji wiedzie przez ośrodek adopcyjny, którego wyłączną kompetencją jest prowadzenie procedur przysposabiania oraz przygotowania osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka.

Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny został wyznaczony do prowadzenia Wojewódzkiego Banku Danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie i kandydatach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz o rodzinach zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka.

5.3. Podstawowe definicje.

Przysposobienie, powszechnie nazywane jest adopcją, jest to instytucja z zakresu prawa rodzinnego, która ma na celu stworzenie takich samych skutków w sferze prawnej jak pokrewieństwo naturalne. Wraz z przysposobieniem powstają pomiędzy przysposabiającym a przysposobionym prawa i obowiązki: władza rodzicielska, stan cywilny, obowiązek alimentacyjny. Jest to, więc stosunek rodzicielski, w ramach, którego powstają między przysposabiającym a przysposobionym wszelkie obowiązki i prawa właściwe dla naturalnego stosunku rodzicielskiego.

Przysposabiany

Poza wymaganiami małoletności w dniu złożenia w sądzie wniosku o przysposobienie, kodeks rodzinny i opiekuńczy nie określa szczególnych cech przysposabianego. Przeszkodą do orzeczenia adopcji nie może więc być choroba, niepełnosprawność dziecka, ani jego obywatelstwo, narodowość, rasa, religia. Wszystkie wymienione przesłanki powinny być jednak uwzględniane i każdorazowo indywidualnie analizowane dla dobra dziecka.

Przysposabiający

Adoptować dziecko może osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, a więc pełnoletnia, która nie została ubezwłasnowolniona. Musi też mieć odpowiednie kwalifikacje osobiste, kompetencje wychowawcze, gwarantujące odpowiednie wywiązywanie się z obowiązków wobec dziecka. Przepisy nie precyzują wyraźnie możliwości finansowych wnioskodawcy, ale dobro dziecka wymaga ustalenia, czy potencjalny rodzic adopcyjny będzie w stanie zapewnić mu utrzymanie na właściwym poziomie. Ustawa wymaga natomiast, aby między stronami występowała „odpowiednia” różnica wieku, którą każdorazowo ustala sąd.

Prawodawstwo wyróżnia następujące typy rodzaje przysposobienia:

- przysposobienie niepełne,
- przysposobienie pełne rozwiązywalne,
- przysposobienie całkowite (nierozwiązywalne).

Przysposobienie niepełne

Jest to taka forma przysposobienia, która powoduje zawiązanie nowego stosunku pokrewieństwa pomiędzy przysposobionym a przysposabiającym i - w przyszłości - jego zstępniymi (dzieci przysposobionego będą prawnie wnukami przysposabiającego (art. 124, poz. 1)). Pokrewieństwo w przeciwieństwie do pozostałych dwóch rodzajów adopcji nie rozciąga się na dalszą rodzinę przysposabiającego, a więc na wujków, dziadków

itp.–Dziecko nie zostaje zatem w pełni włączone do rodziny osoby przysposabiającej.¹⁸ Ponadto cechą charakterystyczną tego rodzaju przysposobienia jest to, że nie zrywa ono powiązań rodzinnych przysposobionego z krewnymi z rodziny naturalnej - adoptowany ma nadal dziadków, ciotce, wujków w swojej biologicznej rodzinie. Przesposobienie niepełne – jest najczęściej stosowaną formą adopcji przede wszystkim w stosunku do dzieci starszych, które darzą uczuciem zarówno przysposabiającego, jak i rodziców naturalnych. Przesposobienie takie może ulec zmianie w przypadku zacieśnienia więzi i wyrażenia przez strony chęci na przysposobienie pełne

Przesposobienie pełne rozwiązywalne

W przypadku przysposobienia pełnego, przysposobiony nabywa w stosunku do przysposabiającego i jego krewnych prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa (na przykład prawo do ewentualnej alimentacji, do spadku), jakby był dzieckiem naturalnym przysposabiającego. Ustają natomiast prawa i obowiązki przysposobionego w stosunku do jego rodziny naturalnej (rodziców i krewnych), wzajemnie ustają również prawa i obowiązki krewnych w stosunku do przysposobionego. W przypadku przysposobienia pełnego, dziecko zostaje więc całkowicie włączone do nowej rodziny, a wyłączone ze swojej rodziny naturalnej. Rodzice naturalni zostają definitywnie pozbawieni władzy rodzicielskiej nad dzieckiem i nigdy nie ulega ona przywróceniu.¹⁹

Przesposobienie całkowite

Przesposobienie całkowite, zwane także blankietowym, jest najdalej idącą postacią przysposobienia. Wiąże ono dziecko z nową rodziną w sposób zupełny i nierozzerwalny, włącznie z nadaniem mu nowej tożsamości i zupełnym zerwaniem wszelkich więzów z jego rodzicami biologicznymi. Dziecko adoptowane jest pod każdym względem traktowane tak, jakby było naturalnym dzieckiem przysposabiających. Przesposobienie całkowite nie jest tak powszechne jak przysposobienie pełne. Aby można było rozpocząć postępowanie adopcyjne, muszą zostać spełnione dwa bardzo istotne warunki:

- rodzice naturalni muszą całkowicie zrzec się dziecka, zawierając tzw. zgodę blankietową na przysposobienie bez wskazania osoby przysposabiającej,
- zgoda taka wyrażona jest w stosunku do niemowląt,

Gdy sąd orzeka o adopcji całkowitej w stosunku do obojga małżonków wspólnie, wówczas dziecko otrzymuje nowy akt urodzenia, w którym są oni wpisani jako jego rodzice,

¹⁸ M. Piasecka - Sobkiewicz Sposób na rodzinę. Prawo i Życie nr 38. 1996. s. 11.

¹⁹ A. Bałandynowicz Adopcja formą kompensacji sieroctwa społecznego w: Adopcja teoria i praktyka praca zbiorowa pod redakcją Krystyny Ostrowskiej i Ewy Milewskiej. Warszawa 1999.

a dotychczasowy akt ulega kasacji. Nie podlega on nigdy ujawnieniu i nie wydaje się z niego odpisów ani wyciągów. Przyniesienie całkowite nie jest rozwiązywalne.²⁰

W terminologii występuje określenie adopcji zagranicznej; jest ono stosowane na określenie przysposobienia małoletniego obywatela Polskiego przez osoby stale zamieszkałe za granicą. Po orzeczeniu przez polski sąd dziecko opuszcza Polskę, aby zamieszkać ze swoimi przybranymi rodzicami w innym kraju²¹.

5.4. Adopcje w Polsce w latach 2000 – 2011.

Tabela nr 30; Ewidencja spraw o przysposobienie w sądach rodzinnych w Polsce w latach 2000-2011.

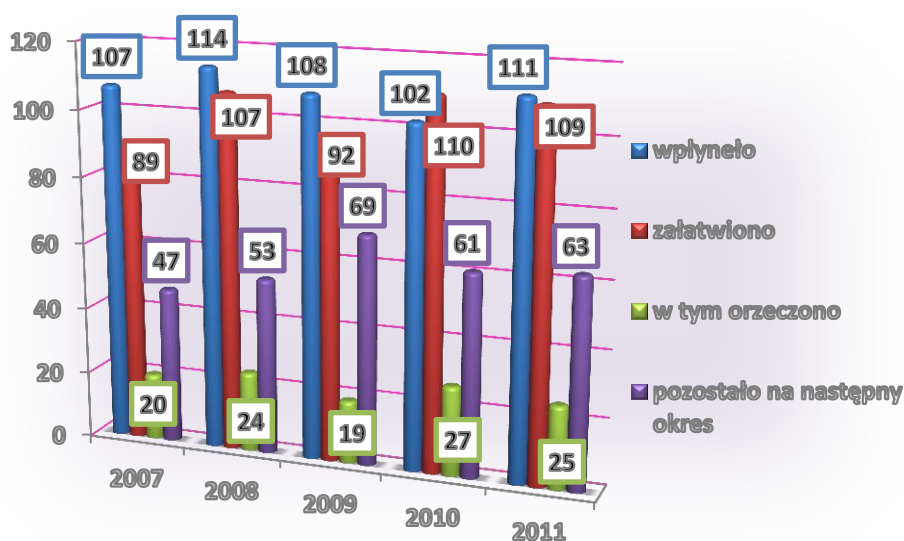
Lata	Wpłynęło	Załatwiono	w tym orzeczone			Pozostało na następny okres
			Razem (w sprawach)	w tym w liczbie razem		
				Przez osoby zamieszkałe za granicą	Przysposobienie, na które rodzice wcześniej wyrazili zgodę	
2000	2926	2893	2474	217	857	605
2001	2970	2913	2496	190	833	619
2002	2854	2839	2454	211	855	634
2003	2731	2730	2371	222	956	635
2004	2981	3005	2622	256	938	615
2005	3011	2930	2466	238	866	701
2006	3157	3126	2752	344	872	728
2007	3348	3212	2662	226	744	861
2008	3424	3375	2838	294	621	910
2009	3432	3343	2884	260	641	1000
2010	3430	3356	2895	261	618	1074
2011	3430	3346	2868	193	625	1158

Źródło: opracowanie własne, dane z Ministerstwa Sprawiedliwości.

²⁰ A. Bałandynowicz Adopcja formą kompensacji sieroctwa społecznego w: Adopcja teoria i praktyka praca zbiorowa pod redakcją Krystyny Ostrowskiej i Ewy Milewskiej. Warszawa 1999.

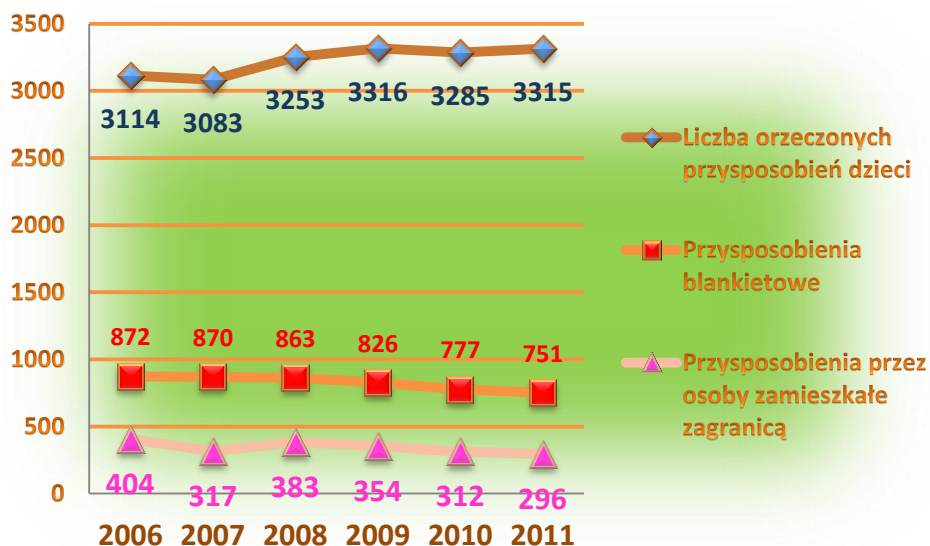
²¹ Op. Cit.

Wykres nr 37; Ewidencja spraw o rozwiązanie przysposobienia w sądach rodzinnych w Polsce w latach 2007- 2011.

Źródło: opracowanie własne, dane z Ministerstwa Sprawiedliwości.

Wykres nr 38; Liczba przysposobionych małoletnich w latach 2006 – 2011 w Polsce.

Źródło: opracowanie własne, dane z Ministerstwa Sprawiedliwości.

Poniżej zostały zaprezentowane szczegółowe statystyki przysposobionych dzieci z podziałem na wiek dzieci.

Tabela nr 31; Przystosowanie wg wieku małoletniego (liczba osób) w Polsce w latach 2006- 2011.

wiek małoletnich	ogółem orzeczone	w tym		Rok
		blankietowe	przez osoby zamieszkujące za granicą	
Do roku	1057	645	22	2006 rok
1 - 2 lat	392	88	36	
2 - 3 lat	281	27	47	
3 - 5 lat	356	33	71	
5 - 7 lat	324	24	66	
7 - 10 lat	349	29	88	
10 - 12 lat	163	13	44	
12 - 15 lat	115	8	26	
Ponad 15 lat	77	5	4	
Do roku	890	551	7	2007 rok
1 - 2 lat	388	98	32	
2 - 3 lat	295	60	27	
3 - 5 lat	404	47	50	
5 - 7 lat	371	53	55	
7 - 10 lat	332	24	80	
10 - 12 lat	155	17	35	
12 - 15 lat	147	14	27	
Ponad 15 lat	101	6	4	
Do roku	872	553	16	2008 rok
1 - 2 lat	380	79	22	
2 - 3 lat	290	53	26	
3 - 5 lat	446	52	63	
5 - 7 lat	411	37	62	
7 - 10 lat	432	49	103	
10 - 12 lat	198	14	60	
12 - 15 lat	132	16	25	
Ponad 15 lat	92	10	6	
Do roku	847	511	10	2009 rok
1 - 2 lat	405	81	25	
2 - 3 lat	293	28	33	
3 - 5 lat	441	56	50	
5 - 7 lat	405	52	60	

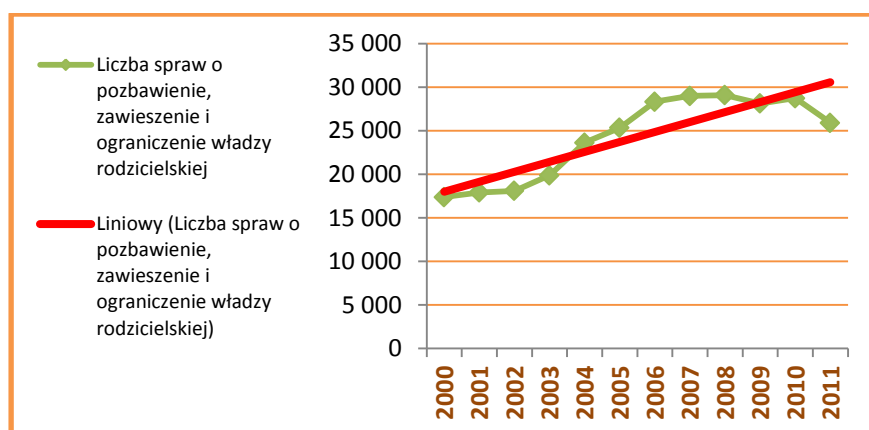
7 – 10 lat	462	49	97	
10 – 12 lat	188	20	50	
12 – 15 lat	160	18	23	
Ponad 15 lat	115	11	6	
2010 rok				
Do roku	819	455	11	
1 - 2 lat	396	89	15	
2 - 3 lat	298	44	24	
3 – 5 lat	434	51	38	
5 – 7 lat	426	43	44	
7 – 10 lat	433	53	98	
10 – 12 lat	183	16	49	
12 – 15 lat	160	12	27	
Ponad 15 lat	136	14	6	
2011 rok				
Do roku	809	432	3	
1 - 2 lat	397	57	19	
2 - 3 lat	312	29	27	
3 – 4 lat	251	27	19	
4 – 5 lat	231	28	18	
5 – 6 lat	225	34	26	
6 – 7 lat	198	32	23	
7 – 8 lat	173	16	26	
8 – 9 lat	144	16	35	
9 – 10 lat	112	17	28	
10 – 11 lat	102	15	27	
11 – 12 lat	76	5	24	
12 – 13 lat	60	10	7	
13 – 14 lat	30	5	5	
14 – 15 lat	46	4	5	
Ponad 15 lat	149	24	4	

Źródło : opracowanie własne, dane z Ministerstwa Sprawiedliwości.

Wraz z wiekiem dziecka maleje liczba adopcji.

Wykres nr 39; Liczba spraw oraz linia trendu o pozbawienie, zawieszenie i ograniczenie władzy rodzicielskiej w Polsce w latach 2000- 2011.

Źródło: opracowanie własne, dane z Ministerstwa Sprawiedliwości.

Tabela nr 32: Ewidencja spraw o pozbawienie, zawieszenie, ograniczenie władzy rodzicielskiej w Polsce w latach 2000- 2011.

lata	wpłynęło	załatwiono	W tym orzeczone		
			pozbawienie	zawieszenie	ograniczone
2000	28 482	27 914	4 410	616	12 352
2001	30 637	29 646	4 176	567	11 919
2002	29 980	29 807	4 411	682	11 057
2003	34 427	32 848	5 051	700	14 086
2004	38 773	38 765	5 969	728	16 639
2005	42 474	41 793	6 788	739	17 670
2006	46 344	44 937	7 448	744	20 028
2007	46 938	47 091	7 840	756	20 541
2008	49 333	47 731	8 257	608	20 026
2009	49 171	48 156	8 532	759	19 576
2010	46 952	47 137	9 142	740	18 848
2011	41 291	42 187	9 098	697	15 984

Źródło: opracowanie własne, dane z Ministerstwo Sprawiedliwości.

Dziecko może zostać zakwalifikowane do adopcji zagranicznej po wyczerpaniu wszelkich możliwości do znalezienia kandydata do przysposobienia tego dziecka na terenie kraju.

VI Rodzina w lokalnym systemie pomocy i społecznego wsparcia.

6.1. Zadania samorządu gminnego, powiatowego i województwa w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Katalog zadań z zakresu organizacji systemu pomocy dziecku i rodzinie przypisany został wszystkim szczeblom samorządu terytorialnego jako zadania własne lub zadania zlecone z zakresu administracji rządowej. Część zadań własnych ma charakter obligatoryjny, a część z nich charakter fakultatywny.

Samorząd gminny

Zadania własne:

- + opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- + tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- + tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez:
  - zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa;
  - organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających;
  - prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;

finansowanie:

- + kosztów szkoleń dla rodzin wspierających;
- + podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- + kosztów związanych z udzielaniem pomocy w zakresie opieki i wychowania dziecka;
- + prowadzenia gospodarstwa domowego oraz kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych ponoszonych przez rodziny wspierające;
- + współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- + sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej z zastosowaniem

systemu teleinformatycznego;

- + prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;
- + przekazywanie do biura informacji gospodarczej o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłat za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Zadania zlecone:

- + wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny.

Samorząd powiatowy

Zadania własne:

- + opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- + zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- + organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym, opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo terapeutyczne poprzez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- + tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- + prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadmiejscowym;
- + organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- + organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
  - grup wsparcia;
  - specjalistycznego poradnictwa;
  - powoływanie centrów administracyjnych do obsługi placówek opiekuńczo-

wychowawczych;

- wyznaczenie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka;
- kompletowanie – we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej – dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka,

finansowanie:

- + świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;
- + pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
- + szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
- + sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- + przekazywanie do biura informacji gospodarczej o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłat za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Zadania zlecone:

- + realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- + finansowanie pobytu w pieczy zastępczej cudzoziemców mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zadania własne:

- ✚ prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo - terapeutycznych;
- ✚ opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa;
- ✚ promowanie nowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- ✚ sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego.

Zadania zlecone:

- ✚ organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych.

6.2. Główne problemy i zagrożenia współczesnej rodziny.

Rodzina dla większości społeczeństw stanowi podstawowy układ odniesienia dla jednostki, to ona kształtuje tożsamość indywidualną i społeczną, posiada pierwszoplanowy charakter w procesie socjalizacji człowieka.

Rodzina współczesna znajduje się pod naporem wielu czynników zewnętrznych, które wpływają na jej gwałtowne, wielorakie przemiany. Jedne z nich wywierają wpływ pozytywny i polepszają jej warunki życia (postęp techniczny, osiągnięcia medycyny), inne zaś powodują dezintegrację i dezorganizację; naruszają podstawowe normy rodzinne regulujące funkcjonowanie rodziny i jej członków w samej rodzinie i poza nią²²

Mając powyższe na uwadze coraz częściej pojawia się określenie tzw. **kryzysu rodziny**, który rozpatrywać należy w kategoriach zmian w jej strukturze i funkcjonowaniu. Stan ten wymaga pogłębionej analizy popartej konkretnymi działaniami ze strony osób i instytucji w różnoraki sposób współpracujących z rodzinami.

Literatura poświęcona problematyce rodzinnej wskazuje na liczne symptomy występowania sytuacji kryzysowej w rodzinie. Do najczęściej wymienianych w literaturze zagrożeń współczesnej rodziny można zaliczyć:

Kryzys rodziny

²² Zbigniew Tyska „Rodzina współczesna” Warszawa 1999r.

- ✚ **pauperyzację rodzin mającą ścisły związek z bezrobociem.** Utrata pracy stanowi silny stresor, a długotrwałe bezrobocie wiąże się z wyższym poziomem neurotyzmu i negatywnie wpływa na więź psychologiczną w małżeństwach. Osoba bezrobotna, przeżywając stresogenną i frustrującą sytuację związaną z utratą pracy, wpływa na funkcjonowanie pozostałych członków rodziny oraz na realizację podstawowych funkcji systemu rodzinnego. Nieakceptowanie zaistniałej sytuacji przez osobę bezrobotną, poczucie bezradności, bezsilności może prowadzić do koncentracji na sobie i w konsekwencji do izolowania się od pozostałych członków rodziny. Dokonując analizy regionalnych rozpiętości w ocenach zasięgu ubóstwa można zauważyć, iż województwo świętokrzyskie jest jednym z regionów najbardziej zagrożonych pogłębianiem się ubóstwa w Polsce. Przeciętny dochód jak i wydatki na jednego mieszkańca w regionie świętokrzyskim odbiegają od średniej krajowej. Przeciętny dochód na mieszkańca w województwie świętokrzyskim stanowi 86,6% średniego dochodu w kraju, natomiast wydatki na 1 osobę wyniosły 83,6% średniej krajowej. Bezrobocie i ubóstwo stanowiły w 2011r. najczęstsze powody ubiegania się o świadczenia pomocy społecznej: z tytułu bezrobocia udzielono pomocy 48.974 a z tytułu ubóstwa 36.892 osobom.

- ✚ **migracje zarobkowe** jednego bądź obojga rodziców. Otwarcie obcych rynków pracy z jednej strony umożliwia podjęcie pracy zarobkowej i zapewnienie rodzinie odpowiedniego poziomu egzystencji, zaś z drugiej jest związane z długotrwałym opuszczeniem miejsca zamieszkania oraz rozluźnieniem więzi emocjonalnych pomiędzy członkami rodziny. Emigracja ma negatywny wpływ na rodzinę, powoduje nieodwracalne zmiany w funkcjonowaniu całego psychospołecznego systemu rodzinnego, a prawdziwe skutki tego zjawiska będą widoczne dopiero za kilkanaście lat.

- ✚ **systematycznie malejąca liczba sformalizowanych małżeństw.** Realizacja własnych planów i ambicji zawodowych, przeciążenie pracą zawodową, konsumpcjonizm nie sprzyjają procesom związanym z zakładaniem rodzin. Na podstawie danych GUS w regionie świętokrzyskim w 2011r. zawarto o 12% małżeństw mniej niż w roku 2010r. Tendencje w naszym regionie odzwierciedlają sytuację w kraju. Młodzi ludzie decydują się na samodzielne życie w pojedynkę lub funkcjonują w wolnych związkach – konkubinacie. Współcześnie rośnie liczba tego typu związków, które stają się alternatywnym modelem współżycia partnerskiego. Coraz częściej zdarza się, iż młodzi ludzie decydują się na małżeństwo, przy jednoczesnym założeniu, że decyzja o pojawieniu się dziecka zostaje odsunięta na czas bliżej nieokreślony.

- ✚ **uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych** są jednym z najważniejszych problemów społecznych współczesnych czasów. Problem uzależnienia jest szczególny, bo dotyczy w zasadzie wszystkich ludzi, niezależnie od wieku, płci, sytuacji finansowej oraz posiadanego wykształcenia. Uzależnienia dotyczące członków rodziny powodują destrukcję wszystkich sfer życia rodzinnego, utratę tożsamości, brak konstruktywnych wartości i zasad postępowania. Niepokojącym zjawiskiem jest systematyczny spadek wieku inicjacji alkoholowej wśród młodzieży. Na podstawie badań przeprowadzanych przez Instytut Badawczy IPC w 2010 r. na próbie 2136 uczniów ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych województwa świętokrzyskiego wynika, że spożywanie alkoholu wśród uczniów rośnie wraz z wiekiem uczniów i kształtuje się na poziomie ok. 48% dla osób w wieku 13 lat do ok. 91% dla uczniów pełnoletnich.

- ✚ **stosowanie przemocy w rodzinie** - jest problemem poważnym i niezwykle rozległym, gdyż ma miejsce w podstawowej komórce społecznej, jaką jest rodzina, która powinna gwarantować bezpieczeństwo. Przemoc w rodzinie może przyjmować różne formy – od fizycznej, np.: szarpania, uderzania, kopania i bicia, po znęcanie się psychiczne: np. zastraszanie, poniżanie, upokarzanie, umniejszanie wartości drugiej osoby oraz różne zachowania kontrolujące i izolujące daną osobę od przyjaciół czy rodziny. Przemoc może obejmować również sferę seksualną, materialną. Ofiarami przemocy wewnątrzrodzinnej najczęściej bywają kobiety (60% odnotowanych przypadków przemocy w regionie) i dzieci (20% odnotowanych przypadków przemocy w regionie), niezależnie od różnic geograficznych i kulturowych. Także zjawisko to częściej jest odnotowywane w miastach niż na wsi. Coraz częściej zjawisko to dotyka także niepełnosprawnych i starszych członków rodzin. Istotne jest niedostateczne zabezpieczenie infrastrukturalne oraz brak współpracy ze strony ofiar przemocy ze służbami społecznymi.

- ✚ **nietrwałość współczesnej rodziny** objawiająca się rosnącą liczbą rozwodów. Tendencja ta stała się już zjawiskiem społecznym występującym w różnych środowiskach i warstwach społecznych i jest tym bardziej negatywna, że większość rozwodzących się małżeństw posiada dzieci. Dziecko w rodzinie rozwodzącej się oraz już rozwiedzionej doświadcza sytuacji traumatycznych, powodujących powolne lecz systematyczne gromadzenie się negatywnych doświadczeń o znacznym ładunku emocjonalnym. W rozwoju psychicznym dziecka znaczącą rolę odgrywają interakcje między nim a rodzicami oraz działające mechanizmy naśladownictwa, identyfikacji i modelowania. Brak prawidłowych relacji między ojcem a dziećmi, utrudnia, a nawet uniemożliwia nabywanie wzorów roli ojcowskiej i związanych z nią zachowań oraz

postaw. Region Świętokrzyski należy do grona województw, w których na przestrzeni lat 2010-2011 zmniejszyła się liczba rozwodów (odnotowano zmniejszenie liczby rozwodów o 15%). Natomiast ogólnokrajowe tendencje wskazują na 5% zwiększenie się liczby rozwodów.

- ✚ **niski poziom kultury pedagogicznej rodziców**, powodujący powstawanie trudności wychowawczych takich jak: brak umiejętności tworzenia sytuacji wychowawczych, braki w wiedzy z zakresu psychofizycznego rozwoju, celów i metod wychowawczych, słaba znajomość potrzeb i zainteresowań dziecka, niedostateczna wiedza o zabawach i grach dostosowanych do wieku dziecka i znaczenia ich funkcji w rozwoju dziecka. Powyższemu towarzyszy często przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie dziecka na inne podmioty i instytucje – przedszkole, szkołę, Kościoły i związki wyznaniowe.
- ✚ **niekontrolowany i coraz większy wpływ mass mediów**: telewizji, komputera, internetu, ograniczających bezpośrednie kontakty dzieci z rodzicami, jednocześnie wpływających na spostrzeganie i identyfikowanie rzeczywistości. Oddziaływanie środków masowego przekazu przejawia się w postawach, myślach, uczuciach, odrywa od rzeczywistego życia. Tworzony sztuczny świat medialny z własnymi wzorcami do naśladowania; rodzi obojętność, przemoc, przekłamywanie treści, propaguje wolność bez odpowiedzialności przez co coraz mniej czasu poświęcają domownicy na wspólne, aktywne formy spędzania czasu wolnego.²³

Tadeusz Pilch wyróżnia dwie podstawowe orientacje, które skrótowo opisują skale zagrożeń czyhających na rodzinę.

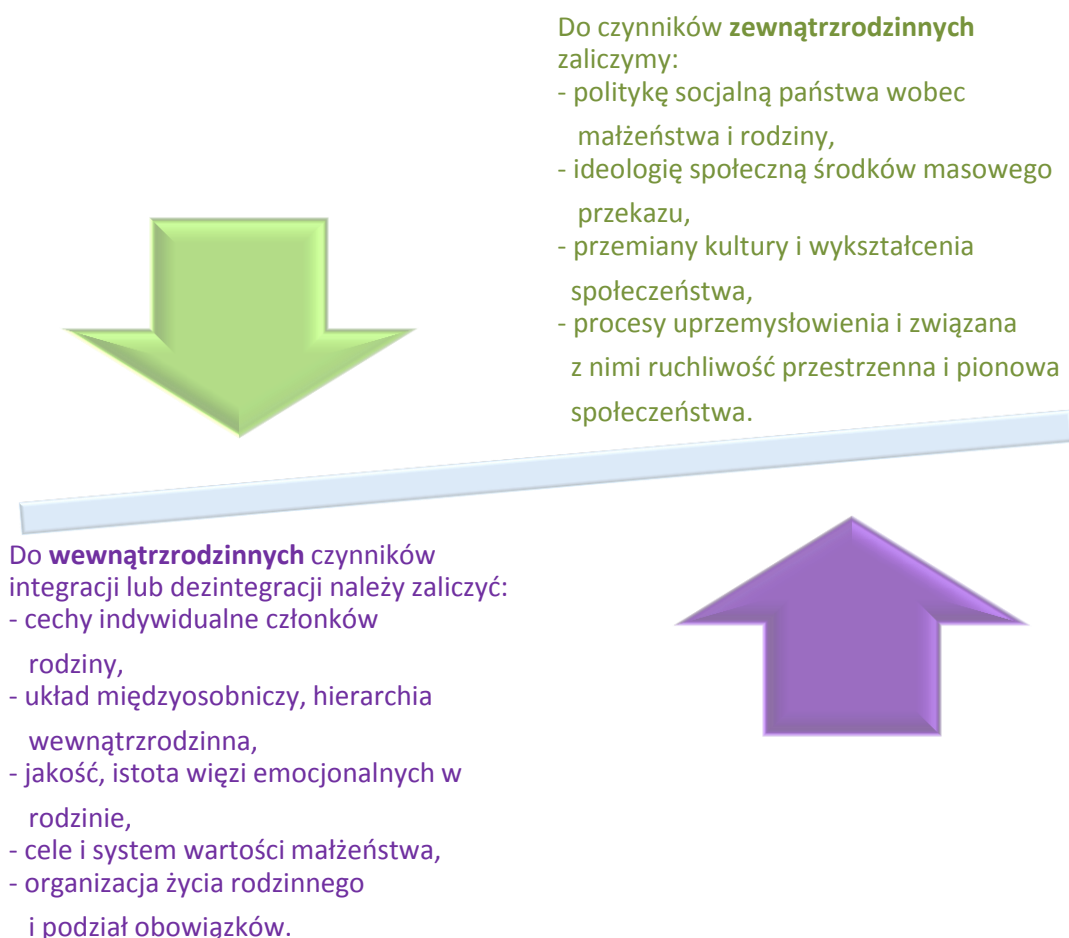
Pierwsza orientacja doszukuje się przyczyn w przemianach cywilizacyjnych, tj. procesach industrializacji, urbanizacji, intensywnym rozwoju nauki i techniki, które doprowadziły do znaczących przeobrażeń społeczno-ekonomicznych i kulturowych.

Druga orientacja zagrożenia rodziny zrzuca na karb tradycyjnej obyczajowości, desakralizacji małżeństwa i rodziny. Najpowszechniejszym podziałem czynników dezintegrujących rodzinę ze względu na źródła zagrożenia jest podział na czynniki wewnątrzrodzinne i zewnątrzrodzinne zaprezentowany poniżej w formie graficznej.

²³ *Rodzina współczesna*. Z. Tyszka, Warszawa 1999r.

Schemat nr 19: Podział źródeł zagrożenia dezintegrujących rodzinę ze względu na czynniki wewnątrzrodzinne i zewnętrzno - rodzinne.

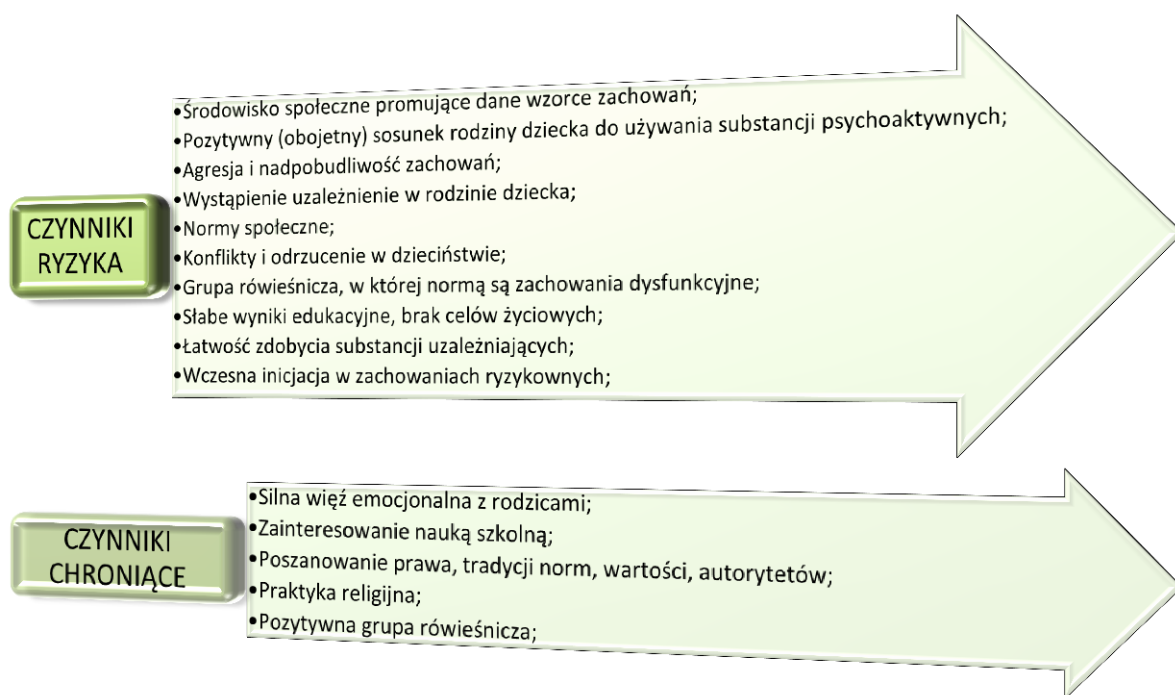
Źródło: opracowanie własne ROPS.

6.3. Działania profilaktyczne i wspierające rodzinę w województwie świętokrzyskim.

Profilaktyka jest jednym ze sposobów reagowania na rozmaite zjawiska, które są oceniane jako szkodliwe i niepożądane. W pracy socjalnej ma na celu eliminację lub redukcję czynników ryzyka oraz wzmacnianie czynników chroniących, przy czym czynniki ryzyka to zespoły przyczyn, które warunkują występowanie zachowań problemowych wśród dzieci i młodzieży.

Schemat nr 20; Czynniki ryzyka i czynniki chroniące zachowania problemowe.

Źródło: opracowanie własne.

W obliczu nasilania się zjawiska dysfunkcyjności i dezorganizacji rodzin niezbędnym staje się podejmowanie działań wspomagających rodziny w prawidłowym wykonywaniu swoich funkcji. Dokonujące się we współczesnym świecie zmiany społeczno-kulturowe, obyczajowe, ekonomiczne, polityczne, światopoglądowe wywołują głębokie przeobrażenia w rodzinie niosąc ze sobą wiele pozytywnych skutków, lecz jednocześnie mogą pogłębiać negatywne zjawiska jak: zaburzenia w zakresie struktury, funkcji, więzi i relacji między członkami rodziny, nieudolność i bezradność w wychowaniu dzieci, patologie w rodzinie. Zjawiska te wpływają na powstawanie i rozwijanie się szeregu zaburzeń w rozwoju dzieci i młodzieży. Do najważniejszych czynników ryzyka tkwiących w środowisku rodzinnym należą m.in.:

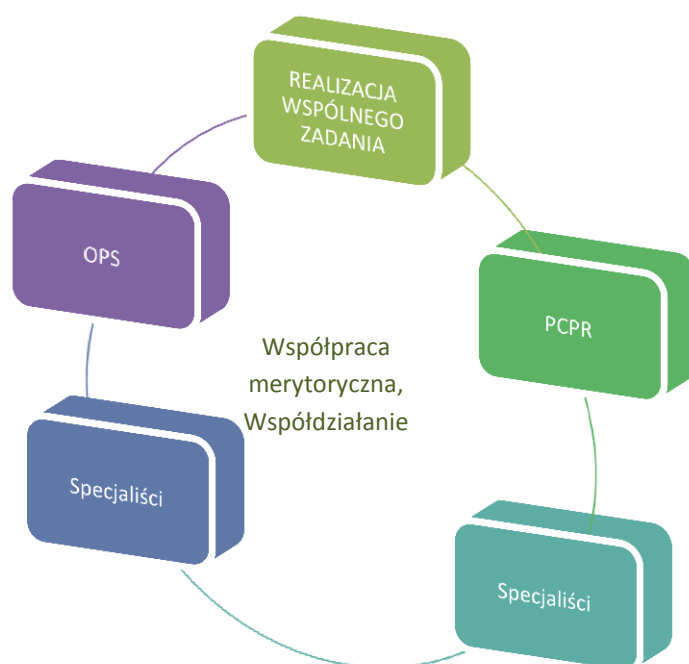
- ✚ zaburzenia w zakresie struktury rodziny np.: rozwód, separacja;
- ✚ nieprawidłowości w zakresie więzi interpersonalnych w rodzinie;
- ✚ negatywne postawy rodzicielskie np.: unikanie kontaktu z dzieckiem, postawa nadmiernie opiekuńcza, odrzucenie emocjonalne dziecka;
- ✚ brak konsekwentnego systemu wychowawczego oraz błędy wychowawcze np.: liberalizm wychowawczy, system autokratyczny;
- ✚ nadmierna koncentracja rodziców na pracy, karierze i własnych sprawach przy jednoczesnym zaniedbywaniu dzieci;

- ✚ zaburzenia w zakresie hierarchii wartości rodziców np.: kariera, sukces, umiejętności.

Istotną rolę w organizowaniu pomocy i opieki nad dzieckiem oraz rodziną w środowisku lokalnym odgrywa polityka społeczna państwa. Elementem polityki społecznej jest pomoc społeczna, której celem jest zaspokajanie podstawowych potrzeb jednostek i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz osób, które wymagają pomocy z tytułu zagrożeń związanych ze zjawiskami patologii społecznej.

Schemat nr 21; Współpraca specjalistów z ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie na rzecz rodziny.

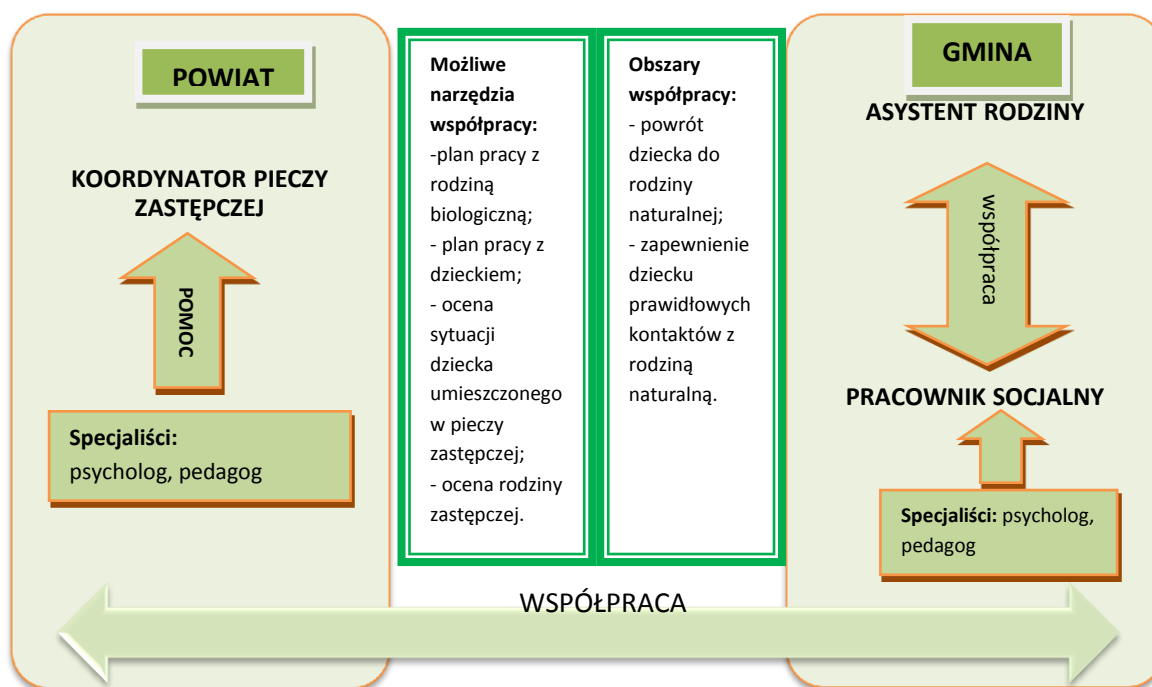
Źródło: opracowanie własne ROPS, dane Problemy społeczne nr 5/2012r.

Taki rodzaj współpracy dotyczy zadań powiatu i gminy, gdy ustawa nie przewiduje współpracy systemowej.

W pracy na rzecz rodziny niezmiernie ważne jest koordynowanie działań wszystkich instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny z uwagi na fakt, iż problemy często wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli, należy ją przede wszystkim wspierać i wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Schemat nr 22; Współdziałanie specjalistów z ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie na rzecz rodziny.

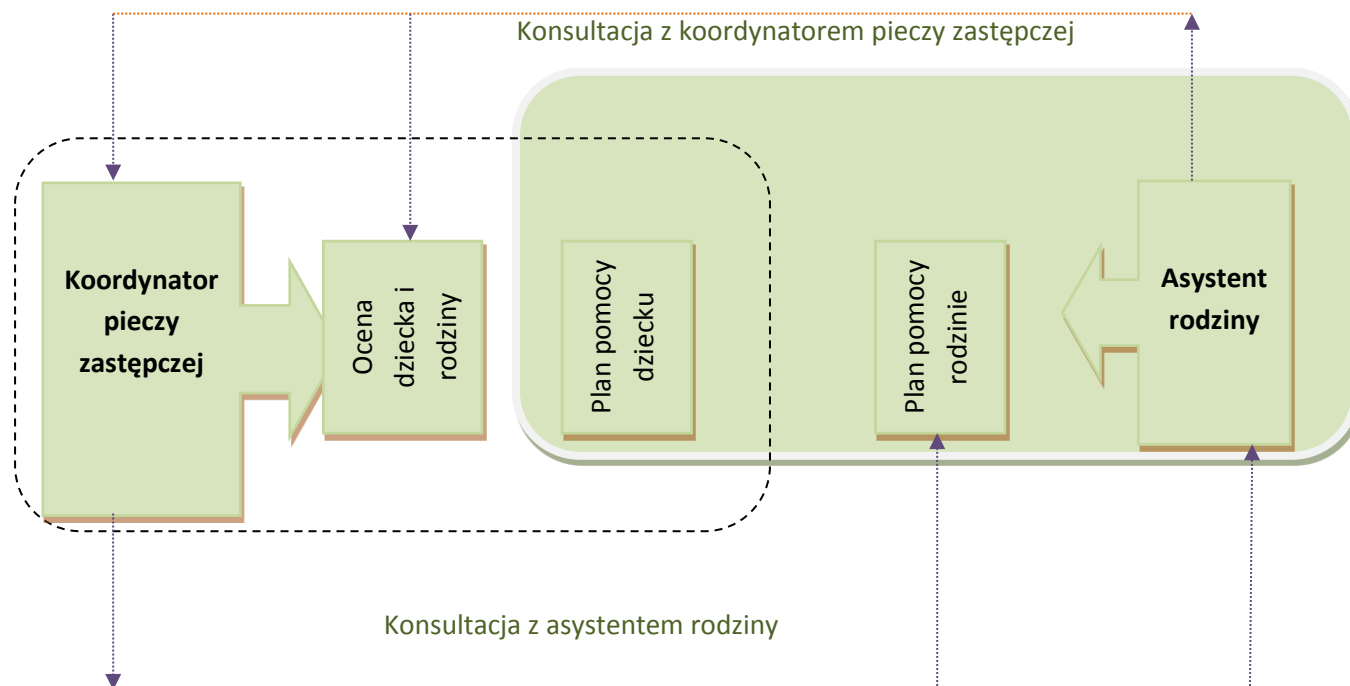

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Mówiąc o konieczności budowy lokalnego systemu wsparcia rodzin należy mieć na uwadze konieczność włączenia w te działania nie tylko pracowników pomocy społecznej, ale także wszystkich innych instytucji zajmujących się rodziną i wspomagających prawidłowe jej funkcjonowanie, niezależnie od dysfunkcji jakie w niej występują. Przy tak szerokim podejściu szczególnie zasadne wydaje się położenie większego nacisku na standaryzację usług tym bardziej, że w systemie pomocy dziecku i rodzinie znaczna część usług świadczona jest przez organizacje pozarządowe.

Schemat nr 23; Współpraca koordynatora pieczy zastępczej i asystenta rodziny.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Pierwszoplanowe znaczenie w organizowaniu pomocy rodzinie ma stosowanie programów profilaktycznych, mających za zadanie osiągnięcie takiego poziomu funkcjonowania rodziny, który umożliwi jej pokonanie sytuacji kryzysowej, a także pomoże znaleźć lepsze sposoby radzenia sobie w życiu tak, aby mogła sama decydować co jest dla niej najważniejsze. Na terenie kraju realizowany jest program pn. *Szkoła dla rodziców i wychowawców*. Jego głównym celem jest wspieranie rodziców i wychowawców w radzeniu sobie w codziennych kontaktach z dziećmi i młodzieżą. Nauka umiejętności lepszego porozumiewania się, refleksja nad własną postawą wychowawczą, wymiana doświadczeń między rodzicami. W roku 2011 w programie na terenie województwa wzięło **udział 47 osób** w tym: 12 rodziców, 35 nauczycieli oraz 1 szkoła (w kraju: 4119 rodziców, 619 nauczycieli, 199 szkół)²⁴.

Istotnym elementem działań profilaktycznych są organizowane warsztaty, szkolenia, sympozja dla nauczycieli, rodziców oraz opiekunów. Rokrocznie na terenie województwa odbywają się Świętokrzyskie Dni Profilaktyki w ramach, których prowadzone są różnorodne działania m.in. warsztaty dla młodzieży, nauczycieli i pedagogów, festyny rodzinne oraz konkursy sportowe i artystyczne, a także akcje profilaktyczno-edukacyjne w zakresie:

²⁴ Sprawozdanie z realizacji programu „Szkoła dla rodziców i wychowawców” w 2011 roku.

profilaktyki uzależnień, zapobiegania przemocy w rodzinie, budowania konstruktywnych relacji, roli rodziny we współczesnym świecie oraz rodzin z problemem alkoholowym.

Ponadto organizowane przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli projekty, szkolenia i konferencje dotyczące rozwiązywania problemów oraz zapobiegania problemom dzieci i rodzinnym:

- ✚ Projekt edukacyjny „ABC rozwoju psychicznego dziecka”;
- ✚ Projekt „Akademia Wychowania”;
- ✚ Projekt „Kreatywny uczeń XXI wieku”;
- ✚ Projekt „PI Wczoraj wykluczenie jutro zatrudnienie”;
- ✚ Projekt „Polonistyczna Dolina”;
- ✚ Projekt „Od grosika do złotówki”;
- ✚ Projekt „Szkolna interwencja profilaktyczna w sytuacjach kryzysowych”;
- ✚ Projekt „Poznaj swój wybrany zawód”;
- ✚ Projekt „Szybuj bezpiecznie w internetowej chmurze”;
- ✚ Projekt „Młodzieżowy Inkubator Przedsiębiorczości”;
- ✚ Konferencja „Szkoła – instytucja szybkiego reagowania na problemy i potrzeby dzieci i młodzieży”;
- ✚ Konferencja „Organizowanie pomocy psychologiczno- pedagogicznej dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”;
- ✚ Warsztaty w ramach projektu „Otwarta Twoja kariera”.

VII Obszar pomocy społecznej wspierający rodzinę.

7.1. Zadania samorządu gminnego, powiatowego i województwa w świetle ustawy o pomocy społecznej.

Organizowanie pomocy społecznej i udzielanie świadczeń zostało rozdzielone pomiędzy organy rządowe i samorządowe, centralne i terenowe. Podział ten oparty jest na zasadzie pomocniczości, która stanowi podstawę do określenia zadań publicznych i ich rozdzielenia pomiędzy poszczególne szczeble władz oraz ustalenia zasad wykonywania tych zadań.

W myśl idei subsydiarności najwięcej zadań z zakresu pomocy społecznej wypełnia gmina jako najmniejsza i najbliższa jednostce wspólnota, mogąca najszybciej zareagować w obliczu sytuacji kryzysowej.

Zadania gmin w zakresie pomocy społecznej są bardzo rozległe i zróżnicowane, obejmują m.in. zapewnienie podstaw egzystencji (dostarczenie ubrania, posiłku i zorganizowanie pogrzebu), przyznawanie zasiłków, prowadzenie pracy socjalnej, utrzymywanie infrastruktury socjalno-technicznej, organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, ochronę dziecka i rodziny, planowanie i sprawozdawczość.

Zadania przekraczające możliwości organizacyjno - finansowe gmin, realizowane są przez powiaty. Zajmują się one udzielaniem bardziej wyspecjalizowanego wsparcia niż gminy. Organizują opiekę nad dzieckiem, pomoc rodzinom i osobom niepełnosprawnym, prowadzą działania integracyjne skierowane głównie do osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, w tym do młodzieży opuszczającej różne placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego oraz uchodźców. Zadaniem powiatu jest również dbałość o odpowiednie przygotowanie kadr pomocy społecznej, poprzez organizowanie szkoleń, prowadzenie doskonalenia zawodowego oraz doradztwa metodycznego.

Najmniej zadań z zakresu pomocy społecznej wypełnia samorząd wojewódzki. Kompetencje samorządu wojewódzkiego nie obejmują zadań, które dotyczyłyby zaspokajania potrzeb indywidualnych poprzez świadczenia rzeczowe, finansowe czy usługi. Zadania samorządu wojewódzkiego sprowadzają się przede wszystkim w działalności promocyjnej, programowej, inspiratorskiej, analitycznej, wspierającej, koordynującej oraz do szkolenia kadr.

Organami administracji rządowej realizującymi zadania w sferze pomocy społecznej są

województwa i minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. Zadania z zakresu administracji rządowej na podstawie zlecenia zadań wykonują organy samorządu terytorialnego. Ustawowe zlecenie zadań w sferze pomocy społecznej dotyczy przede wszystkim gmin i powiatów. Wśród tych zadań można wymienić m.in.: wypłacanie zasiłków stałych; opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne; organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi; przyznawanie zasiłków celowych; prowadzenie placówek dla osób z zaburzeniami psychicznymi; organizowanie pomocy dla cudzoziemców, w tym uchodźców; podejmowanie działań związanych z przysposobieniem międzynarodowym dzieci; realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej. Samorząd wojewódzki w obszarze pomocy społecznej wykonuje dwa rozległe zadania zlecane z administracji rządowej. Należą do nich: koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego oraz organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych.

7.2. Infrastruktura społeczna regionu świętokrzyskiego

Infrastruktura społeczna jest definicją bardzo szeroką i oznacza zespół urządzeń i instytucji publicznych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa i bezpośrednio zaspokajających potrzeby społeczne w dziedzinie nauki, kultury, oświaty, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wypoczynku, kultury fizycznej, porządku publicznego, administracji, wymiaru sprawiedliwości, a także organizacje społeczne.

Sfera mieszkalnictwa jest niezmiernie istotna, mieszkanie jest jednym z podstawowych dóbr jednocześnie zaspokajającym szereg potrzeb jednostki i rodziny. Pomimo dużego znaczenia od dziesięcioleci sytuacja na rynku mieszkaniowym jest zła i występuje znaczący deficyt mieszkań.

W 2011 roku efekty budownictwa mieszkaniowego, jakie zostały uzyskane w województwie świętokrzyskim były nieznacznie lepsze niż rok wcześniej, a mianowicie:

- wzrosła liczba mieszkań oddanych do użytkowania;
- wzrosła liczba wydanych pozwoleń na ich realizację;
- wzrosła liczba rozpoczętych budów.

W województwie świętokrzyskim, w przeciwieństwie do sytuacji ogólnokrajowej odnotowano tendencję wzrostową w zakresie liczby oddanych do użytkowania mieszkań – nastąpił 30,6% wzrost w stosunku do roku 2010.

Jedną z form pomocy mieszkaniowej realizowaną przez samorządy gminne są mieszkania socjalne. Pojęcie „**mieszkania socjalnego**” na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego określone jest jako „mieszkania występujące jedynie w zasobach gminnych. Są

to zwykle mieszkania o obniżonej wartości użytkowej wynikającej z gorszego wyposażenia technicznego. Zajmowane są na podstawie umowy najmu na taki lokal. Przeznaczone są dla rodzin, które znalazły się w niedostatku”²⁵. Na terenach gmin znajdowało się 2.621 mieszkań socjalnych, a liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne kształtowała się na poziomie 2.632 osób. W odniesieniu do roku 2010 nastąpił znaczny wzrost osób oczekujących na mieszkanie socjalne, odsetek zwiększył się o 61%.

Na infrastrukturę społeczną składają się m.in. żłobki, przedszkola, szkoły, uczelnie wyższe, biblioteki.

Według danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej na 2012r., w województwie funkcjonuje obecnie jedynie 7 żłobków, a liczba dzieci oczekujących na miejsce w żłobkach wynosi 200.

Według danych z gmin, liczba przedszkoli w naszym regionie wyniosła 367, natomiast liczba dzieci oczekujących na miejsce w przedszkolu kształtuje się na poziomie 3.039. Najwięcej placówek funkcjonuje na terenie miasta Kielce (47), Jędrzejowa (25) oraz Starachowic (19).

Na terenie Województwa Świętokrzyskiego w 2011 roku funkcjonowały 552 szkoły podstawowe oraz 219 szkół gimnazjalnych, a także 15 uczelni wyższych, w tym 11 w Kielcach.

Liczba świetlic dla dzieci i klubów dla młodzieży w roku 2011 ukształtowała się na poziomie 441. W województwie odnotowano wzrost w tym zakresie o 84 placówki w odniesieniu do roku 2010. Odmienna sytuacja występuje w przypadku bibliotek, gdzie odnotowano tendencję spadkową. W roku 2011 ich liczba zmalała w odniesieniu do roku 2010 – odpowiednio z 306 do 303. Liczba domów kultury na terenie Województwa Świętokrzyskiego wyniosła w 2011 roku 83 placówki i wzrosła o 13 takich obiektów w porównaniu do roku 2010. Liczba obiektów sportowych oraz liczba sal widowiskowych w roku 2011 wyniosła odpowiednio 692 i 50.

---

²⁵ Gospodarka Mieszkaniowa w 2005 r., Warszawa 2006.

7.3. Zaplecze instytucjonalno-kadrowe pomocy społecznej

Istotnym warunkiem świadczenia odpowiedniej pomocy osobom potrzebującym jest właściwie rozwinięta infrastruktura socjalna. Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie województwa wykonują:

- ✚ 102 ośrodki pomocy społecznej;
- ✚ 14 Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (w tym Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Kielcach realizujący zadania pomocy społecznej zarówno gminy, jak i powiatu);
- ✚ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Zadania sfery społecznej realizowane są przez kadrę pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej. Na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2011r. wynika, iż w 2011r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 2.460 osób w tym 734 pracowników socjalnych, co stanowi 29,8% ogółu zatrudnionych. Natomiast w powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnionych było łącznie 390 osób z czego 75 to pracownicy socjalni (19,2%).

Na realizację zadań zleconych z administracji rządowej ośrodki pomocy społecznej w 2011r. wydatkowały kwotę 376.136.000 zł, na realizację zadań własnych 204.245.000 zł. Ponadto ośrodki pomocy społecznej zrealizowały projekty finansowane ze środków Unijnych na kwotę 24.610.000 zł.

Natomiast powiatowe centra pomocy rodzinie w 2011r. na realizację zadań z zakresu administracji rządowej wydatkowały kwotę 9.680.000 zł, na zadania własne 129.316.000 zł, na realizację projektów finansowanych ze środków UE – 12.611.000 zł.

Domy Pomocy Społecznej to instytucje świadczące na poziomie obowiązującego standardu usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne w formach i zakresie wynikających z indywidualnych potrzeb osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Na terenie województwa funkcjonuje łącznie 35 domów pomocy społecznej z łączną liczbą 3.453 miejsca.

Ośrodki wsparcia są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodkach wsparcia znajdują się miejsca całodobowego okresowego pobytu. Ośrodkiem wsparcia może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych, klub samopomocy. Na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2011

wynika, iż na terenie województwa Świętokrzyskiego zostało utworzonych 90 ośrodków wsparcia w tym m.in. 31 środowiskowych domów samopomocy, 18 noclegowni, schronisk i domów dla bezdomnych, 9 dziennych domów pomocy.

Rodzinne Domy Dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. W rodzinnym domu dziecka, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci. W województwie świętokrzyskim w 2012 r. funkcjonowało 12 Rodzinnych Domów Dziecka.

Kluby samopomocy mają za zadanie przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wsparcie wszelkich osób z różnorodnymi problemami, minimalizowanie skutków bezrobocia, promowanie aktywności i przedsiębiorczości społecznej, pomoc w wychodzeniu z izolacji i osamotnienia, wzmocnienie poczucia wiary w siebie i akceptacji swojej osoby. W 2011r. na terenie województwa funkcjonowały 3 tego typu kluby.

Mieszkania chronione stanowi niepieniężną formę pomocy społecznej, przygotowującą pod opieką specjalistów osoby w nim przebywające do samodzielnego funkcjonowania i integracji ze środowiskiem lokalnym. Są to mieszkania przeznaczone dla osób, które aktywnie uczestniczą w procesie usamodzielnienia lecz nie posiadają możliwości powrotu do miejsca stałego zameldowania z uwagi na jego brak lub dysfunkcje występujące w rodzinie. W regionie zgodnie z posiadanymi danymi w 2011r. funkcjonowało 29 mieszkań.

Ośrodki Interwencji Kryzysowej są wielofunkcyjnymi ośrodkami wsparcia. Placówka świadczy pomoc osobom, dzieciom, rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej w wyniku zdarzenia losowego, sytuacji rodzinnej lub trudnych przeżyć osobistych. Na terenie Województwa Świętokrzyskiego zostało utworzone 10 ośrodków interwencji kryzysowej.

Kluby Integracji Społecznej są jednostkami organizacyjnymi, których celem jest realizacja działań umożliwiających udzielenie osobom oraz ich rodzinom pomocy: w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych w miejscu zamieszkania, pobytu lub pracy oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. W regionie funkcjonuje 12 klubów integracji społecznej,

Centrum Integracji Społecznej to jednostka realizująca zadania z zakresu reintegracji zawodowej i społecznej poprzez prowadzenie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym programów edukacyjnych, obejmujących m.in. nabywanie umiejętności zawodowych, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia. W regionie

świętokrzyskim działają 4 centra integracji społecznej.

Kluby Seniora to ośrodki, które zajmują się rozwojem życia kulturalnego, oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego osób starszych²⁶. Współcześnie Kluby Seniora powstają najczęściej przy osiedlach mieszkaniowych, co ma sprzyjać małej odległości od swoich potencjalnych uczestników. Możliwe są jednak inne umiejscowienia Klubów Seniora między innymi przy parafiach, stowarzyszeniach czy zakładach pracy. Na terenie województwa funkcjonuje 25 klubów seniora.

Warsztaty Terapii Zajęciowej to placówki wyodrębnione organizacyjnie i finansowo, które mają na celu stwarzanie osobom z niepełnosprawnością możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej. W województwie funkcjonuje 25 warsztatów terapii zajęciowej,

Zakłady aktywności zawodowej ich celem jest zatrudnianie osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz poprzez prowadzenie rehabilitacji zawodowej i społecznej, przygotowywanie ich do samodzielnego i niezależnego życia adekwatnego do ich możliwości. W województwie funkcjonują 2 zakłady aktywności zawodowej.

Uniwersytety III Wieku to placówki dydaktyczne dla osób w podeszłym wieku. Celem działania jest poprawa jakości życia, aktywizacja ludzi starszych, a także „wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy - wiedzy, umiejętności i doświadczenia życiowego, dla rozwoju gospodarczego i społecznego kraju”. W regionie w 2011r działało 6 uniwersytetów trzeciego wieku.²⁷

7.4. Powody ubiegania się o pomoc

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia, jak również zapobieganie takim sytuacjom. Pomoc społeczna polega przede wszystkim na²⁸:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;

---

²⁶ A. Leszczyńska – Rejchert, *Człowiek starszy i jego wspomaganie – w stronę pedagogiki starości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn: 2007.

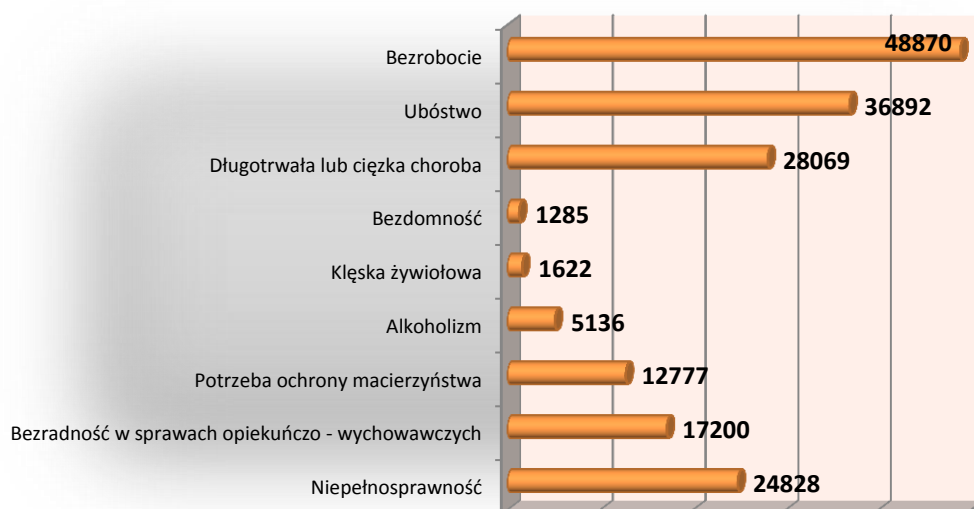
²⁷ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej na 2011r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego.

²⁸ Ustawa z 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Wykres nr 40; Powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w 2011r.

Źródło: opracowanie własne ROPS, dane Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012 - 2017

Powyższy wykres odzwierciedla najczęstsze powody ubiegania się o pomoc społeczną mieszkańców województwa Świętokrzyskiego. Najczęstszą przyczyną ubiegania się o świadczenia z zakresu pomocy społecznej w regionie w 2011 r. było **bezrobocie**. Z tego tytułu udzielono pomocy 48 974 osobom. Kolejną przyczyną było **ubóstwo** – udzielono pomocy 36892 osobom oraz **długotrwała i ciężka choroba** – pomoc z tego tytułu otrzymało 28.069 osób.

Na uwagę zasługuje fakt, iż znacząca liczba osób otrzymuje świadczenia pomocy społecznej z tytułu:

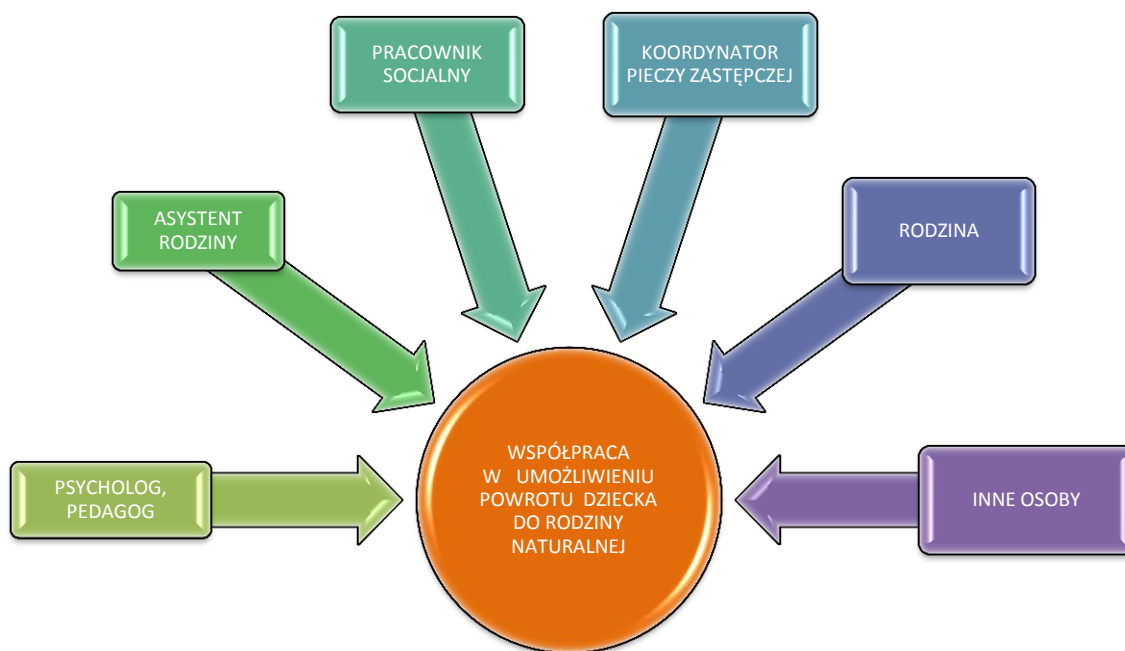
- ✚ **bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych** (17.200 osób). Tego typu świadczenia stosowane są w przypadku rodzin niepełnych oraz wielodzietnych, w których niemożność poradzenia sobie w trudnej sytuacji oraz zaspokojenia podstawowych potrzeb wyływa z ograniczonych środków, nieumiejętności

sprawowania funkcji opiekuńczo wychowawczej lub niewłaściwego prowadzenia gospodarstwa domowego;

- ✚ **potrzeba ochrony macierzyństwa** (12.777 osób), należy przez to rozumieć podejmowanie przez organy pomocowe działań, skierowanych do kobiet posiadających dzieci do 18 roku życia, dzięki którym zostanie zapewniona przez matkę właściwa opieka nad dzieckiem. Potrzeba ochrony macierzyństwa jest najistotniejsza w pierwszym okresie życia dziecka i to wówczas w największej liczbie przypadków przyznawane są świadczenia z tego powodu. W katalogu świadczeń, które można uzyskać z tego powodu znajduje się zasiłek rodzinny oraz przewidziane do niego dodatki, takie jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu okresu jego pobierania.

Schemat nr 24; Zespół interdyscyplinarny na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Zespół Interdyscyplinarny współpracuje w opracowaniu, realizacji i oceny realizacji planu pomocy dziecku przebywającemu w pieczy zastępczej i rodzinie naturalnej dziecka.

VIII Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z podstawowych metod analizy strategicznej, może być także wykorzystywana w wielu sferach funkcjonowania przedsiębiorstw, instytucji jako technika diagnozy organizacji. Nazwa tej metody jest akronimem angielskich słów: *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse potencjalne lub zaistniałe w otoczeniu), *threats* (zagrożenia prawdopodobne lub istniejące w otoczeniu).

	Mocne strony	Słabe strony	
Mocne strony	Możliwość pozyskiwania środków UE. Szeroka oferta szkoleniowa oraz podnoszenie kwalifikacji (szkolenia) dla rodzin zastępczych. Tendencja wzrostowa przeciętnego miesięcznego dochodu na osobę w gospodarstwie domowym. Wzrost współpracy z III sektorem, gotowość do brania udziału w działaniach na rzecz rodzin zastępczych. Wzrost liczby rodzin zastępczych. Podnoszenie kwalifikacji pracowników socjalnych. Zdiagnozowane przez ROPS występujące w regionie problemy społeczne. Sieć powiązań między instytucjami na rzecz rodziny.	Wysoki poziom migracji osób młodych oraz brak mechanizmów powstrzymujących to zjawisko. Niska świadomość znaczenia rodziny. Niedostateczne przygotowanie młodych osób do pełnienia ról w rodzinie. Niekorzystne prognozy demograficzne oraz ujemne saldo przyrostu naturalnego. Wysoka stopa bezrobocia. Wysoki poziom inflacji. Niska świadomość społeczna dotycząca tematyki rodzicielstwa zastępczego. Rosnąca bezradność rodzin w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.	Słabe strony

	Zcentralizowana pomoc dla rodzin adopcyjnych. Szerszy przekaz informacji o rodzicielstwie również zastępczym poprzez massmedia. Gotowość społeczeństwa do współdziałania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, rodzicielskich oraz problemów rynku pracy. Dobrze rozwinięta sieć poradnictwa w strukturach powiatowych. Inicjowanie programów informacyjnych i profilaktycznych w obszarze problemów rodzinnych. Rozwój sieci placówek wsparcia dziennego oferujących program socjoterapeutyczny.	Brak gminnych programów na rzecz wspierania rodziny. Mała liczba zatrudnionych asystentów rodziny. Niewystarczająca liczba i nierównomiernie rozłożenie instytucji wsparcia rodziny. Brak zintegrowanej, wielopłaszczyznowej polityki prorodzinnej państwa. Niewystarczające zaangażowanie organizacji pozarządowych. Niespójne zapisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Brak systemowych, długotrwałych rozwiązań w zakresie wsparcia rodzin.	

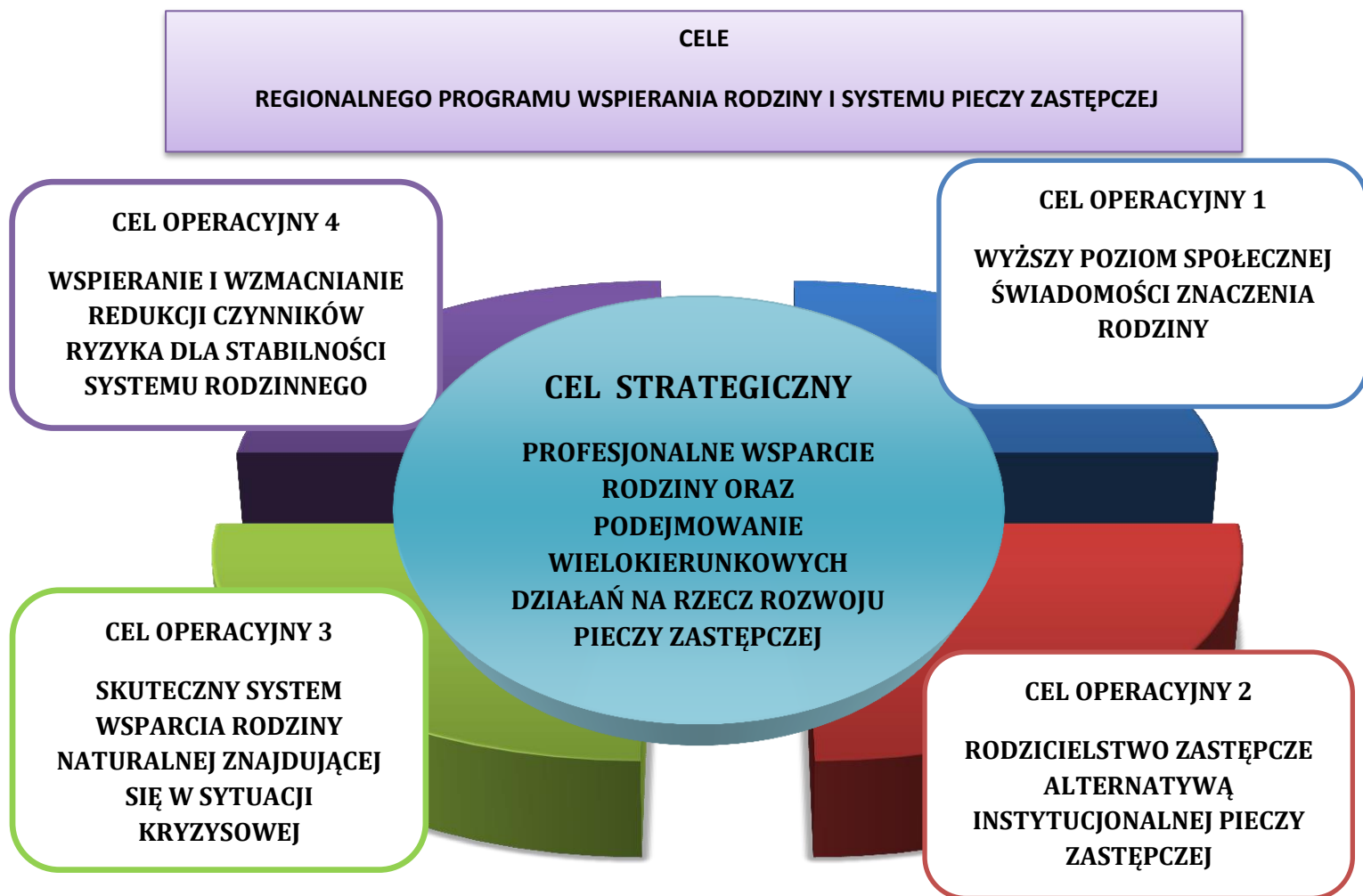
	Szanse	Zagrożenia	
Szanse	Realizacja w szkołach przedmiotu „Przystosowanie do życia w rodzinie”. Kampanie informacyjne promujące rodzinną pieczę zastępczą. Stale rozwijająca się sieć wsparcia dla rodziców i rodzin zastępczych. Duża akceptacja społeczna dla tworzenia systemu pieczy zastępczej. Planowanie strategiczne w obszarze rozwiązywania problemów rodzinnych i współpracy z podmiotami działającymi na rzecz rodziny. Wzmocnienie koordynacji pracy z rodziną. Zwiększenie potencjału podmiotów zajmujących się pomocą rodzinie. Zwiększenie uczestnictwa samorządów terytorialnych w programach wspierających rodzinę. Pomoc finansowa w postaci programów rządowych dla rodzin i dzieci.	Odływ z regionu młodej, wykwalifikowanej kadry pracowniczej. Brak instrumentów polityki prorodzinnej. Nierównomierny dostęp do świadczeń/usług społecznych. Niewydolność asystentów spowodowana przeciążeniem pracą. Rozluźnienie więzi rodzinnych wynikających z migracji zarobkowych, kwestia opieki i organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w województwie. Brak wzorców i autorytetów dla dzieci i młodzieży. Konsumpcyjny styl życia. Brak twórczego sposobu spędzania czasu wolnego z rodziną. Brak wystarczających środków finansowych na realizację wdrażanych ustaw. Pogłębiający się kryzys finansowy społeczeństwa i rodziny. Niewłaściwe promowanie przez media wzorców i zachowań - trwałości rodziny, wolności związków. Niepełnoetatowość rodzin przekładająca się na ponadnormatywny czas pracy. Rozwijające się nowe formy przemocy.	Zagrożenia

		Utrudnianie przez rodziców biologicznych procesu przysposobienia dziecka. Brak kandydatów na przyjęcie do rodzinnej pieczy zastępczej dzieci niepełnosprawnych z zaburzeniami zachowań oraz nastolatków. Brak wystarczającej pracy w środowisku z rodziną dziecka. Ograniczona dostępność do specjalistycznego poradnictwa głównie na terenach wiejskich i małych miejscowości.	

IX Cele Programu

Dokonana diagnoza w „Regionalnym Programie Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2018” pozwoliła na określenie celu nadrzędnego i opracowanie celów szczegółowych. Cele Programu są spójne z celami wskazanymi w :

- ✚ Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012 – 2020;
  - Cel Strategiczny I – Cel Operacyjny 3;
  - Cel Strategiczny III – Cel Operacyjny 3;

- ✚ Świętokrzyskim Programem Pomocy Społecznej na lata 2012 – 2017;
  - Cel Operacyjny 3;

- ✚ Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016.
  - Cel Operacyjny 3;

Cel operacyjny nr 1: Wyższy poziom społecznej świadomości znaczenia rodziny.

Działania	Rezultaty	Wskaźniki
Wsparcie inicjatyw promujących wartości rodzinne i międzypokoleniowe.	Wzrost integracji i więzi rodzinnej. Większa świadomość znaczenia więzi międzypokoleniowych. Promocja młodych rodzin. Zwiększenie zainteresowania historią rodziny/ rodów.	Liczba podjętych kampanii/ inicjatyw przez organy administracji rządowej i samorządy terytorialne. Liczba programów wspierających wartości rodzinne. Liczba organizacji, stowarzyszeń, związków wyznaniowych.
Wzmocnienie prawidłowego funkcjonowania rodziny i ukazanie pozytywnych wzorców.	Wzrost świadomości na temat roli i znaczenia rodziny oraz więzi międzypokoleniowych. Zmniejszenie liczby rozwodów i separacji. Zapobieganie negatywnym skutkom migracji zarobkowej.	Liczba zawartych małżeństw. Liczba separacji i rozwodów. Liczba osób migrujących zarobkowo.
Promowanie wśród młodzieży właściwego przygotowania do pełnienia roli małżeńskiej i rodzinnej.	Wzrost świadomego rodzicielstwa i odpowiedzialności za rodzinę. Przygotowanie młodzieży do pełnienia przyszłych ról w rodzinie. Promocja wzorowej rodziny.	Liczba małoletnich matek (samotnych i pozostających w związku małżeńskim). Liczba rodzin zastępczych do których zostały przyjęte dzieci urodzone przez małoletnie matki. Liczba przyjętych dzieci do rodzin zastępczych. Liczba dzieci skierowanych do adopcji urodzonych przez małoletnie matki. Liczba matek samotnych przebywających w schroniskach. Liczba małżeństw zawieranych przed osiągnięciem pełnoletności. Liczba uczestników kursów przedmałżeńskich.

Cel operacyjny nr 2: Rodzicielstwo zastępcze alternatywą instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Działania	Rezultaty	Wskaźniki
Inspirowanie samorządów gminnych i powiatowych do podejmowania działań na rzecz rodziny i pieczy zastępczej w tym opracowywania programów.	Podnoszenie jakości opieki nad dziećmi w pieczy zastępczej. Rozwój pieczy zastępczej rodzinnej efektem zmniejszenia liczby dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Podniesienie granicy wieku dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego programów na rzecz rodziny.	Liczba dzieci z podziałem na wiek umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Liczba gmin/powiatów, które opracowały programy. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację programów.
Promowanie działań na rzecz pozyskiwania kandydatów na rodziców zastępczych i adopcyjnych.	Poprawa sytuacji dzieci pozbawionych opieki rodziny naturalnej. Zwiększenie dostępności do poradnictwa dla kandydatów na rodziców zastępczych i adopcyjnych. Rozwój grup wsparcia i samopomocowych dla kandydatów na rodziców zastępczych i adopcyjnych. Poprawa wizerunku rodzicielstwa zastępczego. Wzrost świadomości społecznej w zakresie zastępczych form opieki nad dzieckiem. Zwiększenie liczby kandydatów na rodziny zastępcze i adopcyjne.	Liczba dzieci, które mogą być przysposobione. Liczba rodzin adopcyjnych/liczba przysposobionych dzieci. Liczba kandydatów na rodziców zastępczych/adopcyjnych. Liczba rozwiązanych rodzin zastępczych. Liczba rozwiązanych adopcji. Liczba grup wsparcia i samopomocowych dla kandydatów na rodziców zastępczych i adopcyjnych.
Wsparcie różnorodnych form pieczy zastępczej.	Udzielenie i zapewnienie specjalistycznej pomocy rodzinom naturalnym, których dziecko umieszczone zostało w pieczy zastępczej. Skrócenie czasu przeprowadzenia procedury przysposobienia dziecka	Liczba asystentów rodzin współpracujących z rodziną naturalną, których dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej. Liczba dzieci, które powróciły z rodziny zastępczej do rodziny naturalnej.

	Rozwój poradnictwa specjalistycznego dla rodziców zastępczych i adopcyjnych. Budowanie kompetencji opiekunów - wychowawczych rodziców zastępczych i adopcyjnych. Tworzenie rodzin wspierających. Tworzenie rodzin pomocowych. Kształcenie i doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą: rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinny dom dziecka, dyrektorów instytucjonalnej pieczy zastępczej.	Liczba dzieci adoptowanych z rodzin zastępczych. Liczba rodzin oczekujących na adopcję. Liczba dzieci oczekujących na przysposobienie. Liczba szkoleń dla rodzin zastępczych/adopcyjnych. Liczba grup wsparcia dla rodziców zastępczych i adopcyjnych. Liczba rodzin pomocowych. Liczba rodzin zastępczych/liczba umieszczonych dzieci w rodzinach zastępczych: spokrewnionych, niezawodowych, zawodowych. Liczba rodzinnych domów dziecka/ liczba dzieci. Wysokość środków przeznaczonych na wsparcie rodzin zastępczych. Liczba dzieci, które były umieszczone w rodzinie zastępczej i powróciły do placówki. Liczba dzieci, które były umieszczone w placówce i zostały przysposobione przez rodzinę zastępczą” Liczba szkoleń, warsztatów, konferencji zorganizowanych dla osób z rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
Zapewnienie wsparcia i pomocy wychowankom opuszczającym rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą.	Aktywizacja społeczno – zawodowa osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze. Rozwój sieci placówek poradnictwa i wsparcia dla usamodzielniających się wychowanków. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz wsparcia pełnoletnich wychowanków. Pomoc finansowa dla pełnoletnich wychowanków.	Liczba usamodzielnionych wychowanków. Liczba zawartych indywidualnych programów usamodzielnienia. Wysokość środków przyznanych na usamodzielnienie. Liczba mieszkań aktywizujących i chronionych.

Cel operacyjny nr 3: Skuteczny system wsparcia rodziny naturalnej znajdującej się w sytuacji kryzysowej.

Działania	Rezultaty	Wskaźniki
Rozwój sieci placówek wsparcia i pomocy w zaspakajaniu podstawowych potrzeb oraz działań profilaktycznych i zaplecza poradnictwa, terapii dla rodzin w kryzysie.	Tworzenie nowych i rozwój istniejących placówek poradnictwa, terapii rodzinnej i wsparcia w gminach oraz powiatach. Zabezpieczanie potrzeb rodzin znajdujących się w kryzysie. Zwiększenie liczby placówek wsparcia dziennego oraz rozwój pracy w formie podwórkowej. Uruchomienie zróżnicowanych form usług wspierających opiekunów (informowanie, szkolenia, poradnictwo medyczne, psychologiczne, prawne). Umożliwienie zagospodarowania potrzeb rekreacyjnych, sportowych i kulturowych dzieci, młodzieży i ich rodzin.	Liczba placówek wsparcia: kółek zainteresowań, ognisk wychowawczych, klubów, świetlic. Liczba streetworkerów. Liczba udzielonych porad/liczba rodzin, którym udzielono porad. Liczba poradni rodzinnych. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Liczba placówek poradnictwa, poradnie psychologiczno – pedagogiczne, liczba punktów świadczących poradnictwo specjalistyczne. Liczba dzieci, które opuszczają pieczę zastępczą i zostały skierowane do Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy.
Rozwój systemu edukacji i poradnictwa rodzinnego w zakresie rozpoznawania zagrożeń demoralizacją i uzależnieniami młodzieży.	Wzrost świadomości na temat zagrożeń, uzależnień dzieci i młodzieży. Rozbudowa usług wspierających rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań. Minimalizacja czynników ryzyka dla stabilności systemu rodzinnego. Rozwój form i instytucji wsparcia dla rodziców i nauczycieli służących rozpoznawaniu uzależnień, dysfunkcji, zagrożeń. Koordinacja działań służących budowie systemów wczesnej sygnalizacji zagrożeń i mechanizmów interwencji w obszarach zagrożenia dzieci i młodzieży.	Liczba rodzin wieloprogowych/dysfunkcyjnych. Liczba nieletnich wobec których stwierdzono demoralizację. Liczba i rodzaj instytucji wspierających rodzinę. Liczba dzieci, które opuszczają placówki opiekuńczo – wychowawcze i powracają do rodzin naturalnych.

Tworzenie systemu wczesnej interwencji dla rodzin zagrożonych kryzysem.	Rozwój systemu wczesnej identyfikacji problemów w rodzinie. Szybka interwencja nakierowana na przeciwdziałanie problemom. Rozwój sieci placówek, poradnictwa, terapii i wsparcia. Utworzenie kompleksowego systemu pomocy dla rodzin. Rozwój inicjatyw samopomocowych. Skoordynowanie działań pomocowych na rzecz rodziny we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Ilość posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych dot. problemów rodzinnych. Liczba koordynatorów, asystentów rodzinnych. Liczba rodzin objętych działaniami koordynatorów i asystentów rodziny. Ilość grup wsparcia dla rodziców. Liczba rodzin wspierających. Liczba kontraktów socjalnych. Liczba rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.
Tworzenie skutecznych rozwiązań na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin oraz zapobieganie eksmisji.	Zwiększenie liczby mieszkań chronionych i socjalnych. Zmniejszenie liczby eksmisji.	Liczba mieszkań socjalnych/chronionych. Liczba nowopowstałych mieszkań w ramach budownictwa socjalnego. Liczba eksmisji.

Cel operacyjny nr 4: Wspieranie i wzmacnianie redukcji czynników ryzyka dla stabilności systemu rodzinnego.

Działania	Rezultaty	Wskaźniki
Wspomaganie rodziców w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.	Stworzenie warunków dla rozwoju polityki prorodzinnej. Propagowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia rodziców. Wsparcie rodzin wielodzietnych i rodziców samotnie wychowujących dzieci.	Liczba żłobków /przedszkoli. Liczba dzieci uczęszczających do żłobków /przedszkoli. Liczba rodzin wielodzietnych. Liczba przyznanych dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka.
Wspieranie działań na rzecz rozwoju współpracy międzyinstytucjonalnej.	Rozwój partnerstwa międzysektorowego. Organizowanie na terenie placówek oświatowych zajęć informacyjno – edukacyjno – warsztatowych wspomagających i rozbudowujących wiedzę rodziców na temat rozwoju dzieci i młodzieży. Rozszerzenie działalności placówek opiekuńczo – wychowawczych i oświatowych o wielofunkcyjne poradnictwo rodzinne i młodzieżowe. Zwiększenie skuteczności współpracy między instytucjami pomocy społecznej, a kuratelą sądową.	Liczba zawiązanych partnerstw na rzecz wsparcia rodziny. Liczba zespołów interdyscyplinarnych ds. rodziny/ liczba posiedzeń. Liczba porad udzielonych rodzinie. Liczba programów nakierowanych na rodziny w środowisku lokalnym. Liczba podjętych działań współpracy ośrodka adopcyjnego z asystentami rodziny, koordynatorami rodzinnej, pieczy zastępczej, pałówkami op. – wych., podmiotami leczniczymi, j.o.p.s., organizacjami pozarządowymi. Liczba szkoleń/ narad roboczych kuratorów z przedstawicielami instytucji pomocy społecznej.
Tworzenie i propagowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, wolontariatem w zakresie pracy z rodziną.	Wzrost zaangażowania organizacji pozarządowych w rozwiązywanie problemów rodzin. Wzrost znaczenia wolontariatu w życiu społecznym. Wdrażanie innowacyjnych projektów i rozwiązań skierowanych na rzecz rodziny.	Liczba konkursów ogłoszonych na realizację zadań na rzecz rodziny. Liczba zadań zleconych w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wspierania rodziny oraz wysokość pozyskanych środków. Liczba zrealizowanych przez NGO's projektów na rzecz rodziny. Wysokość środków przeznaczonych dla organizacji pozarządowych na działania na rzecz rodziny.

Podnoszenie standardów usług świadczonych przez placówki wsparcia dziennego.	Edukacja i animacja. Równoległa praca z dzieckiem i rodziną z uwzględnieniem współdziałania służb społecznych z instytucjami współdziałającymi na rzecz dzieci i młodzieży.	Liczba programów psychokorekcyjno – edukacyjnych dla dzieci i rodzin.
Promowanie współpracy lokalnych podmiotów z rodzicami w sprawach wychowawczych.	Rozwój form i instytucji wsparcia dla rodziców/ wsparcie edukacyjno – doradcze. Rozbudowa usług wspierających rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań np. szkolenie dla rodziców.	Liczba utworzonych „akademii dla rodziców”. Liczba osób korzystających z „akademii dla rodziców”.
Inicjowanie i wspieranie różnorodnych form pracy z rodziną.	Intensyfikacja działań na rzecz rodziny oraz wdrażanie innowacyjnych form pomocy. Uruchamianie programów aktywizujących. Rozbudowa poradnictwa i edukacji środowiskowej adresowanych do kobiet i młodzieży, osób wychowujących dzieci i młodzież. Tworzenie programów pomocy rodzinom wielodzietnym. Tworzenie i promowanie, działań służących ochronie standardów i jakości życia rodziny warunkujących rozwój potomstwa oraz budowaniu, wzmacnianiu sił i potencjału rodziny (grup wsparcia) ochrony rodziny przed dezorganizacją i rozpadem.	Liczba projektów dotyczących wsparcia rodziny pozyskanych z środków zewnętrznych (bezwrotna pomoc zagraniczna). Wysokość pozyskiwanych środków. Liczba rodzin/ uczestników projektów. Liczba programów pomocy rodzinom wielodzietnym. Liczba gmin i powiatów stosujących ulgi i preferencyjne warunki dla rodzin wielodzietnych.
Prowadzenie badań i analiz w zakresie optymalizacji rozwoju zastępczych form opieki.	Diagnoza zjawisk i potrzeb w zakresie rozwoju zastępczych form opieki. Budowanie i wzmacnianie potencjału rozwoju rodziny w regionie /badanie nt. warunków życia rodziny oraz dzieci i młodzieży w regionie profil świętokrzyskich rodzin/.	Liczba przeprowadzonych badań i analiz.
Kształcenie i szkolenie profesjonalnej kadry udzielającej wsparcia dziecku i rodzinie znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej w zakresie diagnozy i wczesnego rozpoznawania dysfunkcji.	Podniesienie jakości świadczonych usług przez kadrę udzielającą wsparcia rodzinie i dziecku. Wdrażanie innowacyjnych metod pracy z rodziną. Rozwój zespołów interdyscyplinarnych ds. rodziny, operacyjnych i strategicznych. Rozwój pracy zespołowej.	Liczba i rodzaj zorganizowanych szkoleń dla kadr/ liczba uczestników. Liczba osób, które podniosły kwalifikacje w poszczególnych formach kształcenia. Liczba zespołów interdyscyplinarnych ds. rodziny. Liczba konferencji rodzinnych, terapii skoncentrowanej na rozwiązywaniu problemu.

Umocnienie ekonomicznej strony rodziny.	Zabezpieczenie ekonomicznej strony rodziny. Zachęcanie do uruchamiania „małych – rodzinnych biznesów”. Zachęcanie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych.	Liczba zatrudnionych rodziców w ramach pracy zdalnej - aktywne zawodowo rodzicielstwo. Liczba udzielonych świadczeń na: dożywianie dzieci, wyprawki szkolne, wypoczynek wakacyjny. Liczba udzielonych zasiłków celowych. Liczba udzielonych pomocy w formie nieoprocentowanej pożyczki. Liczba projektów systemowych aktywizujących zawodowo. Liczba „małych – rodzinnych biznesów”. Liczba pracodawców stosujących elastyczny system pracy.

X Realizatorzy

Realizatorami Programu, są:

- + Organy administracji samorządowej i jej jednostki organizacyjne realizujące zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
- + Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny.
- + Administracja rządowa.
- + Organizacje pozarządowe.

XI Instrumenty finansowe

Budżet Państwa

w tym m.in.:

- + Dotacje celowe na dofinansowanie zadań i wspieranie projektów jednostek samorządu terytorialnego szczebla powiatowego i gminnego w ramach „Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy zastępczej.

Budżet Samorządu Województwa

w tym m.in.:

- + Udział finansowy podmiotów współpracujących gminy, powiaty, organizacje pozarządowe, inne organy i instytucje w drodze porozumienia zawartego z Samorządem Województwa Świętokrzyskiego na realizację zadań własnych.
- + Realizacja zadań zleconych dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Budżet Powiatu

w tym m.in.:

- + Finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu umieszczonych w pieczy zastępczej oraz pomocy przyznawanej osobom usamodzielniającym się.
- + Szkoleń dla kandydatów i dla pełniących funkcję rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego.

Budżet Gminy

w tym m.in.:

- ✚ Finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.
- ✚ Finansowanie rodziny wspierającej.
- ✚ Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Fundusze zewnętrzne (tzw. bezzwrotna pomoc zagraniczna)

- ✚ Realizacja programów w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej finansowanych z funduszy strukturalnych.

Sponsorzy i darowizny

XII Promocja Programu

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego realizując założone cele Programu, będzie podejmował działania związane z promowaniem i upowszechnianiem informacji o Regionalnym Programie Wspierania Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej. Departamentem odpowiedzialnym za promocję Programu będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Działania podejmowane będą we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego oraz z instytucjami pomocy i integracji społecznej szczebla powiatowego, gminnego, a także z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi.

Instrumenty działań promocyjnych:

- ✚ Prowadzenie konsultacji społecznych.
- ✚ Powołanie Zespołu ds. konsultacji projektu Programu.
- ✚ Umieszczenie Programu na stronie internetowej oraz BIP Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.
- ✚ Konferencje i seminaria tematyczne.
- ✚ Współpraca z mediami.
- ✚ Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych dotyczących problematyki rodziny i pieczy zastępczej.

XIII Monitorowanie i ewaluacja Programu

Monitorowanie dokonywane będzie w trakcie realizacji Programu poprzez ocenę zgodności założonych celów z pozyskanymi danymi i obejmować będzie takie działania i wskaźniki jak:

- + Zbieranie danych o instytucjach pomagających rodzinom.
- + Formy udzielanej pomocy rodzinom.
- + Formy działań kierowanych do osób i rodzin.
- + Dokonywanie analizy jakościowej i ilościowej wybranych wskaźników.
- + Zbieranie danych dotyczących realizacji celu strategicznego i celów operacyjnych.
- + Planowanie zmian w Programie.

Monitorowanie realizacji Programu będzie się odbywać poprzez przygotowanie corocznych raportów z realizacji Programu.

Ewaluacja rozwiązań strategicznych dokonanie analizy osiągnięć i zamierzonych celów po zrealizowaniu całości Programu.

Zakończenie

2012 był pierwszym rokiem obowiązywania nowej ustawy dotyczącej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Idea przyświecającą nowym zapisom to wsparcie rodziny znajdującej się w sytuacji problemowej. Zarazem jest to pierwszy dokument tak szczegółowo ukierunkowany na rodzinę i jej dobro. Ustawa wprowadza nowe podziały w pieczy zastępczej oraz przydziela rodzinie w jej naturalnym środowisku nową pomoc, jaką jest asystent rodziny. Asystent trafia do rodzin nieradzących sobie z codziennością, bądź radzących sobie w sposób nieakceptowalny. Rolą asystenta staje się kształtowanie nowych, społecznie akceptowalnych nawyków i ról.

Za główny cel ustawodawca obrał utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku rodzinnym, poprzez wzmocnienie metod pracy z rodziną, a także poprzez wprowadzenie środowiskowej pomocy rodzinom dysfunkcyjnym. Ustawa przyczyniła się do zwiększenia świadomości, co do znaczenia placówek wsparcia dziennego: tj. świetlic, klubów.

Dzięki zamysłom ustawodawców nastąpił rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej. Gdy rodzice nie są w stanie lub nie chcą opiekować się własnym dzieckiem w pierwszej kolejności dziecko umieszcza się w rodzinnej pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej instytucjonalnej następuje po wykorzystaniu wszystkich możliwych rodzinnych form opieki. Również przy rodzinnej pieczy zastępczej pojawia się nowa funkcja wspierająca – koordynator rodzinnej pieczy zastępczej. Udziela on pomocy i opieki rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka.

Zatem nowa ustawa wprowadziła nowy system wsparcia dziecka i jego rodziny. Wsparciem staje się zespół zaplanowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Systemem pieczy zastępczej nazwiemy zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców lub najbliższych.

Bibliografia

1. „Pomoc i interwencja w rodzinie, czyli co każdy pracujący z dzieckiem i rodziną wiedzieć powinien”, M. Kaczmarek, Warszawa, 2011.
2. „Rodzina zastępcza jako forma opieki nad dzieckiem”, E. Różańska, A. Tynelski, Kielce 1981.
3. Ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 roku o opiece społecznej.
4. www.bankier.pl
5. „Komunikat o sytuacji społeczno – gospodarczej województwa świętokrzyskiego we wrześniu 2012r”. Główny Urząd Statystyczny
6. „Sytuacja rodzinna i społeczna dzieci rodziców migrujących zarobkowo z województwa świętokrzyskiego” ,A. Dąbrowska, Kielce 2011r.
7. „Gminny program wspierania rodziny”, B. Kowalczyk
8. „Przeciw bezradności. Nurty opcje, kontrowersje w poradnictwie i poradownictwie” A.Kargulowa, Wrocław 1996
9. „Badanie jakości poradnictwa”, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, A. Kargulowa, B.Wojtasik, Warszawa 2004
10. „Specjalistyczne poradnictwo rodzinne w Polsce”, M. Jasnoch
11. „Pracownik socjalny w terenie”, art. „Nowe stanowisko do zadań specjalnych” Małgorzata Makarczuk – Kłos, Poznań – lipiec 2012
12. „Sposób na rodzinę. Prawo i Życie nr 38”, M. Piasecka – Sobkiewicz, 1996r.
13. Adopcja formą kompensacji sieroctwa społecznego A. Bałandynowicz w: Adopcja teoria i praktyka praca zbiorowa pod redakcją Krystyny Ostrowskiej i Ewy Milewskiej. Warszawa 1999.
14. „Rodzina współczesna”, Zbigniew Tyszka Warszawa 1999r.
15. „Sprawozdanie z realizacji programu „Szkoła dla rodziców i wychowawców” w 2011 roku.
16. „Gospodarka Mieszkaniowa w 2005 r.”, Warszawa 2006.
17. „Człowiek starszy i jego wspomaganie – w stronę pedagogiki starości” , A. Leszczyńska – Rejchert, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn: 2007.
18. „Gminny System wspierania rodziny”, B. Kowalczyk.
19. „Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki”, S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke, Toruń 2007r.

Spis map

Mapa nr 1. Liczba urodzeń dzieci według powiatów w województwie świętokrzyskim w 2011 roku.

Spis schematów

Schemat nr 1. Realizacja programów dotyczących wspierania rodziny i systemów pieczy zastępczej.

Schemat nr 2. Charakterystyka rodzin o różnym poziomie funkcjonowania wychowawczego w odniesieniu do typologizacji Stanisława Kawuli oraz przy uwzględnieniu stopniowania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wg B. Kowalczyk.

Schemat nr 3. Formy pieczy zastępczej.

Schemat nr 4. Rozwody wg miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo.

Schemat nr 5. Wsparcie rodzin w zależności od stopnia nasilenia problemów opiekuńczo – wychowawczych, rola pracownika socjalnego i asystenta rodziny.

Schemat nr 6. Zasady poradnictwa.

Schemat nr 7. Zespół interdyscyplinarny.

Schemat nr 8. Miejsce asystenta rodzinnego i pracownika socjalnego w gminnym systemie wspierania rodziny.

Schemat nr 9. Model organizacji pracy asystenta rodziny z rodziną.

Schemat nr 10. Formy placówek wsparcia dziennego.

Schemat nr 11. Współpraca organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Schemat nr 12. Fazy przeżywania straty.

Schemat nr 13. Typologia rodzin zastępczych.

Schemat nr 14. Podstawowe zobowiązania rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka wg. Art. 40 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Schemat nr 15. Formy instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Schemat nr 16. Typy placówek opiekuńczo - wychowawczych.

Schemat nr 17. Współpraca ośrodka adopcyjnego.

Schemat nr 18. Zadania Ośrodka Adopcyjnego.

Schemat nr 19. Podział źródeł zagrożenia dezintegrujących rodzinę ze względu na czynniki wewnątrzrodzinne i zewnętrzno - rodzinne.

Schemat nr 20. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące zachowania problemowe.

Schemat nr 21. Współpraca specjalistów z ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie na rzecz rodziny.

Schemat nr 22. Współdziałanie specjalistów z ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie na rzecz rodziny.

Schemat nr 23. Współpraca koordynatora pieczy zastępczej i asystenta rodziny.

Schemat nr 24. Zespół interdyscyplinarny na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Spis tabel

Tabela nr 1. Władza rodzicielska.

Tabela nr 2. Elementy systemu pieczy zastępczej.

Tabela nr 3 . Wybrane wskaźniki ogólnopolskie i wojewódzkie w 2011r.

Tabela nr 4. Ludność w województwie świętokrzyskim stan na dzień 31 grudzień 2011r.

Tabela nr 5. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz emerytura brutto w 2011 r. w województwie świętokrzyskim.

Tabela nr 6. Liczba bezrobotnych w 2011 i 2012 r. w województwie świętokrzyskim.

Tabela nr 7. Struktura wydatków gospodarstw domowych w % w 2011 roku.

Tabela nr 8. Ruch naturalny ludności (1000 ludności) w województwie świętokrzyskim w latach 2005,2010,2011.

Tabela nr 9. Rozwody wg przyczyny.

Tabela nr 10. Rozwody wg liczby małoletnich dzieci w rodzinie – województwo świętokrzyskie,2011r.

Tabela nr 11. Saldo migracji na 1000 ludności.

Tabela nr 12. Gminny Program Wspierania Rodziny dane za I półrocze.

Tabela nr 13. Wykaz gmin w województwie świętokrzyskim posiadających opracowany program wspierania rodziny w 2012 roku.

Tabela nr 14. Wykaz gmin w województwie świętokrzyskim prowadzących specjalistyczne poradnictwo dane za I półrocze 2012 r.

Tabela nr 15. Zadania asystenta rodziny – elementy pracy.

- Tabela nr 16.** Liczba zatrudnionych asystentów w województwie świętokrzyskim dane za 2012 rok, podział wg gmin.
- Tabela nr 17.** Liczba gmin, które uczestniczyły w Resortowym Programie Wspierania Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej – Asystent Rodziny.
- Tabela nr 18.** Liczba dzieci w placówkach wsparcia dziennego wg powiatów w województwie Świętokrzyskim- I półrocze 2012r.
- Tabela nr 19.** Świetlice realizujące program socjoterapeutyczny i opiekuńczo – wychowawczy w 2012r.
- Tabela nr 20.** Liczba dzieci, którym gminy współfinansują pobyt w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo- wychowawczej.
- Tabela nr 21:** 3 letnie powiatowe programy dotyczące rozwoju pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w 2012 roku.
- Tabela nr 22.** Organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim.
- Tabela nr 23.** Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – „Wspieranie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka” w województwie świętokrzyskim.
- Tabela nr 24.** Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej „Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej” w województwie świętokrzyskim w 2012r.
- Tabela nr 25:** Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej „Szkolenie rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego” w województwie świętokrzyskim w 2012r.
- Tabela nr 26.** Liczba rodzin zastępczych w województwie świętokrzyskim w 2011r. i 2012r. z uwzględnieniem podziału na powiaty.
- Tabela nr 27.** Małoletni, wobec których zostało orzeczone umieszczenie w rodzinie zastępczej w województwie świętokrzyskim w latach 2010, 2011, 2012.
- Tabela nr 28.** Wykształcenie opiekunów sprawujących pieczę zastępczą w województwie świętokrzyskim w 2012 r. z uwzględnieniem podziału na płeć.
- Tabela nr 29.** Kandydaci na rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w 2012 r.
- Tabela nr 30.** Ewidencja spraw o przysposobienie w sądach rodzinnych w Polsce w latach 2000- 2011.
- Tabela nr 31.** Przysposobienie wg wieku małoletniego (liczba osób) w Polsce w latach 2006- 2011.
- Tabela nr 32.** Ewidencja spraw o pozbawienie, zawieszenie, ograniczenie władzy rodzicielskiej w Polsce w latach 2000- 2011.
- Tabela nr 33.** Informacja statystyczna na temat działalności ośrodka adopcyjnego w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Spis wykresów

- Wykres nr 1.** Ludność w województwie świętokrzyskim według ekonomicznych grup wiekowych stan na dzień 31 grudnia 2011 r.
- Wykres nr 2.** Struktura zarejestrowanych bezrobotnych w urzędach pracy w województwie świętokrzyskim w 2011 roku ze względu na wykształcenia.
- Wykres nr 3.** Rozwody wg płci i wieku osób w momencie orzeczenia rozvodu- województwo świętokrzyskie, 2011r.
- Wykres nr 4.** Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego urodzeni poza granicami Polski – dane % za 2011r.
- Wykres nr 5.** Udział dzieci i młodzieży w wieku 0 – 17 lat w ogólnej liczbie ludności w województwie świętokrzyskim.
- Wykres nr 6.** Formy pracy z rodziną w gminach województwa świętokrzyskiego w 2011r.
- Wykres nr 7.** Liczba porad udzielonych rodzicom w ramach poradnictwa specjalistycznego w 2012r.
- Wykres nr 8.** Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych dotyczących rozwiązywania problemów rodzin w 2012r.
- Wykres nr 9.** Zatrudnieni asystenci rodzin w gminach województwa świętokrzyskiego w 2012 roku z uwzględnieniem podziału na powiaty.
- Wykres nr 10.** Liczba asystentów rodzinnych w województwie świętokrzyskim ze względu na płeć.
- Wykres nr 11.** Przeciętny czas pracy asystenta rodziny z podziałem na powiaty za 2012r.
- Wykres nr 12.** Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w 2012r.
- Wykres nr 13.** Przyczyny zakończenia pracy asystenta z rodziną dane za 2012r.
- Wykres nr 14.** Liczba przeszkolonych asystentów rodzinnych w 2012 r.
- Wykres nr 15.** Świetlice socjoterapeutyczne w województwie świętokrzyskim.
- Wykres nr 16.** Gminy (zsumowane w powiaty) w województwie świętokrzyskim, które podjęły współpracę z rodzinami zastępczymi.
- Wykres nr 17.** Liczba dzieci w placówce opiekuńczo - wychowawczej, rodzinnym domu dziecka w rodzinie zastępczej podział wg powiatów w województwie świętokrzyskim w roku 2012.
- Wykres nr 18.** Kwota (zł) współfinansowania pobytu dzieci w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo- wychowawczej w gminach województwa świętokrzyskiego z uwzględnieniem podziału na powiaty- dane za I półrocze 2012r.
- Wykres nr 19.** Liczba rodzin zastępczych w województwie świętokrzyskim w 2011r. i 2012r.
- Wykres nr 20.** Struktura rodzin zastępczych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2011r. i 2012r.

Wykres nr 21. Liczba rodzin zastępczych zawodowych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

Wykres nr 22. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Wykres nr 23. Liczba osób w rodzinach zastępczych zawodowych w 2012r.

Wykres nr 24. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

Wykres nr 25. Liczba osób w rodzinach zastępczych niezawodowych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

Wykres nr 26. Liczba rodzin spokrewnionych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012r.

Wykres nr 27. Liczba osób w rodzinie spokrewnionych w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

Wykres nr 28. Liczba rodzinnych domów dziecka w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012r.

Wykres nr 29. Liczba osób w rodzinnych domach dziecka w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2012 r.

Wykres nr 30. Wykształcenie opiekunów sprawujących pieczę zastępczą w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Wykres nr 31. Liczba zorganizowanych szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Wykres nr 32. Liczba zorganizowanych szkoleń dla rodzin sprawujących pieczę zastępczą w województwie świętokrzyskim w 2012 r.

Wykres nr 33. Liczba przeszkolonych osób w rodzinach zastępczych w 2012r.

Wykres nr 34. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka współpracujących z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Wykres nr 35. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Wykres nr 36. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w województwie świętokrzyskim w 2012r.

Wykres nr 37. Ewidencja spraw o rozwiązanie przysposobienia w sądach rodzinnych w Polsce w latach 2007- 2011.

Wykres nr 38. Liczba przysposobionych małoletnich w latach 2006 – 2011 w Polsce.

Wykres nr 39. Liczba spraw oraz linia trendu o pozbawienie, zawieszenie i ograniczenie władzy rodzicielskiej w Polsce w latach 2000- 2011.

Wykres nr 40. Powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w 2011r.

Zespół ds. konsultacji „Regionalnego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej” powołany Uchwałą Nr 2159/13 w składzie:

1	Przewodniczący „Zespołu”, przedstawiciel Samorządu Województwa Wicemarszałek Województwa Świętokrzyskiego	Grzegorz Świercz	Przewodniczący „Zespołu” Przedstawiciel Samorządu Województwa Wicemarszałek Województwa Świętokrzyskiego
2	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach	Barbara Jakacka - Green	Zastępca Przewodniczącego „Zespołu” Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego
3	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach	Aleksandra Marcinkowska	Członek „Zespołu” Zastępca Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego
4	Przedstawiciel Sejmiku Województwa	Maria Adamczyk	Członek „Zespołu” Radna Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego
5	Świętokrzyski Urząd Wojewódzki – Wydział Polityki Społecznej	Barbara Nowak	Członek „Zespołu” Kierownik Oddziału Nadzoru nad Realizacją Zadań Samorządu Gminnego w Wydziale Polityki Społecznej ŚUW
		Elżbieta Paluch	Członek „Zespołu” Kierownik Oddziału Nadzoru nad Realizacją Zadań Samorządu Powiatowego i Województwa w Wydziale Polityki Społecznej ŚUW
6	Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny	Anna Sokołowska - Smołkowska	Członek „Zespołu” Dyrektor Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego
7	Komenda Wojewódzkiej Policji	Jakub Kosiń	Członek „Zespołu” mł. insp. Naczelnik Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach
8	Konwent Starostów	Edmund Kaczmarek	Członek „Zespołu” Przewodniczący Konwentu Starostów Województwa Świętokrzyskiego, Starosta Jędrzejowski
9	Powiatowy Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Nagłowicach	Joanna Korytowska	Członek „Zespołu” Dyrektor Powiatowego Zespołu Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Nagłowicach
10	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach	Sylwia Piotrkowska	Członek „Zespołu” Przedstawiciel organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie kieleckim
11	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach	Maciej Szulc	Członek „Zespołu” Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach

12	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowcu Św.	Izabela Toboła	Członek „Zespołu” Specjalista pracy socjalnej w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Ostrowcu Św.
13	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kazimierzy Wielkiej	Małgorzata Waszkiewicz	Członek „Zespołu” Asystent rodziny w Miejsko – Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kazimierzy Wielkiej
14	Sąd Okręgowy w Kielcach	Maria Jagodzińska	Członek „Zespołu” Wizytator do spraw cywilnych Sądu Okręgowego w Kielcach
		Bożena Kępkowska	Członek „Zespołu” Zastępca Kuratora Okręgowego Sądu Okręgowego w Kielcach
15	Rodzinny Dom Dziecka w Woli Kopcowej	Jadwiga Mołas	Członek „Zespołu” Dyrektor Rodzinnego Domu Dziecka
16	Zespół Placówek „Dobra Chata” w Kielcach	Elżbieta Kozyra	Członek „Zespołu” Dyrektor Zespół Placówek „Dobra Chata” w Kielcach
17	Kuratorium Oświaty	Teresa Kmiecik	Członek „Zespołu” Dyrektor Wydziału Nadzoru Pedagogicznego ds. wspomagania w Kuratorium Oświaty w Kielcach
18	Uniwersytet Jana Kochanowskiego	Paulina Forma	Członek „Zespołu” Wydział Pedagogiczny i Artystyczny, Zakład Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
19	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	Barbara Jamróz	Członek „Zespołu” Dyrektor Miejskiego Zespołu Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych
20	Fundacja Przyjazny Dom Dziecka	Krzysztof Adamski	Członek „Zespołu” Prezes Fundacji „Przyjazny Dom Dziecka”
21	Fundacja Przystanek Dziecko	Robert Woźniak	Członek „Zespołu” Prezes Fundacji Przystanek Dziecko
22	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Świętokrzyski Oddział Regionalny	Dominik Włudyga	Członek „Zespołu” Prezes Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Świętokrzyskiego Oddziału Regionalnego

